

ÚSTAV
PAMÄTI
NÁRODA

VÝROČNÁ SPRÁVA

2011

012345678910111213

OBSAH

1 Úvod	_____	5
2 Základné informácie o činnosti Ústavu pamäti národa	_____	6
Činnosť orgánov Ústavu pamäti národa		6
Personálne zabezpečenie činnosti		7
Financovanie		8
Tlač a médiá		9
Agenda súdnych sporov		11
Poskytovanie informácií štátnym orgánom		11
Medzinárodná spolupráca		11
Agenda účastníkov protikomunistického odboja		14
Agenda veteránov protikomunistického odboja		15
3 Sprístupňovanie dokumentov	_____	17
4 Archív	_____	19
Archívne fondy		19
Študovňa		20
5 Spolupráca s Generálnou prokuratúrou SR	_____	22
6 Vedecký výskum a dokumentácia	_____	23
Okruhy vedeckého výskumu a dokumentácie		23
Zorganizované vedecké a odborné konferencie, kolokviá a semináre		27
Publikačná činnosť pracovníkov		31
Účasť pracovníkov na vedeckých konferenciách a seminároch		39
7 Evidencie a databázy	_____	41
8 Vydané publikácie	_____	44
Monografie		44
Memoáre		45
Zborníky		47
Mimo edície		48
Časopis Pamäť národa		49
Elektronická knižnica ÚPN		52

012345678910111213

9 AUDIOVIZUÁLNA TVORBA	53
Produkcia a distribúcia dokumentárnych filmov	53
Zaznamenávanie výpovedí svedkov obdobia neslobody	54
10 POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY	56
Podujatia pri príležitosti výročí	56
Výstavy	57
Filmové festivaly	58
Diskusné podujatia	59
Exkurzie	62
Iné aktivity	62
11 VZDELÁVACIE AKTIVITY	64
12 INFORMATIKA	69
Informačný systém ÚPN	69
Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach	71
13 ZÁVER	73

012345678910111213

1 ÚVOD

Ústav pamäti národa (ÚPN) je verejnoprávna ustanovizeň so sídlom v Bratislave, zriadená zákonom č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 - 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa). Medzi jeho úlohy patrí úplne a nestranne hodnotiť obdobie neslobody, sprístupňovať dokumenty o prenasledovaní osôb, zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania, dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov, poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, systematicky zhromažďovať a odborne dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na obdobie neslobody, propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie.

Výročná správa hodnotí činnosť ÚPN z hľadiska účelu jeho zriadenia, dokumentuje plnenie úloh a aktivity, ktoré ÚPN vykonával, materiálne a organizačné zabezpečenie plnenia úloh uložených zákonom č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. Zaoberá sa všetkými aspektmi pôsobenia ÚPN v roku 2011. Približuje činnosť orgánov ústavu a výsledky v oblasti sprístupňovania dokumentov, činnosti archívu, vedeckovýskumných, publikačných, vzdelávacích a osvetových aktivít. Výročnú správu o činnosti prerokovala Správna rada ÚPN 30. apríla 2012. V Dozornej rade ÚPN ju Správna rada ÚPN prerokovala 4. mája 2012.

012345678910111213

2 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O ČINNOSTI ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

ČINNOSŤ ORGÁNOV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Orgánmi ÚPN sú podľa § 10 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa správna rada, dozorná rada a výbor. V roku 2011 všetky orgány riadne pracovali a plnili si svoje úlohy.

Správna rada v roku 2011 vykonávala svoju činnosť v súlade so zákonom, s ďalšími právnymi normami a dokumentmi ústavu. Na svojich zasadnutiach prerokovávala základné rozhodnutia vo veci činnosti ústavu, schvaľovala interné právne akty a ich úpravy a operatívne riešila situácie, ktoré vznikli v dôsledku realizácie úsporných opatrení. Prerokovala ročnú účtovnú uzávierku a správu o činnosti ÚPN za rok 2010 a návrh rozpočtu na rok 2012. Na zasadnutia boli pozývaní pracovníci ÚPN, ktorí informovali o práci jednotlivých útvarov. V zložení správnej rady nenastali v roku 2011 zmeny. Jej členmi k 31. decembru 2011 boli: Mária Andrejčáková, Augustín Jozef Lang, Ján Lipinský, Anton Malacký, Slavomír Michálek, László Öllös, Ján Ondriaš (podpredseda), Ivan A. Petranský (predseda) a Arpád Tarnóczy.

Predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský v rámci plnenia zákonom stanovených úloh vystúpil v pléne Národnej rady SR a vo Výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny. Dňa 13. júna 2011 prezentoval vo Výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny výročnú správu o činnosti ÚPN a ročnú účtovnú uzávierku. Výbor ročnú uzávierku schválil a odporučil Národnej rade SR zobrať na vedomie výročnú správu. Výročná správa bola prerokovaná v pléne NR SR 6. júla 2011, NR SR ju vzala na vedomie a požiadala ÚPN, aby vo výročnej správe za rok 2011 hodnotil svoju činnosť z hľadiska účelu svojho zriadenia. Dňa 15. novembra 2011 prezentoval predseda Správnej rady ÚPN vo Výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny návrh rozpočtu ústavu na rok 2012. Predkladaný návrh rozpočtu navrhoval dotáciu zo štátneho rozpočtu vo výške 1 656 900 €. Predseda Správnej rady ÚPN výbor upozornil, že ak nebude schválený v potrebnej výške, hrozí ústavu nútená redukcia pracovných pozícií. Výbor NR SR následne prijal uznesenie, ktorým schválil rozpočet vo výške 1 463 570 €.

Dozorná rada je najvyšším kontrolným orgánom ÚPN. Dozerala na činnosť a hospodárenie ústavu, jeho správnej rady a výboru. Na svojich zasadnutiach bola informovaná predstaviteľmi a pracovníkmi ÚPN o činnosti ústavu a jeho jednotlivých úsekoch. V zmysle zákona v nej správna rada prerokovala ročnú účtovnú uzávierku a správu o činnosti ÚPN za rok 2010 a návrh rozpočtu na rok 2012. K personálnym zmenám v jej zložení nedošlo, členmi k 31. decembru 2011 boli Ladislav Bukovszky, Juraj Hamuľák (predseda) a Michal Král.

Výbor ÚPN zabezpečoval činnosť ústavu pri plnení úloh podľa zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa a podľa pokynov správnej rady. V programe zasadnutí výboru boli otázky preberania dokumentov z iných archívov, príprava podkladov pre projekt digitalizácie archívu, riešenie aktuálnych organizačných otázok spojených s činnosťou sekcií a ich finančného, materiálneho a personálneho zabezpečenia, ako aj praktických problémov chodu jednotlivých úsekov. V zložení výboru nenastali v roku 2011 zmeny. Jeho členmi

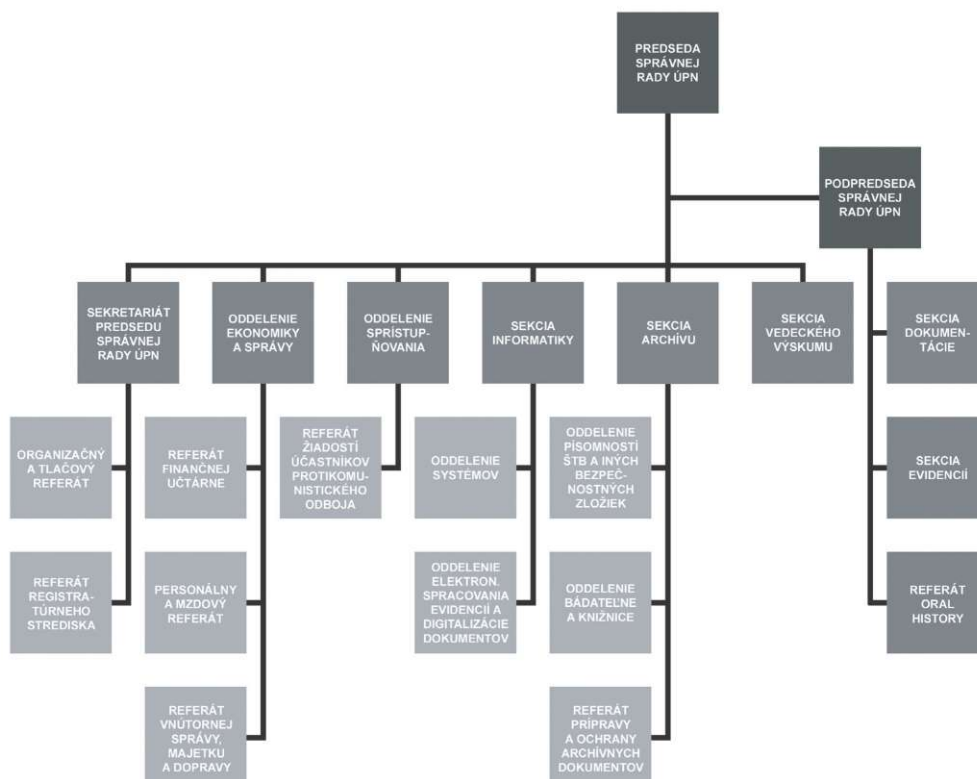
012345678910111213

k 31. decembru 2011 boli: Ľubomír Ďurina, Marian Gula (podpredseda), Terézia Holecová, Ondrej Krajňák, Ľubomír Morbacher, Ján Ondriaš (predseda) a Ondrej Podolec.

Všetci členovia orgánov ÚPN spĺňali podmienku bezúhonnosti podľa § 11 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa.

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE ČINNOSTI

Organizačná štruktúra Ústavu pamäti národa sa v priebehu roka 2011 nemenila. Pozostávala zo sekretariátu predsedu správnej rady (riaditeľka Marta Košíková), oddelenia ekonomiky a správy (vedúca Terézia Holecová), oddelenia sprístupňovania (vedúca Jaroslava Plaštiaková), sekcie informatiky (poverený riadením Marian Gula, od 15. novembra 2011 Michal Horeličan), sekcie archívu (riaditeľ Ľubomír Ďurina), sekcie dokumentácie (riaditeľ Ľubomír Morbacher), sekcie evidencií (riaditeľ Marian Gula), sekcie vedeckého výskumu (riaditeľ Ondrej Podolec) a referátu Oral history.

Organizačná štruktúra Ústavu pamäti národa

012345678910111213

V roku 2011 ústav evidoval 26 žiadostí o prijatie do zamestnania, išlo prevažne o žiadateľov s vysokoškolským vzdelaním - historikov, archivárov, filozofov, právnikov a ekonómov. Pracovný pomer v roku 2011 ukončili celkovo 2 osoby. Celkový počet zamestnancov sa tak v priebehu roka znížil a k 31. decembru 2011 dosiahol počet 73. Z toho sedem zamestnancov pracovalo na skrátenej úväzok a štyri pracovníčky boli na rodičovskej dovolenke.

Ústav na základe dohôd spolupracoval so šiestimi externými spolupracovníkmi, ktorí vykonávali korektorské práce. Z celkového počtu zamestnancov malo vysokoškolské vzdelanie 69 % a stredoškolské 31 %. Trinásť pracovníkov ÚPN malo vedecko-akademickú hodnosť PhD., čo predstavuje 18 % všetkých zamestnancov ústavu.

ÚPN kladie dôraz aj na kvalifikačný rast svojich zamestnancov. Od pracovníkov zaoberajúcich sa vedeckým výskumom sa vyžaduje, aby v primeranej lehote (5-ročné externé doktorandské štúdium) úspešne absolvovali tretí stupeň vysokoškolského štúdia. Tematické zameranie ich štúdia je spravidla koordinované s ich výskumnými projektmi v rámci ÚPN. Okrem zamestnancov, ktorí tretí stupeň ukončili skôr, ôsmi ho úspešne absolvovali počas pôsobenia v ÚPN (jeden v roku 2011) a ďalší štyria pracovníci sú študentmi doktorandského štúdia. V roku 2011 Komisia SAV pre posudzovanie vedeckej kvalifikácie zamestnancov priznala vedecký kvalifikačný stupeň IIa trom pracovníkom ÚPN.

FINANCOVANIE

V roku 2011 mal Ústav pamäti národa schválený transfer na bežné výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 1 463 571 € a v priebehu roka bola dotácia zvýšená o 56 800 €, čo spolu predstavovalo sumu 1 520 371 €.

Rozpočtom vyčlenené prostriedky na bežné transfery boli použité na financovanie úloh vyplývajúcich zo zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa v členení podľa rozpočtovej skladby na odmeňovanie zamestnancov v sume 714 492 €, poisťné 329 670 € a tovary a služby 476 209 € vrátane nájomného za prenájom kancelárskych a archívnych priestorov, parkovacích miest, nákladov za energie v prenajatých kancelárskych priestoroch. Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na rok 2011 boli vyčerpané na 100 %.

Vratky (príjmy z preplatkov z ročného zúčtovania zdravotného poistenia za rok 2010 a z úrokov účtov vedených v bankách z roku 2010) spolu v sume 4 753 € budú vrátené ako príjmy do štátneho rozpočtu.

Majetok Ústavu pamäti národa bol k 1. januáru 2011 v hodnote 1 069 941,60 €, znížený o oprávky v hodnote 930 037,76 €. V roku 2011 bol prírastok majetku v sume 8 983,73 € a úbytok z dôvodu vyradenia 5 108,03 €. Ústav pamäti národa mal k 31. decembru 2011 majetok v celkovej hodnote 1 073 817,30 €, znížený o odpisy v sume 1 035 710,34 €. Reálna hodnota majetku k 31. decembru 2011 bola 38 106,96 €.

V roku 2011 získal Ústav pamäti národa z predaja publikácií, za vydanie fotokópií, za vysielacie práva na filmy, z úrokov bankových účtov, ako aj z grantov, dotácií a darov celkovo 70 062 €.

012345678910111213

TLAČ A MÉDIÁ

O činnosť a dianie okolo ÚPN sa médiá v roku 2011 zaujímali veľmi intenzívne. O hlavných témach svojej činnosti ústav informoval na tlačových besedách. Dňa 31. mája 2011 sa konala tlačová konferencia pri príležitosti zverejnenia kompletnej organizačnej štruktúry a databázy príslušníkov spravodajských zložiek 11. brigády Pohraničnej stráže (Bratislava) v rokoch 1951 - 1989 na internetových stránkach ÚPN. Na tlačovej konferencii, ktorá sa uskutočnila 7. septembra, ústav prezentoval stanovisko k vládnemu návrhu nového zákona o činnosti Ústavu pamäti národa, ktorý mal neprijateľným spôsobom likvidovať nezávislosť ÚPN. V priestoroch historickej budovy Národnej rady SR ÚPN 14. novembra prezentoval podujatia pripravené k výročiu Novembra 1989 a predstavil činnosť a projekty medzinárodnej organizácie Európska sieť Pamäť a Solidarita. O výsledkoch činnosti za rok 2011 a o prioritách ÚPN na rok 2012 hovoril predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský na tlačovej konferencii, ktorá sa uskutočnila 20. decembra 2011.

Tlačová konferencia ÚPN v máji 2011

012345678910111213

Počas celého roka v médiách rezonovalo viacero tém, ktoré súvisia s činnosťou ÚPN. Medzi ne patrila aj činnosť a ciele pracovnej skupiny zriadenej predsedníčkou vlády, ktorej úlohou bolo pripraviť nový zákon o ÚPN, vytvorenie múzea zločinov komunizmu, nedoriešená otázka budovy ústavu, podania ÚPN na Generálnu prokuratúru SR či knižné novinky z produkcie ústavu.

V januári novinári okrem iného informovali aj o plánoch ústavu na rok 2011. Pracovníci ÚPN sa venovali 90. výročiu vzniku KSČ či spolupráci kňazov s ŠtB. V tlači sa objavili prvé zmienky o príprave výstavy Prísne tajné! Vo februári rezonovali aj témy venujúce sa členstvu sudcov v komunistickej strane, dôchodkom príslušníkov ŠtB, 60. výročiu procesu s tzv. buržoáznymi nacionalistami či výročiu popravy Bernarda Jaška. Pri príležitosti Februára 1948 bol predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský hosťom relácie Slovenského rozhlasu Vec verejná. Bustou Ferdinanda Ďurčanského v Rajci sa novinári, politici a aktivisti začali zaoberať taktiež vo februári 2011. O zámere predsedníčky vlády SR zriadiť múzeum zločinov komunizmu sa verejnosť dozvedela v marci. Mediá sa venovali aj oceňovaniu veteránov protikomunistického odboja v Žiline, konferencii Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945 či odhaleniu busty Jánoša Esterházyho v Košiciach. Podobne ako aj po iné roky sa pracovníci ÚPN venovali témam Sviečkovej manifestácie z roku 1988, vzniku Slovenského štátu a tzv. Malej vojne.

O udeľovaní preukazov a dekrétov veteránov protikomunistického odboja v Košiciach a o výročí tzv. Prešovského soboru sa verejnosť dozvedela v apríli. Máj sa niesol v znamení otvorenia výstavy Ústavu pamäti národa a občianskeho združenia Pamäť národa o dejinách ŠtB Prísne tajné! v Slovenskom národnom múzeu. Veľký mediálny ohlas mal aj otvorený list osobností Jána Čarnogurského, Františka Mikloška, Milana Zemka a Jozefa Jablonického, v ktorom upozorňovali na riziká vyplývajúce so zámeru meniť zákon o pamäti národa. Návštevnosť internetových stránok ústavu sa zvýšila po tlačovej konferencii, na ktorej ÚPN zverejnil organizačnú štruktúru a databázu príslušníkov spravodajských zložiek 11. brigády Pohraničnej stráže (Bratislava) v rokoch 1951 - 1989. Najmä regionálne mediá sa v júni venovali aj udeľovaniu preukazov a dekrétov veteránov protikomunistického odboja v Bratislave. V tomto mesiaci sa objavili aj zmienky o 20. výročí odsunu sovietskych vojsk z Československa.

Otázka umiestnenia ÚPN a Múzea zločinov komunizmu do budovy tzv. novostavby Úradu vlády SR sa v médiách rozoberala v júli. Mediálny ohlas našlo aj zverejnenie zoznamu padlých, zajatých a zranených slovenských vojakov v ZSSR, ktorý ÚPN na svojich internetových stránkach sprístupnil pri príležitosti 70. výročia útoku na Sovietsky zväz. Júl sa niesol aj v znamení 60. výročia Železnej opony. V auguste sa pracovníci ústavu vyjadrovali k 50. výročiu postavenia Berlínskeho múru, invázii vojsk krajín Varšavskej zmluvy do Československa v roku 1968 a povstaníu v roku 1944. Televízia JOJ v rámci spravodajských relácií odvysielala cyklus reportáží pripravených v spolupráci s ÚPN, v ktorom sa venovala škandálom ŠtB. Začiatkom septembra ústav prezentoval stanovisko k vládnemu návrhu nového zákona o činnosti Ústavu pamäti národa, ktorý bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania koncom augusta 2011. Mediá informovali aj o medzinárodnej konferencii Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe, ako aj o rozšírení cyklu Diskusných večerov ÚPN do Košíc. O schválení zámeru zriadiť Múzeum totalitných režimov ako organizačnú zložku ÚPN vládou SR sa verejnosť dozvedela v októbri. V tomto mesiaci sme si pripomenuli aj

012345678910111213

20. výročie prijatia tzv. lustračného zákona. V tlači sa objavili zmienky o udeľovaní preukazov a dekrétov veteránov protikomunistického odboja v Nitre a o knihe Martina Lacka a Jána Saba Žandár troch režimov. Tradične najviac zmienok a vystúpení pracovníkov ústavu sa zaznamenalo v novembri. Okrem podujatí ÚPN pripravených pri príležitosti Novembra 1989 (konferencia o protikomunistickom odboji v krajinách strednej a východnej Európy, filmový Festival slobody, študentská konferencia Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom III, spomienkové stretnutie pri tabuli k pochodu študentov zo 16. novembra 1989, prednášky a pod.) sa médiá zaoberali novelou trestného zákona (tzv. jáchymovská lož), knihou o detských špiónoch v ČSSR, ale aj 90. výročím narodenia Alexandra Dubčeka. V decembri sa ÚPN dostal do zvýšenej pozornosti po schválení návrhu nového zákona o ÚPN vládou SR (7. decembra 2011). Novinári taktiež priniesli informácie o plánoch ústavu na rok 2012. Slovenské, ale hlavne české médiá sa v závere roka veľmi intenzívne venovali aj osobe Andreja Babiša, ktorého ŠtB evidovala ako svojho spolupracovníka.

AGENDA SÚDNYCH SPOROV

Za celé obdobie existencie ústavu vystúpilo so žalobou proti ÚPN celkovo štyridsaťjeden osôb, ktoré iniciovali spolu štyridsaťštyri súdnych podaní. Najväčší nárast počtu podaní bol zaznamenaný v rokoch 2005 a 2009. Z uvedeného počtu bolo jedno podanie vzaté späť ešte pred prvým pojednávaním, jedno v priebehu konania, jedno bolo zastavené. Ide prevažne o žaloby na ochranu osobnosti, v ktorých sa navrhovatelia domáhajú verdiktu, že boli neoprávnene evidovaní v registračných protokoloch Štátnej bezpečnosti a že s ňou vedome nespocovali. Žiadajú súdy, aby ústavu nariadili výmaz údajov z evidencií alebo zverejnenie rozsudkov na internetovej stránke ústavu. Finančné odškodnenie za nemajetkovú ujmu požadovali traja navrhovatelia v celkovej výške 42 960 € a jeden navrhovateľ požaduje náhradu škody vo výške 214 845 €.

Podľa stavu k 31. decembru 2011 bolo právoplatne rozhodnutých dvadsaťsedem žalôb, z toho dvanásť v prospech ÚPN a pätnásť v prospech navrhovateľov. V súčasnosti prebieha štrnásť súdnych konaní.

POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ ŠTÁTNYM ORGÁNOM

ÚPN poskytuje štátnym inštitúciám (Národný bezpečnostný úrad, Slovenská informačná služba, Vojenské obranné spravodajstvo, Ministerstvo obrany SR) podklady na plnenie zákonom stanovených úloh. V roku 2011 prijal celkovo 1 768 žiadostí, z toho od NBÚ 1 328, VOS 419, SIS 9 a MO SR 12.

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

ÚPN v priebehu roka 2011 pokračoval v rozvíjaní medzinárodných aktivít. Spolupráca prebiehala predovšetkým s obdobnými inštitúciami z krajín strednej a východnej Európy, s ktorými ÚPN uzavrel dvojstranné zmluvy o spolupráci v predchádzajúcich rokoch (Ústav národnej pamäti v Poľsku, Ústav pre štúdium totalitných režimov v Česku a i.).

012345678910111213

Dňa 14. júla 2011 podpísal predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský v Bukurešti dohodu o spolupráci s Národnou radou pre štúdium archívov Securitate v Rumunsku.

V roku 2011 sa Ústav pamäti národa aktívne podieľal na činnosti Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, ktorú v roku 2008 vytvorili inštitúcie z Nemecka, Rumunska, Poľska, Bulharska, Česka, Maďarska a Slovenska. V roku 2011 boli predsedajúcimi krajinami Rumunsko a Bulharsko. Predseda Správnej rady Ústavu pamäti národa Ivan A. Petranský sa 14. júla 2011 v Bukurešti zúčastnil na rokovaní Európskej siete. Na návrh Ivana A. Petranského sa predstavitelia partnerských organizácií dohodli, že predsedajúcou inštitúciou siete bude od apríla 2012 Ústav pamäti národa. Súčasťou podujatia bolo otvorenie výstavy Komunistické tajné služby a propaganda počas studenej vojny, na ktorej vzniku sa podieľal aj ÚPN. Ďalšie rokovanie siete za účasti predsedu Správnej rady ÚPN Ivana A. Petranského sa uskutočnilo v dňoch 22. - 23. novembra 2011 v Sofii. Jeho súčasťou bol okrúhly stôl na tému Medzinárodný terorizmus v dokumentoch komunistických tajných služieb, na ktorom sa zúčastnil aj ÚPN.

Rokovanie Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície v Bukurešti v júli 2011

ÚPN pokračoval v spolupráci na medzinárodnom projekte spoločenstva európskej pamäti Memory of Nation (Pamäť národa). Cieľom projektu je sprístupniť na internetovom portáli www.memoryofnation.eu výpovede ľudí o totalitných režimoch. Projekt sústreďuje svedectvá o období neslobody a je otvorený všetkým jednotlivcom, ale aj inštitúciám a združeniam, ktoré sa venujú skúmaniu a poznávaniu moderných dejín pomocou metódy oral history. Na realizáciu tohto projektu získal ústav mimorozpočtové prostriedky z programu Európskej únie Európa pre občanov. Na základe tejto pomoci bolo možné realizovať projekt ÚPN s názvom Svedkovia z obdobia neslobody, ktorého náplňou bolo pokračovanie nakhručania, detailného spracúvania a publikovania svedeckých výpovedí pamätníkov nacizmu a komunizmu.

012345678910111213

V roku 2011 ÚPN pokračoval v spolupráci s Nemeckom, Poľskom a Maďarskom v rámci Európskej siete Pamäť a Solidarita, ktorej cieľom je dokumentovať dejiny totalitných režimov v 20. storočí predovšetkým s ohľadom na teritórium strednej a východnej Európy. Predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský je členom riadiaceho výboru siete. Zástupcovia Slovenska sa v roku 2011 zúčastnili na štyroch rokovaní siete. V dňoch 28. februára a 1. marca sa konalo zasadnutie riadiaceho výboru vo Varšave, na ktorom boli diskutované a schválené navrhnuté projekty jednotlivými stranami siete na roky 2011 a 2012. 16. a 17. júla sa vo Varšave zišli členovia všetkých orgánov siete a diskutovali o činnosti kancelárie vo Varšave, o schválených projektoch na roky 2011 a 2012 a o ďalšom smerovaní siete. 23. augusta sa v Bratislave zišli členovia kuratória a v dňoch 26. a 27. októbra sa v Budapešti zišli členovia riadiaceho výboru a rokovali o návrhoch projektov, ktoré by mali byť financované zo zdrojov Európskej siete Pamäť a Solidarita v roku 2012. Dňa 14. novembra 2011 sa sieť predstavila slovenskej verejnosti prostredníctvom tlačovej konferencie v Bratislave, na ktorej sa zúčastnil aj predseda riadiaceho výboru siete Jan Rydel.

Spoločná tlačová konferencia ÚPN a Európskej siete Pamäť a Solidarita v novembri 2011

Českej verejnosti predstavil Ústav pamäti národa svoju činnosť 12. apríla 2011 na podujatí v priestoroch Slovenského inštitútu v Prahe. Na pôde Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Berlíne sa 9. mája 2011 pri príležitosti 20. výročia prijatia Vyhlásenia Slovenskej národnej rady voči karpatským Nemcom uskutočnilo kolokvium Karpatskí Nemci a Slováci. Spolužitie v slobodných a neslobodných časoch - úspešné cesty zmierenia na príklade Slovenskej republiky a karpatských Nemcov. ÚPN bol jedným z organizátorov podujatia.

Ústav pamäti národa 9. augusta 2011 navštívila skupina mladých skautov z britského Essexu, 21. septembra 2011 delegácia kubánskych disidentov vedená Alfredom Domin-

012345678910111213

guezom Batistom. V sprievode mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Švajčiarskej konfederácie v Slovenskej republike Christiana Martina Fotscha 29. novembra 2011 Ústav pamäti národa navštívila parlamentná delegácia Švajčiarskej konfederácie vedená senátorom Claudom Janiakom. Švajčiarska delegácia prejavila veľký záujem o našu históriu, ako aj o činnosť ÚPN. Ocenila výsledky práce ústavu, ako aj šírku záberu a pestrosť podujatí ÚPN v oblasti vzdelávania a propagácie myšlienok slobody a demokracie.

Českej verejnosti prezentoval ÚPN svoju činnosť na podujatí v Slovenskom inštitúte v Prahe v apríli 2011

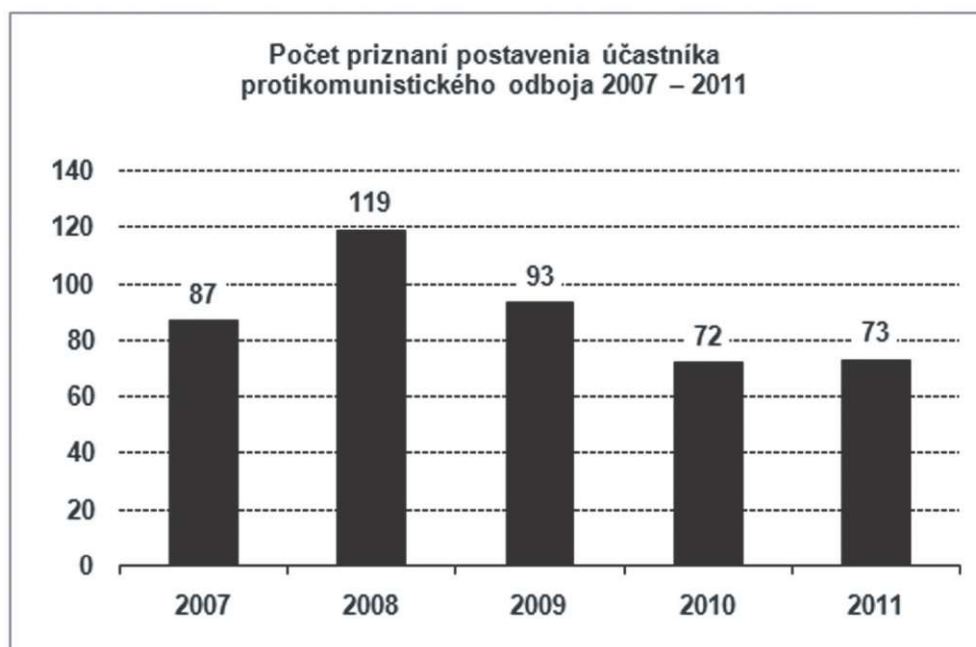
AGENDA ÚČASTNÍKOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

Podľa § 11 zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a podľa § 8 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa ÚPN rozhoduje o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja. Tento štatút je oprávnený získať občan, ktorý sa v období rokov 1944 - 1989 postavil na odpor proti komunistickému režimu. ÚPN o priznaní štatútu rozhoduje na základe písomnej žiadosti, ktorej súčasťou je dotazník. Údaje z dotazníka sa podľa možnosti a dostupnosti overujú vyhľadávaním príslušných dokumentov v archívoch na Slovensku i v zahraničí. Pri skúmaní oprávnenosti žiadosti sa zisťujú aj možné prekážky, ktoré sú v uvedené zákone.

Počet prijatých žiadostí v roku 2011 bol 25. Problémom naďalej ostávala nekompletnosť požadovaných dokladov. Začiatkom roka 2011 začal ÚPN vybavovať žiadosti blízkych osôb účastníkov protikomunistického odboja in memoriam. Bolo nevyhnutné vytvoriť nové prototypy rozhodnutí a hlásenia Vojenskému úradu sociálneho zabezpečenia. Nekompletnosť dokladov bola práve pri žiadostiach in memoriam najvyššia, najmä preto, že ÚPN od žiadateľov dostal ich vlastné fotografie a nemal fotografie priamych účastníkov. Bolo nevyhnutné dožadovať správnych fotografií, ako aj iných chýbajúcich do-

012345678910111213

kladov. Celkove ÚPN v roku 2011 zaslal 94 dožiadaní, z ktorých ostalo 39 bez spätnej odpovede do konca roka. K 31. decembru 2011 bolo evidovaných 79 dožiadaní bez spätnej odpovede, keďže 40 z nich bolo zaslaných ešte v predchádzajúcich rokoch. V spolupráci s Archívom bezpečnostných zložiek v Prahe ÚPN preveroval prípady občanov Slovenskej republiky, pri ktorých bol predpoklad spolupráce so zložkami ŠtB, a teda následná možná prekážka udelenia štatútu účastníka protikomunistického odboja.

K 31. decembru 2011 ÚPN priznal postavenie účastníka protikomunistického odboja 444 osobám. V roku 2011 priznal a udelil tento štatút 73 žiadateľom, čo bolo o jeden prípad viac ako v roku 2010, pričom v 54 prípadoch išlo o postavenie účastníka protikomunistického odboja in memoriam. Najpočetnejšiu kategóriu tvorili osoby zaradené v minulosti do PTP - 40 prípadov, druhou najčastejšou kategóriou boli politickí väzni, pričom z titulu ich väznenia bol udelený štatút v 29 prípadoch. V 2 prípadoch došlo ku kumulácii práve týchto dvoch faktorov. Po jednom prípade bol štatút priznaný podľa § 7 za iné zjavné formy odboja a podľa § 8 za zahraničný odboj. Osobám, ktorým sa vyhovel, vydal ÚPN rozhodnutie a preukaz účastníka protikomunistického odboja.

AGENDA VETERÁNOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

V roku 2009 začal ÚPN priznávať oprávneným žiadateľom postavenie veterána protikomunistického odboja podľa zákona č. 58/2009 Z. z. ÚPN udelil k 31. decembru 2011 tento štatút a vydal preukaz veterána protikomunistického odboja 366 osobám. V roku 2011 priznal a udelil tento štatút 77 žiadateľom, pričom v 59 prípadoch išlo o postavenie veterána protikomunistického odboja in memoriam. Preukazy ÚPN následne vydal ich blízkym osobám. ÚPN evidoval 24 dožiadaní bez spätnej odpovede, adresovaných

012345678910111213

účastníkom protikomunistického odboja, ktorí majú nárok na preukaz veterána protikomunistického odboja.

Osoby, ktorým bol v roku 2011 udelený štatút veterána protikomunistického odboja (vrátane in memoriam) - rozdelenie do krajov podľa súčasného bydliska či bydliska ich blízkych osôb:

B. Bystrica	Bratislava	Košice	Nitra	Prešov	Trenčín	Trnava	Žilina	zahraničie
2	13	25	4	5	6	5	17	0

ÚPN v spolupráci so samosprávnymi krajinami pokračoval v slávnostnom verejnom odovzdávaní preukazov a dekrétov veterána protikomunistického odboja. V roku 2011 pribudla nová kategória in memoriam, kde došlo k odovzdaniu ocenení blízkym osobám. K odovzdávaniu preukazov a dekrétov ÚPN pristúpil v štyroch samosprávnych krajinách, vo všetkých už po druhýkrát. Odovzdávanie sa uskutočnilo 14. marca 2011 v Žiline, kde bolo pripravených 23 ocenení, z toho 14 in memoriam. V Košiciach bol 31. marca 2011 slávnostne odovzdané preukazy a dekréty 47 veteránom protikomunistického odboja, z toho 20 in memoriam. Dňa 3. júna 2011 ÚPN uskutočnil odovzdávanie ocenení v Bratislave 28 veteránom, z toho 9 in memoriam. V druhom polroku ÚPN pristúpil k odovzdávaniu ocenení 3. októbra 2011 v Nitre, kde sa odovzdalo 11 ocenení, z toho 2 in memoriam. Celkovo ÚPN v roku 2011 pripravil na odovzdanie 109 dekrétov o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja, z toho 45 in memoriam.

ÚPN spolupracoval s Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia, ktorému k 31. decembru 2011 predložil informáciu o udelení 362 preukazov veteránom protikomunistického odboja, z toho 57 veteránom protikomunistického odboja in memoriam.

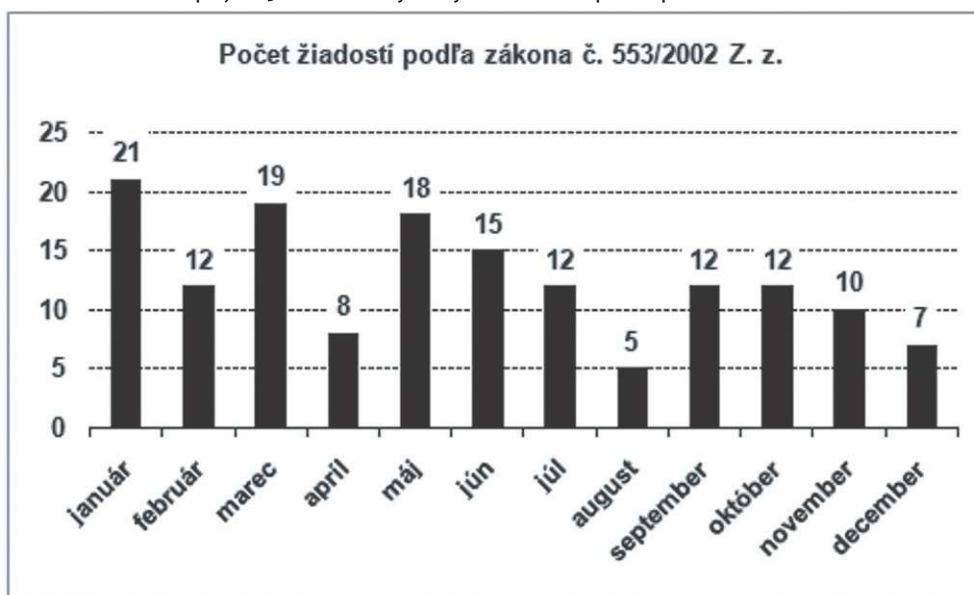
Odovzdávanie dekrétov a preukazov veteránom protikomunistického odboja v Bratislave

012345678910111213

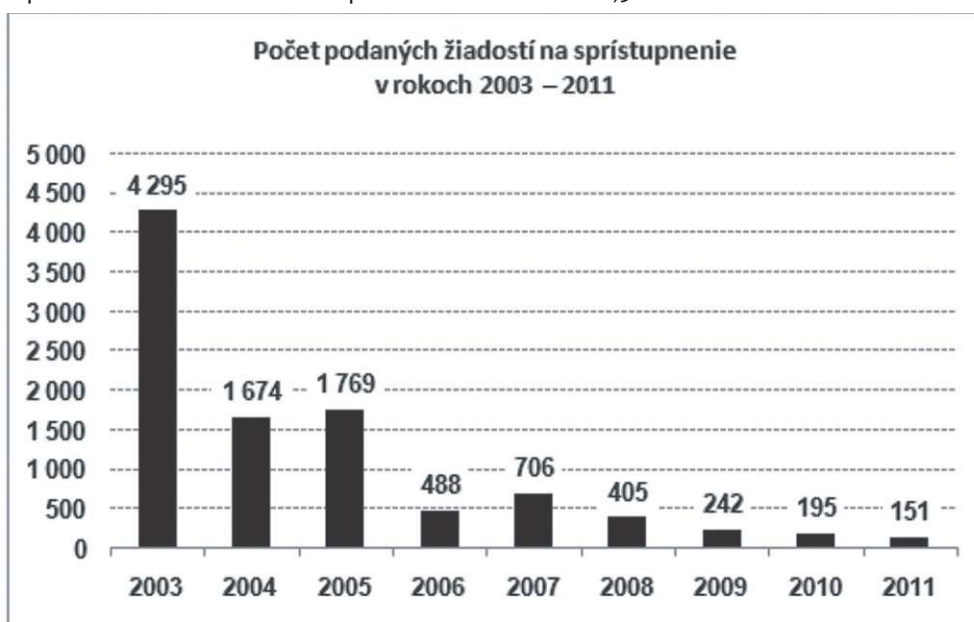
3 SPRÍSTUPŇOVANIE DOKUMENTOV

ÚPN na základe písomnej žiadosti podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa sprístupňuje žiadateľom dokumenty po bývalých bezpečnostných zložkách štátu z obdobia rokov 1939 - 1989.

V roku 2011 ÚPN prijal 151 žiadostí fyzických osôb o sprístupnenie dokumentov.

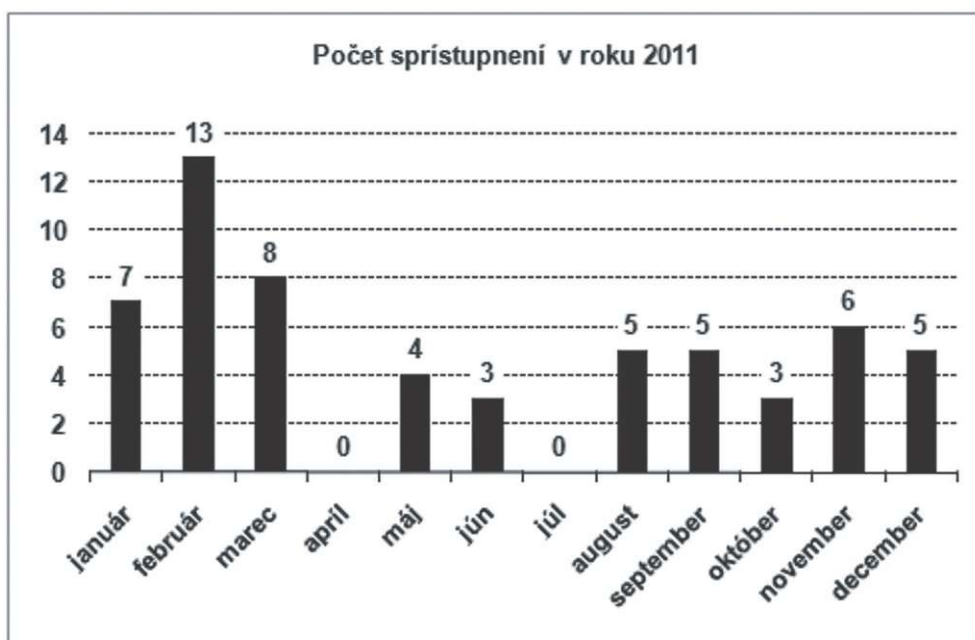

V porovnaní s rokom 2010 bol počet žiadostí nižší o 22,56 %.

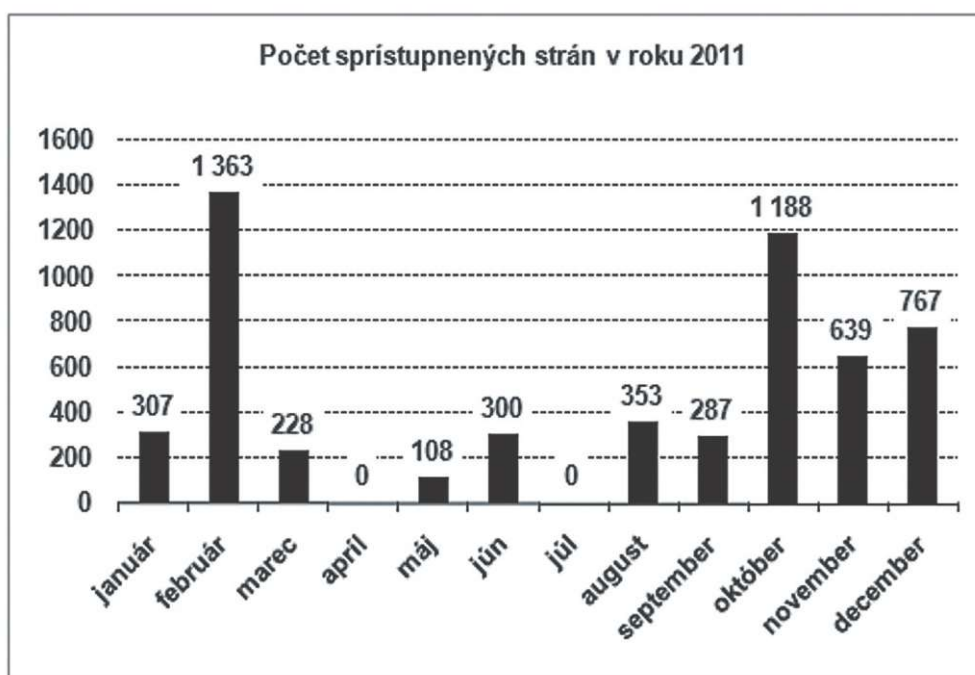

012345678910111213

V roku 2011 sa s dokumentmi vyžiadanými podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. oboznámilo 59 osôb.

ÚPN pripravil a sprístupnil žiadateľom celkovo 5 540 strán dokumentov.

012345678910111213

4 ARCHÍV

ARCHÍVNE FONDY

Archív ÚPN získal v roku 2011 17 akvizícií. Medzi najvýznamnejšie patria filmové pásky a fotografie dokumentujúce príchod sovietskych vojsk do Ružomberka od Martina Jančušku; torzo dokumentov zo zväzku „Roman“ od Romana Šipkovského; rukopisy, noviny a tlače od Imricha Kružliaka; kópie dokumentov k akcii B od Ivana Jurkoviča; spomienky politického väzňa Emila Pudzina od Antona Malackého.

V januári 2011 bola do Archívu Ústavu pamäti národa z Archívu Ministerstva vnútra SR v Nitrianskej Strede delimitovaná osobná dokumentácia príslušníkov ZNB, ročníky 1888 - 1930 v počte 6 946 inventárnych jednotiek, ktoré boli uložené v 1 165 škatuliach. Delimitácia sa uskutočnila na základe dodatku č. 1 k dohode medzi ÚPN a Ministerstvom vnútra SR z 2. februára 2005. Väčšia časť personálnej dokumentácie (v počte 818 škatúl) musela byť následne premanipulovaná do ukladačích jednotiek vhodných pre dlhodobú archiváciu.

Boli zinventarizované dva rozsiahle archívne fondy:

- Štatisticko-evidenčný odbor KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica (61 škatúl) aj s archívnu pomôckou.
- Vnútorňý odbor KS ZNB S-ŠtB Bratislava (210 škatúl).

Bola spracovaná (usporiadaná a uložená) Zbierka samizdatov.

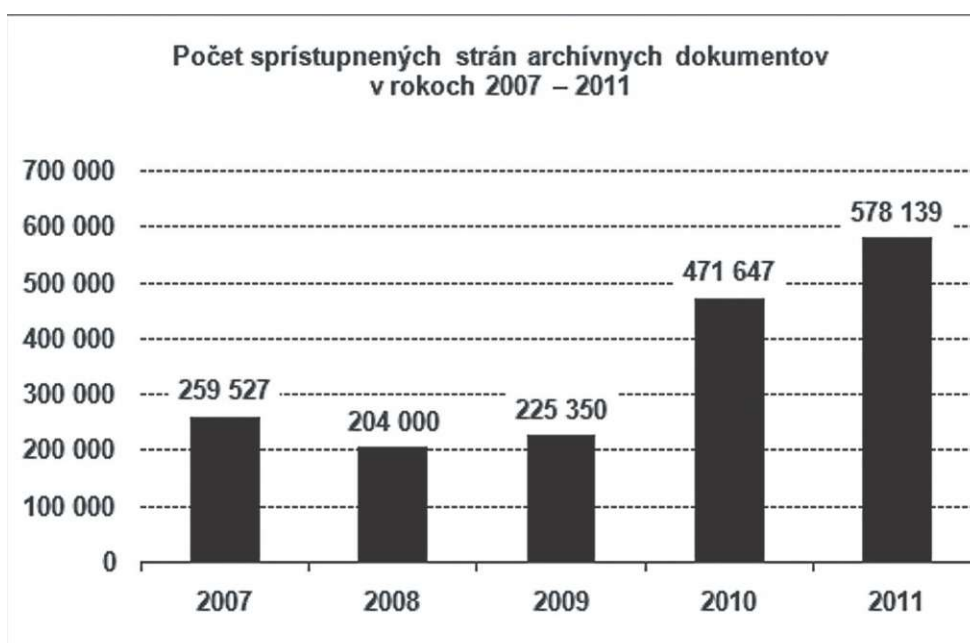

012345678910111213

Pracovníci archívu pracovali na revízii zväzkovej agendy v celkovom počte 1 590 škatúl. Z toho tvorili: vyšetrovacie zväzky KS ZNB S-ŠtB Bratislava (z celkového počtu 900 škatúl skontrolovaných 500 škatúl), zväzky „Z“ KS ZNB S-ŠtB Bratislava (3 škatule), objektové zväzky KS ZNB S-ŠtB Bratislava (8 škatúl), dokončenie kontroly vyšetrovacích zväzkov KS ZNB S-ŠtB Košice (220 škatúl), agentúrne zväzky KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica (554 škatúl), spravodajské zväzky KS ZNB S-ŠtB Bratislava (174 škatúl), taktické zväzky KS ZNB S-ŠtB Bratislava (131 škatúl). Scelovali sa objektové zväzky a agentúrne zväzky KS ZNB S-ŠtB Bratislava z neusporiadaných dokumentov patriacich pôvodne do registratúry KS ZNB S-ŠtB Bratislava (54 zväzkov).

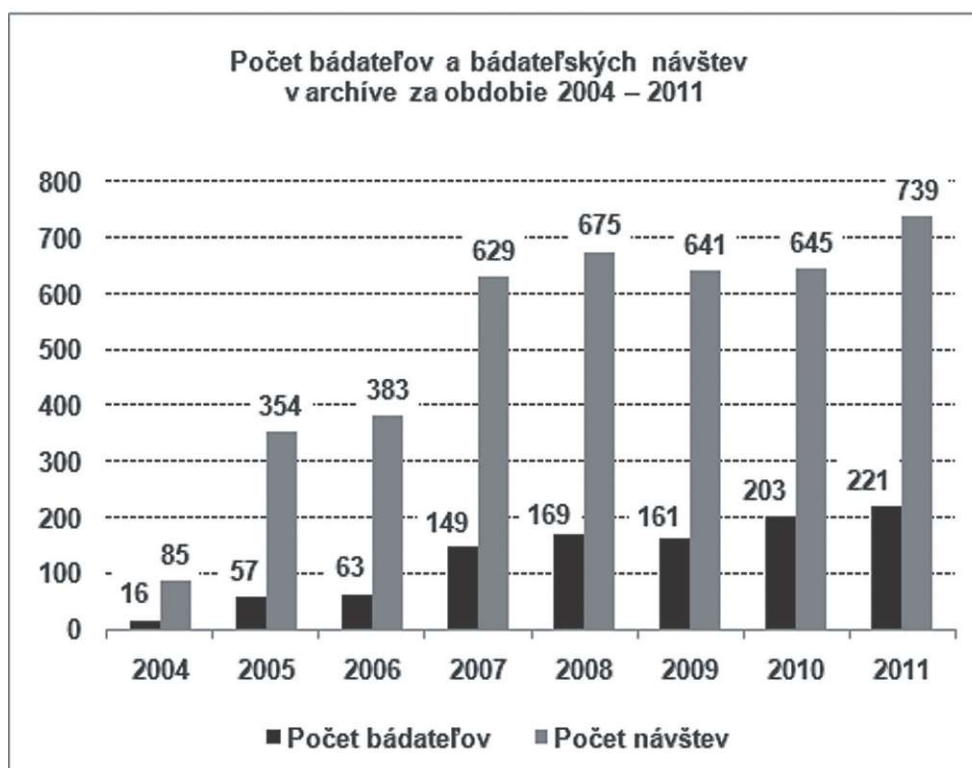
ŠTUDOVŇA

Celkový objem dokumentov, ktoré boli pripravené v študovni Archívu ÚPN, dosiahol 3 179 položiek (inventárnych jednotiek, resp. archívnych škatúl). Z toho do študovne bolo pripravených 2 338 položiek, na prípravu materiálov pre skenovacie pracovisko 811 položiek, pre vybavovanie požiadaviek NBÚ, VOS a iné 30 položiek. Pre skenovacie pracovisko sa pripravilo 96 331 listov. Prostredníctvom študovne Archívu ÚPN bolo poskytnutých na štúdium 578 139 listov a 256 zväzkov tlačovín z Historickej knižnice Ústavu marxizmu-leninizmu (denníky a periodiká). Počet knižných výpožičiek z Historickej knižnice Ústavu marxizmu-leninizmu bol 41 titulov. Počet výpožičiek z príručnej vedeckej knižnice bol 30 titulov. Počet vypožičaných mikrofišov bol 1 790 (3 612 listov).

Počet bádateľov v študovni Archívu ÚPN bol 221. Z toho boli 184 externí bádatelia a 37 zamestnanci ÚPN. Spomedzi bádateľov bolo 15 cudzincov.

Počet bádateľských návštev v študovni Archívu ÚPN bol 739. Z toho bolo 553 návštev externých bádateľov a 186 návštev zamestnancov ÚPN.

Bolo vydaných 100 povolení pre používanie digitálneho fotoaparátu na študijné účely a 22 povolení pre používanie reprografických prístrojov a kamier na mediálne účely.

Najčastejším účelom sprístupnenia bolo vedecké spracovanie (bakalárske, diplomové práce, výskumné projekty), ktoré uskutočnilo 125 bádateľov. Nasledovali nazretia súkromného charakteru, napr. štúdium vlastného spisu alebo spisu blízkej osoby (52 bádateľov), spravodajstvo a publicistika (21 bádateľov), nazretia úradného charakteru (15 bádateľov), príprava dokumentárnych filmov (8 bádateľov). Najviac sa vyskytujúcim tematickým okruhom štúdia boli dejiny cirkví, perzekúcia cirkví, vzťah cirkví a ŠtB (45 bádateľov). Ďalšími okruhmi boli perzekúcia osôb (32 bádateľov), genealógia (28 bádateľov), organizácia, metodika a činnosť ŠtB (20 bádateľov), menšiny na Slovensku (10 bádateľov), „Nenápadní hrdinovia“ (8 bádateľov), obdobie Slovenského štátu (7 bádateľov), problematika exilu (4 bádateľov), normalizácia (4 bádateľov), problematika ochrany hraníc (7 bádateľov). Študovňa Archívu ÚPN zaregistrovala aj záujemcov o kolektívizáciu, československo-americké vzťahy v rokoch 1948 - 1968, tlačový zákon a slobodu tlače na Slovensku, dejiny mládežníckej organizácie Sarló vo svetle časopisu Magyar Nap či Hlinkovu gardu v Pohronskej župe.

012345678910111213

5 SPOLUPRÁCA S GENERÁLNOU PROKURATÚROU SR

Zákon č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa v § 8 písm. d) ukladá ÚPN predkladať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov a spolupracovať pri tom s Generálnou prokuratúrou SR. V súvislosti s plnením tejto úlohy GP SR potvrdila rozhodnutie o zastavení trestného stíhania pri jednom z najzávažnejších podnetov ÚPN z roku 2009, týkajúceho sa prípadu nevyjasneného úmrtia tajne vysväteného kňaza Přemysla Coufala z roku 1981. GP SR dňa 18. januára 2011 oznámila, že sa stotožnila s uznesením vyšetrovateľa Krajského riaditeľstva PZ, Úradu justičnej a kriminálnej polície v Bratislave z 21. septembra 2010, ktorým zastavil trestné stíhanie za trestný čin vraždy spolupáchateľstvom podľa § 9 ods. 2 k § 219 Trestného zákona (účinného v čase spáchania trestného činu), pretože skutok nebol trestným činom. GP SR sa ďalej stotožnila s uznesením Krajskej prokuratúry Bratislava zo dňa 8. októbra 2010, ktorá zamietla v zákonnej lehote podanú sťažnosť ÚPN proti uvádzanému rozhodnutiu vyšetrovateľa PZ s odôvodnením, že ÚPN (jeho štatutárny orgán) nie je oprávnenou osobou v prípade sťažnosti. V prípade spolupráce ÚPN s orgánmi činnými v trestnom konaní a samotnou GP SR je potrebné zdôrazniť, že napriek zákonom uloženej povinnosti spolupráce ÚPN s GP SR ide o významnú legislatívnu prekážku, ktorá výrazne sťažuje možnosti spolupráce ÚPN pri skúmaní politicky motivovaných trestných činov pred rokom 1989.

V súvislosti s vyšetrovaním prípadov, ktoré boli predmetom podaní z roku 2008 (komplexný podnet na GP SR, ktorý svedčí o spáchaní zločinov proti ľudskosti v súvislosti s usmrtením 42 civilných osôb na slovensko-rakúskom úseku Železnej opony do roku 1989), bolo v roku 2011 ÚPN doručených 24 uznesení vyšetrovateľov KR PZ, Úradu justičnej a kriminálnej polície v Bratislave, ktorými zastavili trestné stíhanie v prípadoch usmrtených osôb represívnou zločkou komunistického režimu Pohraničnou strážou s odôvodnením, že pohraničníci konali v súlade s vtedy platnou legislatívou. Výnimku tvoril prípad usmrtenia Richarda Schlenza Pohraničnou strážou dňa 27. augusta 1967, kde vyšetrovateľ KR PZ, Úradu justičnej a kriminálnej polície v Bratislave zastavil trestné stíhanie uznesením zo dňa 12. augusta 2011, pretože bolo neprípustné z dôvodu zákažu dvojitého trestu. Páchateľ, bývalý pohraničník a dnes občan ČR Josef Mičoušek, bol v súvislosti s usmrtením Schlenza už odsúdený Krajským súdom v Brne rozsudkom zo dňa 25. apríla 2006, ktorý nadobudol právoplatnosť 7. augusta 2006.

6 VEDECKÝ VÝSKUM A DOKUMENTÁCIA

OKRUHY VEDECKÉHO VÝSKUMU A DOKUMENTÁCIE

Základný vedecký výskum a dokumentácia na pôde ÚPN sa realizovali v rámci nasledujúcich okruhov:

Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1939 - 1945

Riešitelia: PhDr. Martin Lacko, PhD., Ondrej Podolec, PhD., PhDr. Peter Sokolovič, PhD.

Cieľom výskumného okruhu je výskum politického systému a režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 - 1945 v perspektíve ich vývoja a premien. Medzi priority výskumu patrí výskum štruktúry a činnosti jednotlivých inštitúcií štátu, odbojových aktivít, ako aj štrukturálne a sociálne zmeny v slovenskej spoločnosti. Riešitelia sa zameriavali predovšetkým na vybrané aspekty tejto oblasti, ktoré doteraz neboli uspokojivo vedecky zmapované. Konkrétne ide o výskum inštitúcií SR (Snem SR, Štátna rada), ako aj ozbrojených pilierov štátnej moci: armáda, žandárstvo, finančná stráž. Výskum bol v roku 2011 zameraný aj na jeden z odborne najmenej spracovaných mocenských ozbrojených pilierov režimu - žandárstvo.

Jedným z výstupov k téme žandárstva bola knižná publikácia LACKO, M. - SABO, J.: Žandár troch režimov. Gustáv Polčík a jeho služba v Prievidzi v rokoch 1942 - 1972; pričom autori využili výsledky výskumu z nasledujúcich archívov: Slovenský národný archív v Bratislave, Štátny archív v Nitre, pobočka Bojnice, Archív Ministerstva vnútra SR v Nitrianskej Strede, Archív ÚPN, Archív bezpečnostných zložiek v Brne-Kaniciach.

K ďalším výstupom patria štúdie: SOKOLOVIČ, P.: Slovenská republika 1939 - 1945. Charakter a základné medzníky režimu; PODOLEC, O.: Právny poriadok na Slovensku v rokoch 1938 - 1945 (kontinuita, diskontinuita a hlavné faktory vývoja); PODOLEC, O.: Karpatští Nemci a ich politická reprezentácia v Slovenskej republike (1939 - 1945).

Osudy slovenských Židov 1939 - 1945

Riešiteľ: PhDr. Martina Fiamová.

Výskum je orientovaný tromi základnými smermi - zistenie a spracovanie základných údajov o židovskej komunite na Slovensku, obmedzovanie ľudských práv Židov a majetková perzekúcia, ktorá sa doposiaľ týkala likvidácií a arizácií podnikového majetku. Zameriava sa na zhromažďovanie digitalizovaných archívnych dokumentov o perzekúciách Židov na Slovensku v rokoch 1939 - 1945 (podľa tematického rozdelenia) a spracovanie elektronickej databázy a subdatabáz, ktoré sú zverejňované na internetovej stránke ÚPN.

Výskum problematiky pokračoval predovšetkým spracovávaním arizácie poľnohospodárskeho majetku Židov na Slovensku. Realizoval sa hlavne vo fondoch Slovenského národného archívu v Bratislave, pričom výsledky budú zahrnuté do štúdie M. Fiamovej o Štátnom pozemkovom úrade.

012345678910111213

Ďalšími výstupmi boli štúdie: FIAMOVÁ, M.: Arizácia pozemkového vlastníctva Židov na Slovensku. Legislatívny a inštitucionálny základ pozemkovej reformy na židovských nehnuteľnostiach v rokoch 1939 - 1945; FIAMOVÁ, M.: Arizácia pozemkového vlastníctva na Slovensku v rokoch 1939 - 1945; FIAMOVÁ, M.: Koncentračné stredisko Bratislava-Patrónka.

Do septembra 2011 prebiehala príprava medzinárodnej vedeckej konferencie Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe, organizovanej pri príležitosti 70. výročia prijatia tzv. Židovského kódexu. Konferencia sa uskutočnila v Bratislave v dňoch 8. - 9. septembra 2011.

Perzekúcie obyvateľstva na národnostnom základe 1938 - 1989

Riešitelia: Mgr. Ján Mitáč, PhDr. Ladislav Deák, DrSc. (externý spolupracovník).

Cieľom výskumu je zmapovať perzekúcie obyvateľstva na národnostnom základe predovšetkým na územiach, ktoré aj so svojimi obyvateľmi niekoľkokrát zmenili štátnu príslušnosť. Z hľadiska spracovania témy (resp. doplnenia výskumu) bolo prioritnou úlohou zachytiť a spracovať svedectvá žijúcich pamätníkov, ktorí môžu ozrejmiť niektoré udalosti a fakty z obdobia rokov 1938 - 1945, nezachytené doposiaľ písomne. Objektom terénneho výskumu boli obyvatelia všetkých národností žijúci na danom území. V roku 2011 spočívalo ťažisko výskumu na území, ktoré bolo arbitrážnym rozhodnutím nacistického Nemecka a fašistického Talianska pririeknuté Maďarsku. V rámci terénneho výskumu bolo audiovizuálnou technikou zaznamenaných 23 svedectiev (Bratislava, Košice a okolie, Sobrance a okolie) a taktiež sa podarilo získať od pamätníkov dokumenty a fotografie.

K uvedenej problematike bola zorganizovaná vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945, ktorá sa uskutočnila 22. - 23. marca v Šuranoch. Publikačným výstupom bol konferenčný zborník Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Boli publikované štúdie riešiteľa: MITÁČ, J.: Krvavý incident v Šuranoch na Vianoce 1938 v spomienkach obyvateľov mesta Šurany; MITÁČ, J.: Politická činnosť Emanuela Böhma v kontexte politických aktivít Slovákov v Maďarsku. V roku 2011 zomrel externý spolupracovník ÚPN PhDr. Ladislav Deák, DrSc.

Retribučné súdnictvo na Slovensku

Riešitelia: Ondrej Podolec, PhD., PhDr. Peter Sokolovič, PhD., PhDr. Tomáš Klubert, PhD.

Cieľom výskumného okruhu je podať ucelený obraz fenoménu retribučného súdnictva na Slovensku prostredníctvom vedeckých štúdií, edícií dokumentov a perspektívne aj komplexnej monografie.

Ťažiskom riešenia výskumnej úlohy bola príprava edície dokumentov a spracovanie čiastkových problematík v niekoľkých štúdiách a edíciách dokumentov: SOKOLOVIČ, P.: Listy Edvardovi Benešovi v súvislosti s rozsudkom nad Jozefom Tisom; SOKOLOVIČ, P.: Úloha slovenskej tlače v politickom boji na pozadí procesu s Jozefom Tisom; KLUBERT, T.: Politické pozadie a bezpečnostné aspekty procesu s Jozefom Tisom a spol.

012345678910111213

Politické procesy na Slovensku po roku 1948 a rehabilitácie

Riešitelia: Mgr. Lenka Bernátová, Mgr. Branislav Kinčok.

V roku 2011 sa riešiteľ Branislav Kinčok podrobnejšie zaoberal problematikou tzv. buržoázneho nacionalizmu v súvislosti s najvýznamnejším procesom v 50. rokoch na Slovensku - procesom s G. Husákom a spol. V prvej fáze sa zameril na priebeh kampane proti tzv. buržoáznemu nacionalizmu a jej politicko-propagandistickému pozadiu. Absolvoval rozsiahly výskum k procesu v Slovenskom národnom archíve v Bratislave, v Národnom archíve v Prahe, v Archíve bezpečnostných zložiek v Prahe, v Archíve ÚPN a v Archíve ZVJS v Leopoldove. Zaoberal sa aj menšími procesmi, napr. proti poslancovi Petrovi Danieličovi. Ťažiskom práce riešiteľa bola príprava edície dokumentov.

Výstupmi v roku 2011 boli štúdie: KINČOK, B.: Politicko-propagandistické pozadie procesu s tzv. buržoáznymi nacionalistami na Slovensku; KINČOK, B.: Mechanizmus tvorby politických procesov v rokoch 1948 - 1953 na príklade poslanca Národného zhromaždenia Petra Danieliča; KINČOK, B.: Buržoázny nacionalizmus ako zámienka k vnútrostraníckemu boju v KSS.

Medzi výstupy patrí aj film ÚPN Tóny v tichu, ktorý sa zaoberá perzekúciou dirigenta Zdenka Bílka.

Násilná kolektivizácia poľnohospodárstva

Riešiteľ: PhDr. Martina Fiamová.

Výskum sa zameriava na násilnú kolektivizáciu ako jeden z najbolestnejších perzekučných zásahov komunistického režimu. V januári až marci 2011 uskutočnila riešiteľka archívny výskum vo fondoch Archívu ÚPN, ktorý sa zameriaval na násilné akcie spojené s kolektivizáciou v Prešovskom kraji na prelome 50. a 60. rokov. Jeho výstupom bude edícia dokumentov Metódy presvedčania roľníkov na vstup do jednotných roľníckych družstiev na prelome 50. a 60. rokov.

Štát a cirkvi 1945 - 1989

Riešiteľ: Mgr. Pavol Jakubčín, PhD.

Okruh sa zaoberá snahami vládnej moci v komunistickom Československu o využitie a likvidáciu cirkví a náboženstva, pričom sa zameriava na tie aspekty perzekúcie cirkví i veriacich, ktorým bola v doterajšej historiografii venovaná len malá pozornosť.

V roku 2011 boli aktivity zamerané na prípravu monografie, ktorá mapuje snahy komunistickej štátnej moci v Československu v rokoch 1948 - 1968 o ovládnutie a využitie katolíckej cirkvi na Slovensku prostredníctvom jej kňazov. Z iniciatívy trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka bol v roku 2011 spustený spoločný výskum zameraný na zdokumentovanie osudov rímskokatolíckych kňazov v Trnavskej arcidiecéze v období komunistickej totality. Jeho cieľom je priblížiť rozmanité životné osudy jednotlivých kňazov a poukázať na rôznorodosť ich kontaktov so štátnou mocou a jej bezpečnostnými zložkami.

012345678910111213

Výstupmi boli aj štúdie: JAKUBČIN, P.: Páter František Chochula CSsR v internačnom kláštore Kráľíky; JAKUBČIN, P.: Slovenskí rehoľníci v internačnom kláštore Kráľíky.

Slovenské mestá a regióny v totalitnom režime

Riešitelia: PhDr. Peter Sokolovič, PhD., Mgr. Matej Medvecký, PhD., externí spolupracovníci.

Cieľom výskumu je zmapovať jednotlivé regióny v období neslobody a podnietiť miestnych historikov (pracovníkov regionálnych múzeí, archívov, učiteľov dejepisu, členov regionálnych miestnych spolkov či amatérskych historikov a nadšencov) do zmapovania jednotlivých regiónov. Peter Sokolovič sa zameral na prípravu konferencie Trnava v rokoch 1939 - 1989, ktorá sa uskutoční v roku 2012. Matej Medvecký pripravil do tlače zborník z konferencie Fenomén Bratislava.

Výstupmi v roku 2011 boli štúdie: SOKOLOVIČ, P.: Evakuácia úradov z územia odstúpeného Maďarsku na príklade Trnavského umiestňovacieho okresu; SOKOLOVIČ, P.: Karol Fraňo - veliteľ trnavskej posádky počas odchodu do Povstania a zborník MEDVECKÝ, M. (ed.): Fenomén Bratislava.

Dejiny Štátnej bezpečnosti

Riešitelia: Mgr. Jerguš Sivoš, PhD., Mgr. Michal Miklovič, Mgr. Vladimír Palko, Mgr. Matej Medvecký, PhD., Mgr. Lenka Bernátová, Mgr. Branislav Kinčok, Mgr. Peter Jašek, PhD.

Ťažiskový výskumný okruh ÚPN, ktorý je zameraný na výskum dejín Štátnej bezpečnosti na Slovensku. Okrem výskumu čiastkových problematik bola podstatou práce príprava monografie o vzniku ŠtB, príprava populárno-vedeckej publikácie zhrňujúcej činnosť ŠtB, výskum pôsobenia ŠtB počas normalizácie a začiatok výskumu problematiky pôsobenia československej rozviedky v zahraničí.

V roku 2011 pokračovala rekonštrukcia organizačnej štruktúry a personálneho obsadenia Krajskej správy ZNB - Správy ŠtB Košice v rokoch 1975 - 1989, pôsobiacej na teritóriu východného Slovenska. V tomto procese bolo prostredníctvom štúdia a analýzy personálnych spisov a ďalších archívnych dokumentov identifikovaných ďalších 764 príslušníkov ŠtB spolu s ich organizačným začlenením v tejto krajskej správe ŠtB. Na zverejnenie sa pripravila personálna a organizačná štruktúra Krajskej správy ZNB - Správy ŠtB Košice a dokumenty z jej činnosti v celom skúmanom období 1966 - 1989.

Nadväzujúc na predchádzajúce zverejnenie personálnej a organizačnej štruktúry spravodajského oddelenia 11. brigády Pohraničnej stráže (Bratislava) zachytávajúce obdobie rokov 1973 - 1989 ÚPN pomocou analýzy personálnych spisov a ďalších archívnych dokumentov doplnil výskum o obdobie rokov 1951 - 1973. Bolo identifikovaných 100 kmeňových príslušníkov spravodajských zložiek 11. brigády PS (Bratislava) v rokoch 1951 - 1973. V máji 2011 predstavil ÚPN výsledok tejto rekonštrukcie na tlačovej konferencii, kde zároveň poskytol bližšie informácie o činnosti spravodajských zložiek 11. brigády PS (Bratislava) v rokoch 1951 - 1989. Výstup sa stretol so širokým ohlasom v rakúskych médiách.

012345678910111213

V roku 2011 pokračovala personálna a organizačná rekonštrukcia teritoriálnych útvarov rozviedky - I. odborov krajských správ ZNB v rokoch 1966 - 1969. Na základe výskumu (bolo spracovaných 3 841 strán kádrových rozkazov náčelníkov KS ZNB 1966 - 1969) bolo identifikovaných 39 kmeňových príslušníkov v rámci troch krajských správ ZNB. Súčasťou pripravovaného zverejnenia je aj prehľad ich kariérneho postupu v týchto elitných útvaroch ŠtB do roku 1969 (vo viacerých prípadoch už od roku 1954).

Pripravovala sa vedecká monografia Jerguša Sivoša a Ľubomíra Morbachera o činnosti HS ŠtB SSR v rokoch 1969 - 1974 a odborná monografia kolektívu autorov zameraná na opísanie dejín ŠtB na Slovensku v stopách „železného Félix" (Štátna bezpečnosť na Slovensku v rokoch 1945 - 1989).

Výskum prebiehal v archívoch: Archív ÚPN, Slovenský národný archív v Bratislave, Archív bezpečnostných zložiek v Prahe, Archív MV SR v Nitrianskej Strede, Archív MV SR v Levoči.

Vedeckými výstupmi o dejinách Štátnej bezpečnosti v roku 2011 boli monografie: MEDVECKÝ, M.: Za červené Slovensko. Štátna bezpečnosť a politické spravodajstvo na Slovensku v rokoch 1945 - 1948; SIVOŠ, J.: Bez rozsudku! Pracovné tábory, sústreďovacie tábory a tábory nútenej práce na Slovensku v rokoch 1945 - 1953; štúdie: JAŠEK, P.: Činnosť Štátnej bezpečnosti v 2. polovici 80. rokov. Rekonštrukcia na príklade Okresnej správy ŠtB Levice; JAŠEK, P.: Normalizácia a pád komunistického režimu. Sonda do problematiky na príklade okresu Trnava a edícia dokumentov: JAŠEK, P.: Mozaika dokumentov o aktivitách Štátnej bezpečnosti v období prestavby koncom 80. rokov.

ZORGANIZOVANÉ VEDECKÉ A ODBORNÉ KONFERENCIE, KOLOKVIÁ A SEMINÁRE

Podľa § 8 ods. 1 písm. h) zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa má Ústav pamäti národa za úlohu usporadúvať semináre a odborné konferencie. Ústav v roku 2011 samostatne či v spolupráci s inými inštitúciami zorganizoval sedem vedeckých a odborných konferencií, kolokvií a seminárov a jednu odbornú študentskú konferenciu.

Vedecká konferencia Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945 v Šuranoch

012345678910111213

Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945

Vedecká konferencia

V dňoch 22. a 23. marca 2011 sa v Mestskom múzeu v Šuranoch uskutočnila vedecká konferencia za účasti 19 odborníkov z piatich krajín. Konferenciu zorganizoval ÚPN v spolupráci s mestom Šurany. Záštitu nad konferenciou prevzal predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja Milan Belica. V piatich blokoch sa prednášajúci venovali okrem iného aj medzinárodnoprávnym a medzinárodnopolitickým aspektom Viedenskej arbitráže, ich vplyvom na obyvateľstvo a hospodárskym problémom, ktoré vznikli po zmene hraníc. Príspevky dvoch ukrajinských historikov umožnili komparatívny pohľad na správanie maďarských okupačných orgánov na južnom Slovensku a v Podkarpatskej Rusi, ktorú Viedenská arbitráž rovnako zasiahla. Konferencia svojím širokým záberom priniesla nové poznatky z obdobia okupácie, ktorá zásadným spôsobom zasiahla do života všetkých vrstiev obyvateľstva bez ohľadu na národnostnú, rasovú, sociálnu či náboženskú príslušnosť.

Karpatskí Nemci a Slováci. Spolužitie v slobodných a neslobodných časoch. Úspešné cesty zmierenia na príklade Slovenskej republiky a karpatských Nemcov

Medzinárodné vedecké kolokvium

Pri príležitosti 20. výročia prijatia Vyhlásenia Slovenskej národnej rady voči karpatským Nemcom sa 9. mája 2011 konalo medzinárodné vedecké kolokvium. Podujatie na pôde Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Berlíne zorganizovali ÚPN, Veľvyslanectvo SR v Berlíne a Karpatskonemecký kultúrny spolok v Karlsruhe v spolupráci so Slovenským národným múzeom - Múzeom kultúry karpatských Nemcov v Bratislave, Spolkovým inštitútom pre kultúru a dejiny Nemcov v strednej a východnej Európe v Oldenburgu a Karpatskonemeckým landsmanšaftom v Stuttgarte. V prvej časti prezentovali svoje príspevky slovenskí a nemeckí historici, ktorí sa zaoberali spolužitím Slovákov a karpatských Nemcov v 20. storočí. V druhej časti sa konala panelová diskusia osobností spoločenského života a bývalých slovenských a nemeckých politikov o okolnostiach i význame prijatia pamätnej deklarácie SNR.

Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe

Medzinárodná vedecká konferencia

Ústav pamäti národa a Európska sieť Pamäť a Solidarita v spolupráci s Katedrou právnych dejín Právnickej fakulty a Katedrou všeobecných dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave zorganizovali pri príležitosti 70. výročia prijatia tzv. Židovského kódexu medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorá sa uskutočnila v dňoch 8. - 9. septembra 2011 na pôde Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Verejnosť vrátane študentov univerzity sa prostredníctvom konferencie oboznámila nielen so základnými, ale aj s doteraz málo známymi informáciami, ktoré umožňujú komparatívne poznávanie tejto ťaživej problematiky európskych dejín. Výsledky výskumu v oblasti protižidovského zákonodarstva prezentovalo viac ako tridsať historikov a právnikov z trinástich krajín sveta, ktorí priniesli cenný odborný pohľad na vzájomný vzťah protižidovskej legislatívy, diskriminácie a likvidácie židovskej komunity v 30. a 40. rokoch 20. storočia, pričom poukázali na spoločné črty protižidovskej legislatívy, ako aj na jej špecifiká v 15 európskych krajinách (na Slovensku, v Nemecku, Rakúsku, Česku, Bulharsku, Rumunsku, Srbsku, Chorvátsku, Macedónsku, Taliansku, Poľsku, vo Francúzsku, v Holandsku, Maďarsku a Írsku).

012345678910111213

Otvorenie medzinárodnej vedeckej konferencie Protizidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe

Barbarstvo ducha II

Vedecko-didaktický seminár

V dňoch 13. - 15. októbra 2011 sa v Břeclavi a vo Valticiach v Česku uskutočnil vedecko-didaktický seminár pre učiteľov dejepisu a historikov Barbarstvo ducha II s podtitulom Úteky za slobodou. Hlavným organizátorom podujatia bolo Fórum kresťanských inštitúcií. Spoluorganizátormi boli Ústav pamäti národa, Nadácia Konrada Adenauera a ďalší partneri. Podujatie nadviazalo na spoluprácu ÚPN so školami prostredníctvom projektu Nenápadní hrdinovia. Záujem o takúto formu aktualizáčného vzdelávania prejavilo 50 účastníkov z celého Slovenska.

Výchova a vzdelávanie ako nástroj (de)formovania hodnotového systému spoločnosti

Konferencia

Dňa 25. októbra 2011 zorganizovali Spišské biskupstvo, Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša v Starej Ľubovni, Fórum pre verejné otázky, Ústav pamäti národa a Nadácia Konrada Adenauera v Starej Ľubovni konferenciu pri príležitosti 20. výročia obnovy cirkevného školstva v Spišskej diecéze. Konferencia sa konala v priestoroch Cirkevného gymnázia sv. Mikuláša v Starej Ľubovni.

Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe

Medzinárodná vedecká konferencia

Ústav pamäti národa a Európska sieť Pamäť a Solidarita v spolupráci s Ústavom pre štúdium totalitných režimov (Česko), Ústavom národnej pamäti (Poľsko) a Ústavom pre

012345678910111213

dejiny maďarskej revolúcie 1956 (Maďarsko) a s finančnou podporou Medzinárodného vyšehradského fondu usporiadali v dňoch 14. - 16. novembra 2011 v Bratislave medzinárodnú vedeckú konferenciu pod záštitou predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Pavla Hrušovského. Na konferencii, kde boli prezentované najnovšie výsledky výskumu o protikomunistickom odboji, vystúpilo viac ako 40 prednášajúcich z 13 štátov. Podujatie priblížilo najširšie spektrum občianskych aktivít proti totalitnému režimu vrátane otvorených povstaní proti komunistickým vládam. Popri tom sa jednotlivé príspevky venovali aktivitám disidentov a protirežimových skupín v boji proti komunistickým režimom a veľký priestor bol venovaný protikomunistickým aktivitám exilových predstaviteľov jednotlivých štátov, ktoré sa ocitli v sovietskej mocenskej sfére. Konferencia sa nevyhla ani otázke perzekúcií, ktorými komunistické režimy trestali svojich oponentov.

Medzinárodná vedecká konferencia Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe

Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 - 1989

Študentská konferencia

Ústav pamäti národa v spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska a občianskym združením Nenápadní hrdinovia v rámci tretieho ročníka projektu Nenápadní hrdinovia zorganizoval v Bratislave 18. novembra 2011 pod záštitou predsedníčky vlády SR Ivety Radičovej študentskú konferenciu, na ktorej predstavili a slávnostne ocenili najlepšie práce žiakov základných a stredných škôl.

Msgr. ThDr. Ján Ferenčík (1888 - 1950). Život, verejné pôsobenie, kontroverzie

Vedecký seminár

Vedecký seminár o živote a verejnom pôsobení ružomerského farára a poslanca Snemu Slovenskej republiky zorganizovali 6. decembra 2011 Ústav pamäti národa a občianske združenie Historia nostra v Ružomberku, t. j. v meste, kde Ján Ferenčík pôsobil a kde jeho osoba vyvolala v ostatnom období značné kontroverzie. Podujatie vytvorilo priestor na prezentáciu príspevkov slovenských a českých historikov, ktorí sa snažili prispieť k objektívnemu pohľadu na túto osobnosť.

012345678910111213

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ PRACOVNÍKOV

Pracovníci Ústavu pamäti národa publikovali výsledky svojich výskumov v podobe monografií, štúdií, referátov v konferenčných zborníkoch, ale aj popularizačných článkov. Svoje práce uverejňovali predovšetkým v publikáciách Ústavu pamäti národa (knižné publikácie, časopis Pamäť národa), ale aj v publikáciách a časopisoch iných inštitúcií na Slovensku aj v zahraničí.

AAB - vedecké monografie vydané v domácich vydavateľstvách (2)

1. MEDVECKÝ, Matej: Za červené Slovensko. Štátna bezpečnosť a politické spravodajstvo na Slovensku v rokoch 1945 - 1948. Bratislava : ÚPN, 2011, 344 s.
2. SIVOŠ, Jerguš: Bez rozsudku! Pracovné tábory, sústreďovacie tábory a tábory nútenej práce na Slovensku 1945 - 1953. Bratislava : ÚPN, 2011, 242 s.

ABA - štúdie v časopisoch a zborníkoch charakteru vedeckej monografie vydané v zahraničných vydavateľstvách (1)

1. SIVOŠ, Jerguš: Centrála ŠtB na Slovensku. Vznik, vývoj a zánik Hlavnej správy Štátnej bezpečnosti Slovenskej socialistickej republiky (1969 - 1974). In: Sborník Archivu bezpečnostných složek, roč. IX, 2011, s. 261 - 312.

ABB - štúdie v časopisoch a zborníkoch charakteru vedeckej monografie vydané v domácich vydavateľstvách (1)

1. JAŠEK, Peter: Smolenice v 20. storočí. In: NOVÁKOVÁ, K. (ed.): Smolenice. Vlastivedná monografia obce. Smolenice : Obecný úrad Smolenice, 2011, s. 122 - 169.

ADE - vedecké práce v zahraničných nekarentovaných časopisoch (1)

1. MIKLOVIČ, Michal: Rezidentúra EXPO-67. ŠtB na Svetovej výstave v Montreale. Pamäť a dejiny, roč. V, 2011, č. 4, s. 62 - 72.

ADF - vedecké práce v domácich nekarentovaných časopisoch (14)

1. FIAMOVÁ, Martina: Arizácia pozemkového vlastníctva Židov na Slovensku. Legislatívny a inštitucionálny základ pozemkovej reformy na židovských nehnuteľnostiach v rokoch 1939 - 1945. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 20 - 28.
2. JAKUBČIN, Pavol: Páter František Chochula CSsR v internačnom kláštore Kráľky. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 73 - 77.
3. JAKUBČIN, Pavol: Mírové hnutie katolíckeho duchovenstva. Salve. Revue pro teológiu a duchovný život, roč. XXI, 2011, č. 1, s. 33 - 50.
4. JAŠEK, Peter: Činnosť Štátnej bezpečnosti v 2. polovici 80. rokov. Rekonštrukcia na príklade činnosti Oddelenia (Odboru) ŠtB Okresnej správy ZNB Levice. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 22 - 43.
5. KINČOK, Branislav: Politicko-propagandistické pozadie procesu s tzv. buržoáznymi nacionalistami na Slovensku. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 30 - 49.

012345678910111213

6. KINČOK, Branislav: Mechanizmus tvorby politických procesov v rokoch 1948 - 1953 na príklade poslanca Národného zhromaždenia Petra Danieliča. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 31 - 50.
7. KLUBERT, Tomáš: Politické pozadie a bezpečnostné aspekty procesu s Dr. Jozefom Tisom a spol. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 29 - 45.
8. MEDVECKÝ, Matej: Tvrdohlavá socialistka. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 74-79.
9. MITÁČ, Ján: Politická činnosť Emanuela Böhma v kontexte politických aktivít Slovákov v Maďarsku. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 4 - 19.
10. SIVOŠ, Jerguš: Kariéry v službách ŠtB. Jozef Mozola. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 96 - 104.
11. SIVOŠ, Jerguš: Kariéry v službách ŠtB. Štefan Demjan. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 96 - 103.
12. SIVOŠ, Jerguš: Kariéry v službách ŠtB. Jozef Vavro. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 89 - 96.
13. SIVOŠ, J.: Kariéry v službách ŠtB. Štefan Hubina. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 90 - 95.
14. SOKOLOVIČ, Peter: Úloha slovenskej tlače v politickom boji na pozadí procesu s Jozefom Tisom. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 4 - 21.

AEC - vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch (8)

1. JAKUBČIN, Pavol: Słowacja w komunistycznej Czechosłowacji (1948-1989). In: ADAMCZYK, A. - BINIECKA, P. - KAŹMIERCZAK, K. (eds.): Europa XX wieku między totalitaryzmem, autrytaryzmem a demokracją. Piotrków Trybunalski : Instytut Stosunków Międzynarodowych UJK, 2011, s. 397 - 419.
2. LACKO, Martin: Udział armii słowackiej w kampanii przeciw Polsce w 1939 roku (dotychczasowy stan wiedzy i interpretacji). In: KIRSZAK, J. - KOREŚ, D. (eds.): Kampania Polska '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia. Wrocław : Oddział IPN, 2011, s. 261 - 273.
3. MEDVECKÝ, Matej: Fortele securitatii de stat din Slovacia Tnainta si dupa lovitura de stat comunista din februarie 1948. In: MUSTEATĂ, S. - CASU, I. (eds.): Fara termen de prescriptie. Aspecte ale investigarii crimelor comunismului in Europa. Chisinau 2011, s. 86 - 94.
4. MEDVECKÝ, Matej: Poučenie z konštruovania ľudáckeho podzemia alebo VII. odbor Povereníctva vnútra v boji o moc. In: PEJČOCH, I. - TOMEK, P. a kol.: Od svobody k nesvobodě 1945 - 1956. Praha : MO ČR, 2011, s. 24 - 32.
5. PETRANSKÝ, Ivan A.: Represje wobec Kościoła katolickiego na Słowacji (1944 - 1948). In: MARECKI, J. (ed.): Represje wobec kościoła w krajach bloku wschodniego komuniści przeciw religii po 1944 roku. Kraków : Wydawnictwo WAM, 2011, s. 27 - 42.
6. PETRANSKÝ, Ivan A.: Katolícka cirkev na Slovensku a nástup neslobody. In: PEJČOCH, I. - TOMEK, P. a kol.: Od svobody k nesvobodě 1945 - 1956. Praha : MO ČR, 2011, s. 162 - 174.
7. PODOLEC, Ondrej: Czechosłowackie ustawodawstwo kościelne z 1949 r. i jego stosowanie w praktyce. In: MARECKI, J. (ed.): Represje wobec kościoła w krajach bloku wschodniego komuniści przeciw religii po 1944 roku. Kraków : Wydawnictwo WAM, 2011, s. 13 - 25.

012345678910111213

8. SOKOLOVIČ, Peter: Republika Slowacka 1939 - 1945. Istota i przełomowe wydarzenia w dziejach reżimu. In: ADAMCZYK, A. - BIENICKA, P. - KAŹMIERCZAK, K. (eds.): Europa XX wieku między totalitaryzmem, autorytaryzmem a demokracją. Piotrkow Tribunalski : Instytut Stosunków Międzynarodowych UJK, 2011, s. 217 - 238.

AED - vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých zborníkoch (20)

1. FIAMOVÁ, Martina: Ilegálny prechod židovského obyvateľstva cez slovensko-maďarskú hranicu v rokoch 1942 - 1944. In: MITÁČ, J. (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 162 - 172.
2. FIAMOVÁ, Martina: Koncentračné stredisko Bratislava-Patrónka. In: MEDVEČKÝ, M. (ed.): Fenomén Bratislava. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 230 - 250.
3. FIAMOVÁ, Martina: Slováci v Bratislave v rokoch 1918 - 1948. In: NIŽŇANSKÝ, E. a kol.: Stratené mesto. Lost city - Verlorene Stadt - Elveszett város - Bratislava - Pozsony - Pressburg. Národy a etnické čistky v Bratislave. Bratislava : Marenčin PT, 2011, s. 19 - 35.
4. HORELIČAN, Michal: Otázky agendy ŠtB z pohľadu zákonov. Pohľad Ústavu pamäti národa. In: JAŠEK, P. (ed.): Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 111 - 116.
5. JAKUBČIN, Pavol: Zásah voči bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1950. In: HRABOVEC, E. a kol.: Katolícka bohoslovecká fakulta v Bratislave 1936 - 1989. Trnava : SSV, 2011, s. 41 - 55.
6. JAŠEK, Peter: Pád komunizmu v regionálnej dobovej tlači. In: MARTĎÁK, M. - GAZDA, I. (eds.): Sloboda v neslobode. Príspevok médií a disentu k pádu totality. Ružomberok : Katolícka univerzita, 2011, s. 15 - 22.
7. JAŠEK, Peter - LOPATKOVÁ, Zuzana: Školy, školstvo a vzdelanosť v obci. In: NOVÁKOVÁ, K. (ed.): Smolenice. Vlastivedná monografia obce. Smolenice 2011, s. 440 - 453.
8. LACKO, Martin: Žandár v troch režimoch alebo Slovenské dejiny 20. storočia z iného pohľadu. In: LACKO, M. - SABO, J.: Žandár troch režimov. Gustáv Polčík a jeho služba v Prievidzi v rokoch 1942 - 1972. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 7 - 41.
9. LACKO, Martin: Maďarský vpád na Slovensko v marci 1939 a jeho ohlas. In: MITÁČ, J. (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 200 - 216.
10. MACO, Ján: Evidencie bývalej Štátnej bezpečnosti. In: JAŠEK, P. (ed.): Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 147 - 178.
11. MITÁČ, Ján: Krvavý incident v Šuranoch na Vianoce 1938 v spomienkach obyvateľov mesta Šurany. In: MITÁČ, J. (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 136 - 148.
12. MORBACHER, Ľubomír: Interpretácia agentúrnych a operatívnych zväzkov, ktoré vznikli z činnosti ŠtB v období tzv. normalizácie. In: JAŠEK, P. (ed.): Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 134 - 140.
13. PODOLEC, Ondrej: Political System and Legal Arrangements of the Position of Ethnic Minorities in Slovakia Between the Years 1918 and 1939. A Survey of the Selected Minorities. In: PEKÁR, M. et al.: Ethnic Minorities in Slovakia in the Years 1918 - 1945. A Survey. Prešov : Inštitút histórie, 2011, s. 54 - 66.

012345678910111213

14. PODOLEC, Ondrej: The Czech Minority (1918 - 1938), In: PEKÁR, M. et al.: Ethnic Minorities in Slovakia in the Years 1918 - 1945. A Survey. Prešov : Inštitút histórie, 2011, s. 94 - 95.
15. PODOLEC, Ondrej: The Czech Minority (1938 - 1945). In: PEKÁR, M. et al.: Ethnic Minorities in Slovakia in the Years 1918 - 1945. A Survey. Prešov : Inštitút histórie, 2011, s. 154 - 155.
16. PODOLEC, Ondrej: Právny poriadok na Slovensku v rokoch 1938 - 1945 (kontinuita, diskontinuita a hlavné faktory vývoja). In: PÚCHOVSKÝ, J. - TURČAN, M. - SARVAŠOVÁ, V. - ŠIMONOVÁ, K. - ŠLACKÁ, D. - MIČÁTEK, V. (eds.): Historické právne systémy a integrácia Európy. Sekcia právne dejiny, slovenská časť. Hodnotový základ práva. Sekcia teória a filozofia práva, slovenská časť. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2011, s. 133 - 138.
17. PODOLEC, Ondrej: Rule of Law in Slovakia in Years 1938 - 1945 (Continuity, Discontinuity and Leading Factors of the Development). In: PUCHOVSKÝ, J. - TURČAN, M. - SARVAŠOVÁ, V. - ŠIMONOVÁ, K. - ŠLACKÁ, D. - MIČÁTEK, V. (eds.): Historical Legal Systems and European Integration. Historic-legal Section, English Part. The Fundamental Values of Law. Section of Theory and Philosophy of Law, English Part. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2011, s. 439 - 445.
18. PYTLÍK, Pavol: Obchodná a priemyselná komora v Košiciach a jej vplyv na hospodársky život v regióne. In: FUKASOVÁ, D. - FIALOVÁ, I. (eds.): Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918 - 1939). Bratislava : SNA, 2011, s. 201 - 218.
19. SIVOŠ, Jerguš: Pokusy o pozmeňovanie záznamov v registračných protokoloch KS-ZNB S-ŠtB Bratislava. In: JAŠEK, P. (ed.): Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 117 - 133.
20. SOKOLOVIČ, Peter: Evakuácia úradov z územia odstúpeného Maďarsku na príklade Trnavského umiestňovacieho okresu. In: MITÁČ, J. (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži. Bratislava : ÚPN, 2011, s. 149 - 161.

AHI - vedecké práce zverejnené na internete - domáce (2)

1. JAŠEK, Peter: Propaganda a vstup Slovenskej republiky do vojny proti Sovietskemu zväzu. In: <http://druhasvetova.sk/view.php?navezclanku=propaganda-a-vstup-slovenskej-republiky-do-vojny-proti-sovietskemu-zvazu&cisloclanku=2011070003>
2. JAŠEK, Peter: Slovenská spoločnosť a vypuknutie vojny so Sovietskym zväzom. In: <http://druhasvetova.sk/view.php?navezclanku=slovenska-spolocnost-a-vypuknutie-vojny-so-sovietskym-zvazom&cisloclanku=2011070002>

BAB - odborné knižné práce vydané v domácich vydavateľstvách (1)

1. LACKO, Martin - SABO, Ján: Žandár troch režimov. Gustáv Polčík a jeho služba v Prievdizi v rokoch 1942 - 1972. Bratislava : ÚPN, 2011, 334 s. + prílohy.

BDE - odborné práce v zahraničných nekarentovaných časopisoch (1)

1. MORBACHER, Ľubomír - MAŠKOVÁ, Tereza: Projekt Oběti československé železnice 1948 - 1989. Paměť a dějiny, roč. V, 2011, č. 3, s. 119 - 120.

012345678910111213

BDF - odborné práce v domácich nekarentovaných časopisoch (12)

1. KLUBERT, Tomáš - LACKO, Martin: „Slovanskí bratia za Karpatmi? Nebuďte smiešni...“ (Rozhovor s Markom Soloninom). Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 75 - 82.
2. LACKO, Martin: Stalinove vojnové plány a skutočné príčiny porážok Červenej armády v roku 1941. (Prednáška Marka Solonina v Univerzitetnej knižnici v Bratislave dňa 20. 9. 2010). Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 51 - 63.
3. LACKO, Martin: Roľník Lacko píše Gottwaldovi (január 1952). Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 59 - 62.
4. LACKO, Martin - SABO, Ján: Gustáv Polčík: zo stanice NB do Štátnej bezpečnosti (1945 - 1966). Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 83 - 95.
5. MITÁČ, Ján: Spomienky na maďarskú okupáciu. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 90 - 95.
6. MITÁČ, Ján: Slováci v Maďarskej kráľovskej armáde. Historická revue, roč. XXII, 2011, č. 9, s. 28 - 31.
7. JAŠEK, Peter: Životopisy slovenských dôstojníkov. Generál Augustín Malár; Generál Jozef Turanec; Major Eugen Budinský; Plukovník Rudolf Pilfousek; Generál Štefan Jurech; Stotník Ján Nálepka; Plukovník Pavol Kuna; Plukovník Karol Peknik; Major Július Nosko. Historická revue, roč. XXII, 2011, č. 9, s. 11, s. 20, s. 22, s. 24, s. 40, s. 43, s. 52, s. 53, s. 54.
8. JAŠEK, Peter: Mozaika dokumentov o aktivitách Štátnej bezpečnosti v období prestavby koncom 80. rokov 20. storočia. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 55 - 68.
9. KLUBERT, Tomáš: Záver vojny a prechod frontu cez Slovensko. Historická revue, roč. XXI I, 2011, č. 9, s. 46 - 50.
10. KLUBERT, Tomáš: Chronológia k udalostiam SNP. Historická revue, roč. XXII, 2011, č. 9, s. 51 - 57.
11. SOKOLOVIČ, Peter: Listy Edvardovi Benešovi v súvislosti s rozsudkom nad Jozefom Tisom. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 46 - 58.
12. SOKOLOVIČ, Peter: Karol Fraňo - veliteľ trnavskej posádky počas odchodu do Povstania. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 78 - 89.

BEE - odborné práce v nerecenzovaných zahraničných zborníkoch (2)

1. MORBACHER, Ľubomír: Country report. Slovakia. In: SVOBODA, D. (ed.): Crimes of the Communist Regimes. Praha : ÚSTR, 2011, s. 153 - 155.
2. MORBACHER, Ľubomír: Národní zpráva, Slovensko. Zločiny komunizmu na Slovensku. In: SVOBODA, D. (ed.): Zločiny komunistických režimů. Praha : ÚSTR, 2011, s. 147 - 150.

BEF - odborné práce v nerecenzovaných domácich zborníkoch (1)

1. NEUPAUER, František: Ideológie 20. storočia a ich negatívny dopad na hodnotovú orientáciu spoločnosti. Výchova a vzdelávanie ako nástroj (de)formovania hodnotového systému spoločnosti, 2011 (DVD-ROM).

012345678910111213

BHG - odborné práce zverejnené na internete (4)

1. LACKO, Martin: Menoslov padlých, zomrelých, a zabitých slovenských vojakov v ťažení proti ZSSR (jún 1941 - august 1944). www.upn.gov.sk/aktuality/padli-zomreli-a-zabiti-sl.vojaci/
2. LACKO, Martin: Padlí, zomrelí a zabití slovenskí vojaci v priebehu protisovietskeho ťaženia (jún 1941 - august 1944). Úvodná stať k projektu. www.upn.gov.sk/aktuality/padli-zomreli-a-zabiti-sl.vojaci/
3. LACKO, Martin: Slovensko vo vojne proti ZSSR. Ohliadnutie po sedemdesiatich rokoch. <http://www.druhasvetova.sk/view.php?navezclanku=slovensko-vo-vojne-proti-zssr-ohliadnutie-po-sedemdesiatich-rokoch&cislocclanku=2011070001>
4. LACKO, Martin: „Národ sme oslobodili od totality". Prvé zážitky príslušníkov kanónovej roty na území ZSSR v júli 1941 <http://www.druhasvetova.sk/view.php?navezclanku=%84narod-sme-oslobodili-od-totaj-pliagy%93-prve-zazitky-prislusnikov-kanonovej-rot-y-na-uzemi-zssr-v-juli-1941&cislocclanku=2011060001>

CAH - audiovizuálne diela (videokazeta, film, CD-ROM, DVD) natočené v domácej produkcii (2)

1. SIVÁK, Igor: Tiene barbarskej noci, dokumentárny film (scenár, réžia), 39', Pamäť národa a ÚPN, 2011.
2. SIVÁK, Igor: Tóny v tichu, dokumentárny film (scenár, réžia), 26', Pamäť národa a ÚPN, 2011.

EDI - recenzie v časopisoch a zborníkoch (11)

1. FIAMOVÁ, Martina: NIŽŇANSKÝ, E. - HLAVINKA, J.: Pracovný a koncentračný tábor v Seredi 1941 - 1945. Bratislava 2010. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 101.
2. JAŠEK, Peter: BOB, J.: Generáli. Martin 2009. Vojenská história, roč. XV, 2011, č. 3, s. 193 - 194.
3. JAŠEK, Peter: ŽATKULIAK, J. a kol.: November '89. Medzník vo vývoji slovenskej spoločnosti a jeho medzinárodný kontext. Bratislava 2009. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 113 - 114.
4. KINČOK, Branislav: HANZLÍK, F.: Bez milosti a slitování. B. Reicin - fanatik rudého teroru. Praha 2011. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 109 - 110.
5. KLUBERT, Tomáš: SOLONIN, M. S.: 23. červen aneb opravdový den „M". Praha 2010. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 109 - 110.
6. MEDVECKÝ, Matej: Návrat ku koreňom. JOHN PALKO: Moje Slovensko, moja rodina. Kalligram, Bratislava 2010. Tvorba, roč. XXI, 2011, č. 3, s. 40 - 42.
7. MEDVECKÝ, Matej: KALOUS, J.: Štěpán Plaček. Život zpravodajského fanatika v službách KSČ. Praha 2009. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 111 - 112.
8. MEDVECKÝ, Matej: SYRNÝ, M.: Slovenskí demokrati '44 - '48. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 116 - 117.
9. MITÁČ, Ján: MICHELA, M. (ed.): Ján Spišiak: Spomienky z Budapešti 1939 - 1941. Bratislava 2010. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 107 - 109.
10. OBŠITNÍK, Lukáš: HANÁK, D.: Sprievodca po svete českého konzervativizmu (České konzervativní myšlení 1789 - 1989). Impulz, roč. VII, 2011, č. 2, s. 107 - 111.
11. PODOLEC, Ondrej: LETZ, R. (ed.): V hodine veľkej skúšky. Trnava 2007. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 117 - 119.

012345678910111213

FAI - redakčné a zostavovateľské práce (4)

1. JAŠEK, Peter (ed.): Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : ÚPN, 2011, 184 s.
2. MEDVECKÝ, Matej (ed.): Fenomén Bratislava. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava : ÚPN, 2011, 497 s.
3. MITÁČ, Ján (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : ÚPN, 2011, 291 s.
4. SOKOLOVIČ, Peter: Šéfredaktor časopisu Pamäť národa (č. 1 - 4/2011).

GII - rôzne publikácie a dokumenty, ktoré nemožno zaradiť do žiadnej z predchádzajúcich kategórií (37)

1. DUBOVSKÝ, Patrik: Za „tichým hrdinom“ Františkom Petrášom st. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 121.
2. FIAMOVÁ, Martina: Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe. Historický zborník, roč. XXII, 2011, č. 2, s. 148 - 150.
3. JAŠEK, Peter: KULHÁNEK, I.: Klopýtání přes budoucnost. Dějiny Evropy od Vídeňského kongresu 1815 do roku 2005. Praha 2008. Vojenská historie, roč. XV, 2011, č. 3, s. 189 - 190.
4. KOŠÍKOVÁ, Marta: Za Helenou Kordovou. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 122.
5. KOŠÍKOVÁ, Marta: Za Karolom Noskovičom. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 103.
6. LABJAK, Stanislav: Mons. Rudolf Baláž - pamätáme. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 98 - 100.
7. LACKO, Martin: Lipovec - pomník zabudnutých slovenských obetí. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 96.
8. LACKO, Martin: Pracovníci ÚPN na hornej Orave. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 96 - 97.
9. LACKO, Martin: Vážení čitatelia. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 2 - 3.
10. LACKO, Martin: Slovensko stratilo doktora Deáka. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 102.
11. LACKO, Martin: Zážitky slovenského vojaka zo ZSSR (1941 - 1944). Martin Lacko sa rozpráva s pamätníkom Michalom Miklášom. Kultúra, roč. XIV, 28. 10. 2011, č. 16, s. 10 - 11.
12. MITÁČ, Ján: Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Historický zborník, roč. XXII, 2011, č. 2, s. 151 - 152.
13. NEUPAUER, František: Veteráni protikomunistického odboja v Žiline a v Košiciach. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 104 - 106.
14. NEUPAUER, František: Komunizmus nebol. 12. 7. 2011. http://www.postoy.sk/komunizmus_nebol
15. NEUPAUER, František: Leopoldovské odpúšťanie a nezabúdanie. 1. 9. 2011. http://www.postoy.sk/leopoldovske_odpustanie_a_nezabudanie
16. NEUPAUER, František: Výzva na vznik Múzea zločinov komunizmu na Slovensku. 28. 11. 2011. <http://www.peticia.sk/muzeumzlocinovkomunizmu/>
17. NEUPAUER, František: Berlínsky múr v Nemecku a u nás. 16. 8. 2011. http://www.postoy.sk/berlinsky_mur_nemecko_slovensko

012345678910111213

18. NEUPAUER, František: FOTOREPORTÁŽ - MANIFEST SOLIDARITY - 13. apríl 2011. 2. 5. 2011. http://www.postoy.sk/fotoreportaz-manifest_solidarity-13-april-2011
19. NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia. Naše svedectvo, roč. XII, 2011, č. 6, s. 41 - 43.
20. NEUPAUER, František: Leopoldov 2011. Naše svedectvo, roč. XII, 2011, č. 5, s. 45 - 48.
21. NEUPAUER, František: Tajnárova „oral history“. Naše svedectvo, roč. XII, 2011, č. 3, s. 61 - 62.
22. NEUPAUER, František: List politickým väzňom v Číne a v Bielorusku. Naše svedectvo, roč. XII, 2011, č. 5, s. 63 - 64.
23. NEUPAUER, František: Berlínsky múr a Slovensko. Týždeň, roč. X, 2011, č. 45, s. 87 - 89.
24. NEUPAUER, František: Učitelia prekročili železnú oponu. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 82 - 84.
25. OBŠITNÍK, Lukáš: NEKROLÓG: Odišiel Hlas. Nielen Ameriky (Anton Hlinka, R. I. P.). 27. 3. 2011. http://www.postoy.sk/anton_hlinka_rip
26. OBŠITNÍK, Lukáš: Pochovali nám panovníka. 18. 6. 2011. http://www.postoy.sk/otto_von_habsburg_rip
27. OBŠITNÍK, Lukáš - NEUPAUER, František: Berlínsky múr v Nemecku a u nás. 16. 8. 2011. http://www.postoy.sk/berlinsky_mur_nemecko_slovensko
28. OBŠITNÍK, Lukáš: Študenti odkryli osudy ľudí prenasledovaných komunistickou mocou. 21. 11. 2011. http://www.postoy.sk/studenti_odkryli_nenapadnych_hrdinov
29. OTOČKOVÁ, Jana: Projekt internetového portálu Pamäť národa Svedkovia z obdobia neslobody. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 106.
30. PETRANSKÝ, Ivan A.: Karpatskí Nemci a Slováci. Spolužitie v slobodných a neslobodných časoch. Historický zborník, roč. XXII, 2011, č. 2, s. 153 - 154.
31. SOKOLOVIČ, Peter: Dr. h. c. Prof. Richard Marsina, DrSc. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 80 - 88.
32. SOKOLOVIČ, Peter: Vážení čitateľa. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 1, s. 2 - 3.
33. SOKOLOVIČ, Peter: Vážení čitateľa. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 3, s. 2 - 3.
34. SOKOLOVIČ, Peter: Sidorov boj proti „húseniciam“. 17. 7. 2011. <http://www.postoy.sk/node/3088>
35. SOKOLOVIČ, Peter: Slovenský štát a jeho gardisti. 14. 3. 2011. http://www.postoy.sk/slovensky_stat_a_jeho_gardisti
36. SOKOLOVIČ, Peter: A. Hruboň - šéfredaktor periodika Druhá svetová.sk. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 2, s. 87 - 89.
37. SPEVÁKOVÁ, Jana: Sila svedectva - ďalší projekt ÚPN podporený Európskou komisiou. Pamäť národa, roč. VII, 2011, č. 4, s. 97 - 98.

012345678910111213

ÚČASŤ PRACOVNÍKOV NA VEDECKÝCH KONFERENCIÁCH A SEMINÁROCH

Pracovníci ÚPN sa aktívne zúčastňovali na vedeckých konferenciách a seminároch organizovaných Ústavom pamäti národa a inými inštitúciami na Slovensku a v zahraničí:

- DUBOVSKÝ, Patrik: Hnutie za občiansku slobodu na Slovensku. Konferencia Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe, Bratislava, 14. - 16. 11. 2011.
- FIAMOVÁ, Martina: Ilegálny prechod židovského obyvateľstva cez slovensko-maďarskú hranicu v rokoch 1942 - 1944. Konferencia Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945, Šurany, 22. - 23. 3. 2011.
- FIAMOVÁ, Martina: Arizácia pozemkového vlastníctva na Slovensku v rokoch 1939 - 1945. Konferencia Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe, Bratislava, 8. - 9. 9. 2011.
- JAKUBČIN, Pavol: Slovenskí rehoľníci v internačnom kláštore Kráľky. Seminár pri príležitosti zriadenia Pamätníka obetiam internácie v Kráľíkoch, Praha, Česko, 27. 4. 2011.
- JAŠEK, Peter: Normalizácia a pád komunistického režimu. Sonda do problematiky na príklade okresu Trnava. Konferencia Slovensko v rokoch neslobody 1938 - 1989, Banská Bystrica, 10. - 11. 5. 2011.
- JAŠEK, Peter: Slovakia's Human Losses in the Second World War and Their Political Aspects in Slovak Post-War Historiography. Konferencia Loneliness of victims. The Methodological, Ethical and Political Aspects of Counting the Second World War's Human Casualties, Budapešť, Maďarsko, 9. - 10. 12. 2011.
- KINČOK, Branislav: Buržoázny nacionalizmus ako zámienka k vnútrostraníckemu boju v KSS (1945 - 1951). Konferencia 90 let českého a slovenského komunizmu, Praha, Česko, 3. - 5. 11. 2011.
- LACKO, Martin: Malá vojna a jej ohlas v slovenskej spoločnosti. Konferencia Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945, Šurany, 22. - 23. 3. 2011.
- LACKO, Martin: K otázke hodnotenia obdobia neslobody a totality v slovenských dejinách 20. storočia. Konferencia Slovensko v rokoch neslobody 1938 - 1989, Banská Bystrica, 10. - 11. 5. 2011.
- LACKO, Martin: Problematika odhaľovania pamätných tabúl' tzv. kontroverzným osobnostiam. Seminár Msgr. ThDr. Ján Ferenčík (1888 - 1950). Život, verejné pôsobenie, kontroverzie, Ružomberok, 6. 12. 2011.
- MEDVECKÝ, Matej: Czechoslovak Foreign Intelligence Service against Great Britain at the Beginning of the Cold War. Konferencia Need to Know: Intelligence and Politics. Western and Eastern Perspectives, Brusel, Belgicko, 7. - 10. 11. 2011.
- MEDVECKÝ, Matej: Several Remarks on Terrorism and Terrorists in Documents of the Czechoslovak Foreign Intelligence Service in 1970s and 1980s. Konferencia International Terrorism in the Documents of the Communist Secret Services, Sofia, Bulharsko, 23. 11. 2011.
- MITÁČ, Ján: Krvavý incident v Šuranoch na Vianoce 1938 v spomienkach obyvateľov mesta Šurany. Konferencia Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945, Šurany, 22. - 23. 3. 2011.
- MIKLOVIČ, Michal: Útvary rozviedky pre boj s emigráciou. Konferencia Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe, Bratislava, 14. - 16. 11. 2011.
- MORBACHER, Ľubomír - SIVOŠ, Jerguš: Odboj: pomoc ohrozeným na ceste za slobodou. Jozef Macek. Konferencia Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe, Bratislava, 14. - 16. 11. 2011.

012345678910111213

- MORBACHER, Ľubomír: Železná opona v Československu v rokoch 1948 - 1989. Seminár Barbarstvo ducha II, Břeclav, Česko, 13. - 15. 10. 2011.
- OBŠITNÍK, Lukáš: Štefan Bauman a spol. - Prípád odsúdených za pokus o nepovolené prekročenie hraníc. Seminár Barbarstvo ducha II, Břeclav, Česko, 13. - 15. 10. 2011.
- PETRANSKÝ, Ivan A.: Slovenský episkopát 1945 - 1948. Konferencia Slovenskí katolícki biskupi v 20. storočí, Levoča, 12. - 13. 10. 2011.
- PETRANSKÝ, Ivan A.: Perzekúcie Jána Ferenčíka po roku 1945. Seminár Msgr. ThDr. Ján Ferenčík (1888 - 1950). Život, verejné pôsobenie, kontroverzie, Ružomberok, 6. 12. 2011.
- PODOLEC, Ondrej: Proces so Šrobárom a spol. a jeho právne i politické súvislosti. Dr. Vavro Šrobár, politik, publicista a národno-osvetový pracovník. Konferencia Dni Milana Hodžu, Martin, 23. - 24. 6. 2011.
- PODOLEC, Ondrej: Karpatskí Nemci v Slovenskej republike (1939 - 1945). Kolokvium Karpatskí Nemci a Slováci - spolužitie v slobodných a neslobodných časoch, Berlín, Nemecko, 9. 5. 2011.
- PODOLEC, Ondrej: JRD - fenomén povojnového vidieka. Konferencia Pôdohospodárstvo v dejinách Slovenska. Tradície, inovácie a kultúrne dedičstvo, Bratislava, 12. - 14. 9. 2011.
- SOKOLOVIČ, Peter: Evakuácia úradov z územia odstúpeného Maďarsku na príklade Trnavského umiestňovacieho okresu. Konferencia Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži, Šurany, 22. - 23. 3. 2011.
- VALO, Ján: Zbierkotvorná činnosť Archívu ÚPN. Seminár XV. archívne dni v SR - Zbierky v archívoch, Humenné, 24. - 26. 5. 2011.

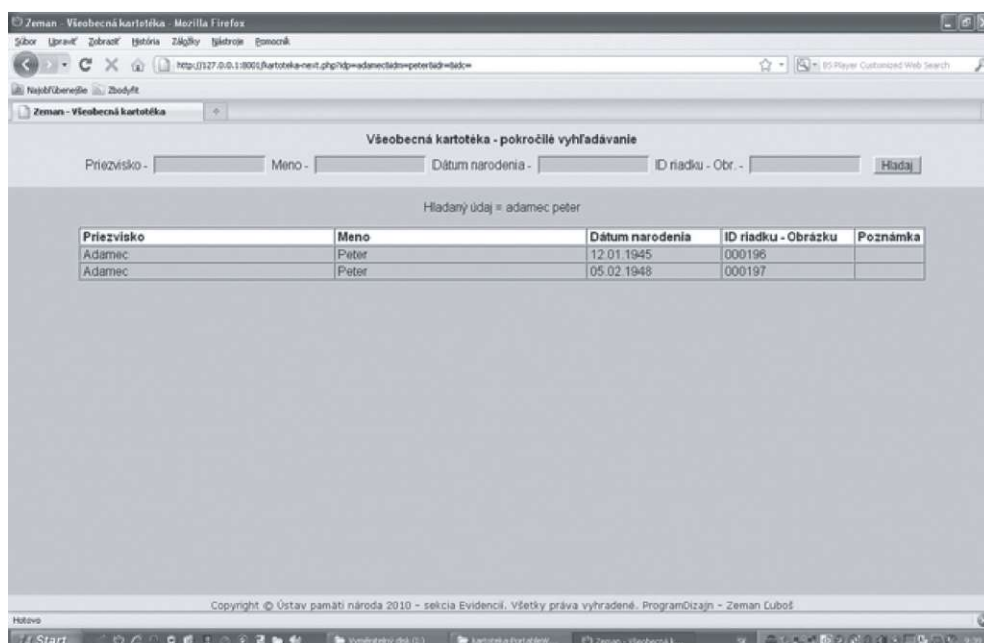
Vedecká konferencia Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945 v Šuranoch

012345678910111213

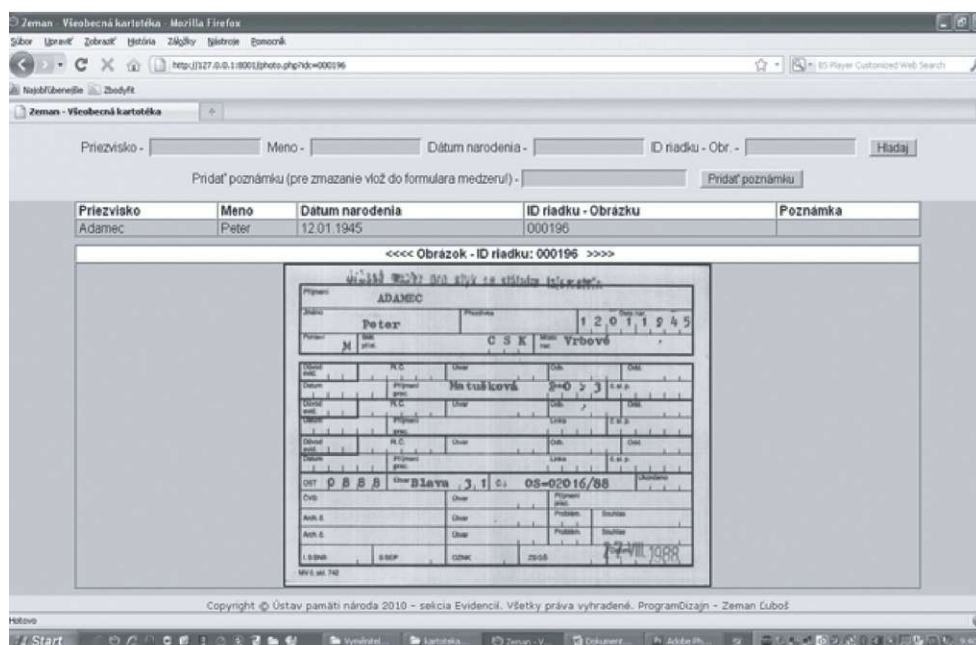
7 EVIDENCIE A DATABÁZY

V roku 2011 na účely vydania pokračovalo a bolo dokončené spracovanie registračných protokolov Krajskej správy Ministerstva vnútra Košice a Krajskej správy ZNB - Správy ŠtB Košice. Z 21 zachovaných registračných kníh bolo prevedených 44 531 záznamov, vykonaná kontrola, oprava a konsolidácia týchto údajov do tlačového formátu. K tomu boli vytvorené pomocné indexy osôb, krycích mien a názvov objektov. Doplnená bola spoločná textová časť pripravovanej publikácie pre všetky krajské správy ZNB - správy ŠtB na Slovensku.

Pokračovalo spracovávanie kartotečnej evidencie. Do obrazovej formy formátu .jpg boli prevedené všetky časti všeobecnej kartotéky - krajských správ ZNB - správ ŠtB Bratislavy, Banskej Bystrice a Košíc a časti kartotéky, v ktorej boli vedené osoby majúce súhlas na zoznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami. Tieto časti obsahujú spolu 340 872 obrazov. Digitálna forma kartotéky bola skontrolovaná a skonsolidovaná podľa uloženia v Archíve ÚPN. Skenovanie a spracovanie bolo vykonané v spolupráci s Centrom pre vedeckotechnické informácie v Bratislave. Boli vytvorené primárne metadáta (meno, priezvisko, druhé priezvisko, rok narodenia) ku kartotečnej časti bratislavskej krajskej správy ŠtB, v ktorej sa nachádza viac ako 102 000 kariet. Začali sa spracovávať metadáta ďalších častí kartotéky. Obrazy kartotečných lístkov boli zaradené do vytvoreného programu pre vyhľadávanie a zobrazovanie kariet, v ktorom je možné vyhľadávať podľa abecedy a v bratislavskej časti kartotéky tiež podľa spracovaných metadát. Bolo doprogramované hromadné vyhľadávanie.

Náhľad na výsledok vyhľadávania podľa mena a priezviska osoby v programe pre vyhľadávanie

Zobrazenie karty v programe pre vyhľadavanie

V roku 2011 pokračovalo spracovávanie tzv. skartačných rozkazov vytvorením základného indexu približne pre 8 000 strán dokumentov. K nim je vyhotovených približne 4 500 záznamov, ktoré boli skontrolované, konsolidované a testované. Bol vyhotovený aplikačný program pre vyhľadavanie a zobrazovanie týchto digitalizovaných rozkazov, do ktorého sú postupne vkladané spracované dokumenty vrátane metadát na využitie pre bádateľov. Z celkového počtu viac ako 32 500 dokumentov, ktoré sa nachádzajú v Archíve ÚPN, boli do konca roku 2011 spracované metadáta k dvom tretinám dokumentov. Záznamy budú zaradené do vyhľadávača i do aplikačného programu pre zobrazovanie dokumentov.

Obsahom projektu Register osôb súdne rehabilitovaných, trestné a justičné orgány je spracovávanie súdnych spisov osôb či skupín prenasledovaných za komunistického režimu z politických dôvodov, pričom sa vychádza z registra. V prvej etape sú preverované a doplňované údaje zo spisov oddelenia Štátneho súdu v Bratislave. Súčasťou budovaného registra sú okrem údajov o súdených osobách aj údaje o datovaní súdneho procesu, klasifikácii trestného činu, výške udeleného trestu, údaje o sudcoch, prokurátoroch, obhajcoch, mieste a dĺžke výkonu trestu, prípadne aj o súdnych procesoch, ktoré nasledovali po prvostupňovom súdnom rozhodnutí, a údaje o rehabilitačných procesoch. Za rok 2011 bolo spracovaných 42 súdnych spisov, z ktorých sa doplnili alebo spresnili údaje o 285 prenasledovaných osobách. Z nich 60 osôb pôvodný register vôbec neobsahoval. K spracovaniu je pripojená aj fotodokumentácia kľúčových dokumentov súdnych spisov (obžaloby, rozsudky, zápisnice z pojednávania). V roku 2011 bolo vyhotovených približne 1 000 strán dokumentov.

Pri riešení projektu Register funkcionárov KSČ a KSS a aparátov ÚV sa začal spracovávať zoznam funkcionárov Krajského výboru KSS Bratislavy a Západoslovenského kra-

012345678910111213

ja. Vykonalo sa vytypovanie verejných zdrojov a začali sa spracovávať primárne údaje: meno, priezvisko a funkcia.

Pri riešení projektu Evidencie Ústavu pamäti národa sa zhromažďovali dáta pre opravy v súčasných evidenciách. Vykonali sa niektoré analytické činnosti pre potreby hromadného vyhľadávania v evidenciách.

Uskutočnila sa analýza zoznamov osôb odvečených do gulagov. Pretože sa zistili značné odchýlky, dostupné údaje sa analyzovali a pripravil sa návrh na konsolidovanie týchto dát.

Databáza príslušníkov Spravodajského oddelenia 11. brigády Pohraničnej stráže (Bratislava), ktorú ÚPN začal zverejňovať v roku 2009, bola v roku 2011 doplnená menami príslušníkov za roky 1951 - 1973.

Ústav pamäti národa spracoval a zverejnil na internetových stránkach databázu padlých, zomrelých a zabitých slovenských vojakov v priebehu protisovietskeho ťaženia (jún 1941 - august 1944).

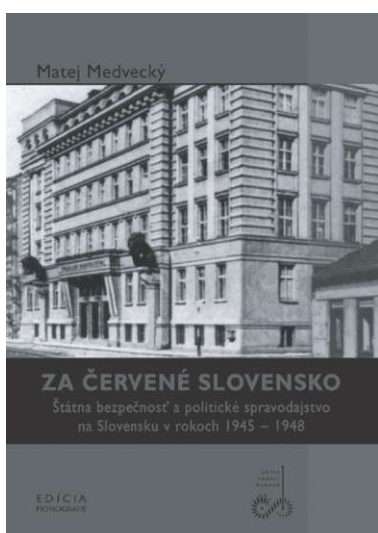
Kartotéka

012345678910111213

8 VYDANÉ PUBLIKÁCIE

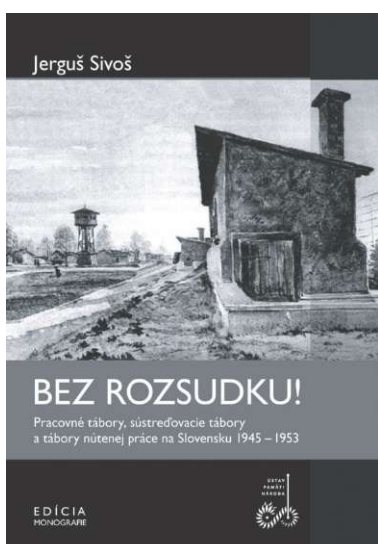
Vydávanie publikácií patrí medzi úlohy ÚPN podľa § 8 ods. 1 písm. h) zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. V roku 2011 vyšlo celkovo 11 knižných publikácií. Pokračovalo sa aj vo vydávaní štvrťročníka Pamäť národa, ktorý vychádza od roku 2004. ÚPN v rámci publikačnej činnosti poskytuje priestor predovšetkým svojim pracovníkom, vytvoril si však aj okruh externých spolupracovníkov. Vydávané publikácie majú popri vedeckom charaktere aj popularizačný a umelecký rozmer. Z celkového počtu vydaných kníh boli 2 publikované v edícii Monografie, 4 v edícii Memoáre, 3 v edícii Zborníky a 2 mimo edície.

MONOGRAFIE

MEDVECKÝ, Matej: Za červené Slovensko. Štátna bezpečnosť a politické spravodajstvo na Slovensku v rokoch 1945 - 1948. Bratislava : ÚPN, 2011, 344 strán. ISBN 978-80-89335-31-2.

Publikácia sa zaoberá špecializovaným policajným útvarom na Slovensku v období povojnového zápasu o budúci charakter Československa. Jej cieľom je priblížiť, čo vlastne štátna bezpečnosť a politické spravodajstvo v danom období boli, ako aj opísať organizačnú štruktúru relevantného odboru Povereníctva vnútra a jeho modifikácie v priebehu skúmaných troch rokov. Čitatelia sa dozvedia aj o postupnom ovládnutí tejto silovej zložky komunistami a jej vťahnutí a zapojení do politického zápasu prebiehajúceho na Slovensku. Publikácia je zasadená do dobového diania na politickej scéne a v neposlednom rade čitateľovi priblíži aj ľudský rozmer pracovníkov vtedajšieho bezpečnostného aparátu.

SIVOŠ, Jerguš: Bez rozsudku! Pracovné tábory, sústredovacie tábory a tábory nútenej práce na Slovensku 1945 - 1953. Bratislava : ÚPN, 2011, 242 strán. ISBN 978-80-89335-48-0.

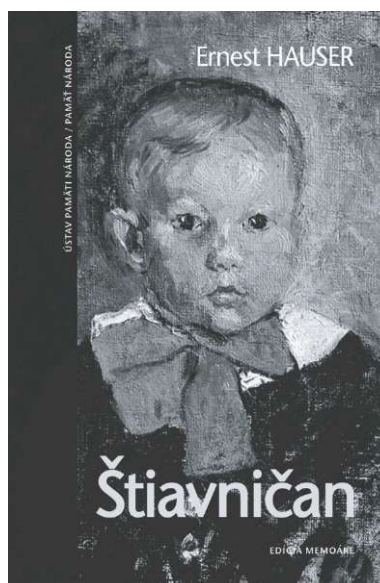
Témou publikácie je inštitút nútenej práce na Slovensku v rokoch 1945 - 1953. Práca analyzuje zrod myšlienky obnovenia pracovných táborov po druhej svetovej vojne, ale aj vznik sústredovacích táborov pre občanov nemeckej a maďarskej národnosti. Venuje sa otázke legislatívnej prípravy nariadení a zákonov o pracovných táboroch, pôsobení inštitúcií, ktoré zabezpečovali realizáciu týchto právnych noriem v praxi, chodu a vnútornému životu v táboroch, ale aj pohľadu na výchovu, resp. prevýchovu zaraďencov, ktorou sa zaraďovanie osôb do pracovných táborov zdôvodňovalo, a činnosti ŠtB v útvaroch. Obsahuje štatistické údaje o počte zaraďených osôb a ich sociálnom a národnostnom zložení, fotografie veliteľov táborov a príslušníkov ŠtB, plány táborov, ale aj zoznam jednotlivých táborov na Slovensku.

012345678910111213

MEMOÁRE

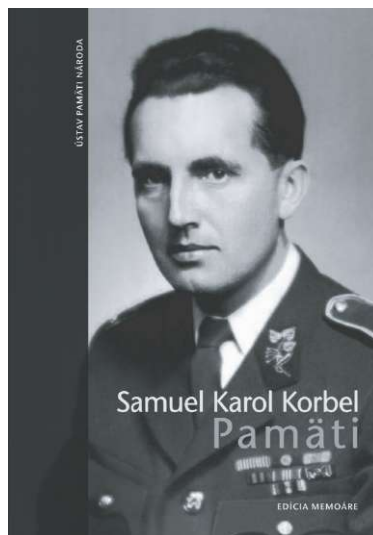
HAUSER, Ernest: Štiavničan. Bratislava : ÚPN, Pamäť národa, 2011, 187 strán. ISBN 978-80-89335-41-1.

Spomienková kniha Ernesta Hausera je svedectvom o osude človeka postihnutého komunistickým režimom. Je podobný mnohým iným, ktorí už takúto výpoveď o bezpráví nepodajú. Poukazuje na rôzne formy postihov, ktoré boli bežné, keď sa niekto stal „nespolahlivým“ občanom. Kniha opisuje jeden zo zlomových bodov autorovho života - pokus o emigráciu koncom 40. rokov 20. storočia, následné zatknutie, vyšetrovanie, väznenie, zaradenie do PTP a tiež vystahovanie rodiny v rámci akcie B. Jeho putovanie je zároveň pohľadom na mikrohistóriu - život v meste a vplyv dejinných udalostí naň.

KORBEL, Samuel Karol: Pamäti. Bratislava : ÚPN, 2011, 223 strán. ISBN 978-80-89335-47-3.

Generál Samuel Karol Korbel bol prvým Slovákom v justičnej službe predvojnovnej československej armády a po vzniku Slovenskej republiky šéfom vojenskej justície slovenskej armády. V roku 1944 sa zapojil do Povstania, kde bol vojenským prokurátorom povstaleckej armády. Po vojne bol šéfom justičnej služby československej armády. Po februári 1948 bol z armádnej služby prepustený. V roku 1949 utiekol do Nemecka, odkiaľ v roku 1951 emigroval do Austrálie. Jeho pamäti sú cenným svedectvom o fungovaní vojenskej justičnej služby v slovenskej i československej armáde. Hodnotné sú aj jeho postrehy a pozorovania postupného a dômyselného uchvacovania politickej moci komunistami v obnovenom Československu.

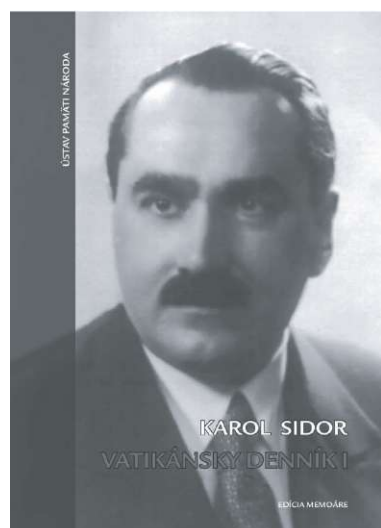

012345678910111213

LACKO, Martin - SABO, Ján: Žandár troch režimov. Gustáv Polčák a jeho služba v Prievidzi v rokoch 1942 - 1972. Bratislava : ÚPN, 2011, 334 strán + 44 strán príloh. ISBN 978-80-89335-44-2.

Kniha ponúka neobvyklý pohľad na spleť dejiny Slovenska v 20. storočí cez prizmu životného príslušníka bezpečnostného aparátu. Gustáv Polčák bol najprv príslušníkom Zboru žandárstva SR (1941 - 1944), potom povstaleckým četníkom, potom znova žandárom za nemeckej okupácie a nakoniec partizánom. Po vojne bol zas príslušníkom Národnej bezpečnosti, neskôr SNB, v rokoch 1954 - 1966 bol pridelený k jej štátno-bezpečnostnej zložke. Jeho životný príbeh je tak na slovenské, ako aj československé pomery výnimočný. Len veľmi zriedka sa totiž stávalo, aby jeden človek vydržal v tomto politicky exponovanom rezorte vo všetkých protichodných režimoch, kontinuálne od začiatku služby až do penzie. Osobitne cenné sú jeho poznatky k téme slovenského žandárstva, ktoré podnes ostáva bielym miestom historiografie, ako aj k fungovaniu komunistickej bezpečnosti a jej konkrétnym akciám v 50. rokoch.

SIDOR, Karol: Vatikánsky denník I (Od 17. júna 1939 do 11. júla 1940). Bratislava : ÚPN, 2011, 535 strán. ISBN 978-80-89335-42-8.

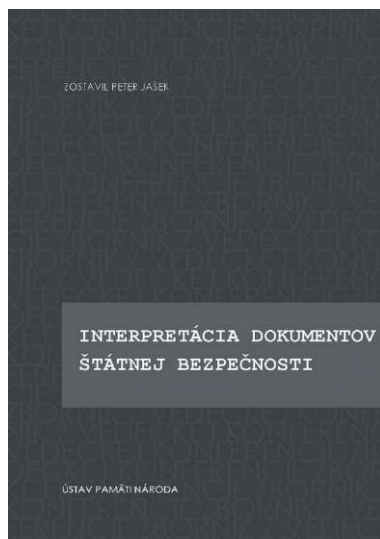
Publikácia predstavuje prvú časť denníkových zápiskov slovenského novinára, politika a diplomata Karola Sidora z obdobia jeho pôsobenia v Ríme. Časovo je ohraničená Sidorovým nástupom do funkcie vyslanca Slovenskej republiky pri Svätej stolici v júni 1939 a salzburskými rokovaniami v júli 1940. Denníky sú unikátnym dokumentom nielen o dianí na slovenskom vyslanectve pri Svätej stolici a vzťahoch Slovenskej republiky a Svätej stolice, ale aj o politickom vývoji na Slovensku v dramatickom období rokov 1939 - 1940.

012345678910111213

ZBORNÍKY

JAŠEK, Peter (ed.): Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Bratislava : ÚPN, 2011, 181 strán. ISBN 978-80-89335-46-6.

Zborník z vedeckej konferencie, ktorú zorganizoval ÚPN s partnermi v novembri 2010. Príspevky na vedeckej úrovni analyzujú otázky spojené s právnymi aspektmi agendy ŠtB, vzniku a interpretácie operatívnych, agentúrnych a vyšetrovacích vzázkov či spôsobov a pravidiel evidencií Štátnej bezpečnosti a pozmeňovania záznamov v registračných protokoloch. Zborník obsahuje príspevky tak domácich, ako aj zahraničných odborníkov z bývalých komunistických štátov, ktorí už niekoľko rokov systematicky spracovávajú dokumenty ŠtB.

MEDVECKÝ, Matej (ed.): Fenomén Bratislava. Bratislava : ÚPN, Pamäť národa, 2011, 497 strán. ISBN 978-80-89335-39-8.

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorú ÚPN spolu s partnermi zorganizoval v septembri 2010. Cieľom bolo opísať udalosti, ktoré ovplyvňovali charakter slovenského hlavného mesta v minulom storočí. Jedinečnosť mesta, ktoré sa vyznačovalo multikultúrnym a multietnickým charakterom, poskytuje dobré možnosti na výskum nielen historických udalostí a súvislostí, ale aj sociálnych a demografických štruktúr, náboženskej a kultúrnej rôznorodosti, dosahov represí totalitných režimov voči rôznym skupinám obyvateľstva či ďalších socio-historických fenoménov. Publikácia vyšla ako 3. zväzok Spisov Európskej siete Pamäť a Solidarita.

012345678910111213

MITÁČ, Ján (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938 - 1945. Bratislava : ÚPN, 2011, 291 strán. ISBN 978-80-89335-45-9.

Zborník z vedeckej konferencie, ktorú Ústav pamäti národa v spolupráci s mestom Šurany zorganizoval v marci 2011. Obsahuje šestnásť príspevkov od autorov zo Slovenska, z Maďarska, Česka, Ukrajiny a Veľkej Británie. Väčšina príspevkov podrobne analyzuje dosahy Viedenskej arbitráže na územie južného Slovenska. Ide najmä o prípadové štúdiá z konkrétnych regiónov, ktoré opisujú celú škálu prostriedkov, ktorými okupačná moc zasahovala do života obyvateľov regiónu. Niekoľko príspevkov opisuje hospodárske dosahy arbitráže nielen na územie južného Slovenska, ale aj na formovanie vznikajúceho Slovenského štátu.

MIMO EDÍCIE

Ústav pamäti národa/Nation's Memory Institute. Bratislava : ÚPN, 2011, 56 strán. ISBN 978-80-89335-40-4.

Informačný sprievodca o činnosti ÚPN v slovenskom a anglickom jazyku.

Ústav pamäti národa - Výročná správa 2010. Bratislava : ÚPN, 2011, 81 strán. ISBN 978-80-89335-43-5.

Tlačou vydaná výročná správa o činnosti ÚPN dokumentuje činnosti, ktoré ústav vykonával v roku 2010.

Ústav pamäti národa sa podieľal aj na vzniku ďalších publikácií, ktoré vydali iné inštitúcie:

JELÍNEK, Ješajahu A. - GUBIČ, Otto - KLIŽAN, Erik: Jedno storočie v Prievidzi (Dejiny Židovstva na hornej Nitre). Prievidza : B. v., 2011, 142 strán. ISBN 978-80-970790-4-8.

Monografia mapuje dejiny židovských komunít v regióne hornej Nitry, konkrétne v meste Prievidza a okolitom kraji. Podrobne sa venuje dosahu protizidovských opatrení v tomto regióne počas existencie Slovenskej republiky. Kniha vyšla v spolupráci s Ústavom pamäti národa.

WEBER, Matthias a i.: Erinnerungsorte in Ostmitteleuropa. Erfahrungen der Vergangenheit und Perspektiven. München : Oldenbourg Verlag, 2011, 388 strán. ISBN 978-3-486-70244-6

Zborník z konferencie Miesta pamäti v strednej a východnej Európe - doterajšie skúsenosti a perspektívy, ktorá sa konala v januári 2008 vo Varšave. Publikácia vyšla s podporou Ústavu pamäti národa.

012345678910111213

ČASOPIS PAMÄŤ NÁRODA

V roku 2011 vyšli štyri čísla 7. ročníka štvrtročníka Pamäť národa. ÚPN v nich prezentoval výsledky vedeckej práce svojich pracovníkov a zároveň dal priestor aj odborníkom z iných inštitúcií zaoberajúcich sa témami súvisiacimi s výskumnými aktivitami ústavu. Jednotlivé čísla mali rozsah viac ako 100 strán formátu A4. Časopis uverejňoval vedecké štúdie, materiály, dokumenty, spomienky a iné odborné články. Okrem toho informoval verejnosť o činnosti ÚPN. Organizačne časopis pracoval na základe štatútu a organizačnej štruktúry vytvorenej v roku 2007. Za prípravu jednotlivých čísiel, ich zostavenie a redakčnú úpravu bola zodpovedná redakcia na čele so šéfredaktorom Petrom Sokolovičom. Posudzovanie odbornej kvality príspevkov bolo úlohou redakčnej rady zloženej z renomovaných odborníkov z vedeckých a akademických inštitúcií zo Slovenska i zahraničia. Na jej čele stál Róbert Letz. Vedecké štúdie okrem toho oponovali odborníci na danú problematiku.

Pamäť národa

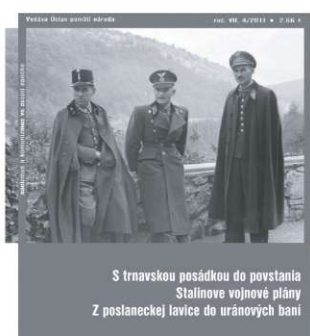
Pamäť národa

Pamäť národa

Pamäť národa

012345678910111213

1/2011

SOKOLOVIČ, Peter: Vážení čitatelia.

MITÁČ, Ján: Politická činnosť Emanuela Böhma v kontexte politických aktivít Slovákov v Maďarsku.

FIAMOVÁ, Martina: Arizácia pozemkového vlastníctva Židov na Slovensku. Legislatívny a inštitucionálny základ pozemkovej reformy na židovských nehnuteľnostiach v rokoch 1939 - 1945.

KLUBERT, Tomáš: Politické pozadie a bezpečnostné aspekty procesu s Dr. Jozefom Tísom a spol.

SOKOLOVIČ, Peter: Listy Edvardovi Benešovi v súvislosti s rozsudkom nad Jozefom Tísom.

LACKO, Martin: Roľník Lacko píše Gottwaldovi (január 1952).

SLEPČAN, Peter: Osud jedného svedectva pre proces s biskupom Michalom Buzalkom.

MIČIANIK, Pavel: Zápisník zo zajatia (november 1944) - Štefan Marinčák.

KLUBERT, Tomáš - LACKO, Martin: „Slovanskí bratia za Karpatmi? Nebuďte smiešni...“ (Rozhovor s Markom Soloninom).

LACKO, Martin - SABO, Ján: Gustáv Polčík: zo stanice NB do Štátnej bezpečnosti (1945 - 1966).

SIVOŠ, Jerguš: Jozef Mozola.

TOKÁROVÁ, Zuzana: Projekcia dokumentárnych filmov o období komunistickej totality.

OTOČKOVÁ, Jana: Projekt internetového portálu Pamäť národa Svedkovia z obdobia neslobody.

HRUBOŇ, Anton: Pekník, M. (zost.): Slovenské národné povstanie 1944: Súčasť európskej antifašistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny.

MEDVECKÝ, Matej: Kalous, J.: Štěpán Plaček. Život zpravodajského fanatika v službách KSČ.

JAŠEK, Peter: Žatkuliak, J. a kol.: November '89. Medzník vo vývoji slovenskej spoločnosti a jeho medzinárodný kontext.

Prehľad článkov uverejnených v roku 2010.

2/2011

PEHR, Michal: Vážení a milí čtenáři.

KÁRPÁTY, Vojtech: Hlinkova dopravná garda.

ORÁČ, Matej: Zmeny a vývoj na Slovenskej evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave v rokoch 1948 - 1953.

KINČOK, Branislav: Politicko-propagandistické pozadie procesu s tzv. buržoáznymi nacionalistami na Slovensku.

KATREBOVÁ-BLEHOVÁ, Beáta: Jozef Tiso v kremsmünsterskom exile: Z denníka priora Richarda Rankla.

JAŠEK, Peter: Mozaika dokumentov o aktivitách Štátnej bezpečnosti v období prestavby koncom 80. rokov 20. storočia.

MIČIANIK, Pavel: Denník zo zajatia v Nemecku 1945 - Mikuláš Mózer.

SOKOLOVIČ, Peter: Anton Hruboň - šéfredaktor periodika Druhá svetová.sk.

MITÁČ, Ján: Spomienky na maďarskú okupáciu.

SIVOŠ, Jerguš: Štefan Demjan.

NEUPAUER, František: Veteráni protikomunistického odboja v Žiline a v Košiciach.

012345678910111213

DEÁK, Ladislav: Molnár, I. (zost.): Omilostený na smrť. Dokumenty utrpenia Jánoša Esterházyho na základe záznamov Márie Esterházy-Mycielskej.

ŠVIHRANOVÁ, Jarmila: Žiak, M. - Krajmerová, E. - Nižňanský, E. - Snopko, L. (zost.): Park ušľachtilých duší 1 - 4.

MEDVECKÝ, Matej: Syrný, M.: Slovenskí demokrati '44 - 48. Kapitoly z dejín Demokratickej strany na Slovensku v rokoch 1944 - 1948.

PODOLEC, Ondrej: Letz, R. (zost.): V hodine veľkej skúšky.

Reakcia osobností na snahu vlády zmeniť zákon o pamäti národa.

DUBOVSKÝ, Patrik: Za „tichým hrdinom“ Františkom Petrášom st.

KOŠÍKOVÁ, Marta: Za Helenou Kordovou.

3/2011

SOKOLOVIČ, Peter: Vážení čitatelia.

SOKOLOVIČ, Peter: Úloha slovenskej tlače v politickom boji na pozadí procesu s Jozefom Tisom.

JAŠEK, Peter: Štátna bezpečnosť v druhej polovici 80. rokov 20. storočia. Rekonštrukcia na príklade činnosti Oddelenia (Odboru) ŠtB Okresnej správy ZNB Levice.

HALKO, Jozef: „Nemohol som k vám prísť...“ (O pokusoch pozvať pápeža Jána Pavla II. do komunistického Československa).

HRUBOŇ, Anton: Zápisky Alexandra Macha z leopoldovskej väznice (Časť I.).

MEDVECKÝ, Matej: Tvrdohlavá socialistka.

SOKOLOVIČ, Peter: Dr. h. c. Prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc.

SIVOŠ, Jerguš: Jozef Vavro.

KLIŽAN, Erik: Ján Manas v Prievidzi.

LABJAK, Stanislav: Mons. Rudolf Baláž - pamätáme.

FIAMOVÁ, Martina: Hlavinka, J. - Nižňanský, E.: Pracovný a koncentračný tábor v Seredi 1941 - 1945.

VRÁBEL, Ferdinand: Sallai, G.: „A határ megindul...“ A csehszlovákiai kisebbség és Magyarországnak kapcsolatai az 1938 - 1939. évi államhatár-változások Wkrében. („Hranica sa pohne...“ Vzťahy menšiny v Československu a Maďarsku v zrkadle zmien štátnych hraníc v rokoch 1938 - 1939).

KLUBERT, Tomáš: Solonin, M. S.: 23. červen aneb opravdový den „M“.

4/2011

LACKO, Martin: Vážení čitatelia.

JARINKOVIČ, Martin: Slovensko-juhoslovenské hospodárske a obchodné kontakty v rokoch 1939 - 1941.

FUKASOVÁ, Daniela: Transformácie svojpomocného roľníckeho družstevníctva na Slovensku pred a po februári 1948.

KINČOK, Branislav: Mechanizmus tvorby politických procesov v rokoch 1948 - 1953 na príklade poslanca Národného zhromaždenia Petra Danieliča.

LACKO, Martin: „Stalinove vojnové plány a skutočné príčiny porážok Červenej armády v roku 1941.“ (Prednáška Marka Solonina v Univerzitetnej knižnici v Bratislave dňa 20. septembra 2010).

JAKUBČIN, Pavol: Páter František Chochula CSsR v internačnom kláštore Králiky.

SOKOLOVIČ, Peter: Karol Fraňo, veliteľ trnavskej posádky v čase odchodu do povstania.

012345678910111213

SIVOŠ, Jerguš: Štefan Hubina.

LACKO, Martin: Lipovec - pomník zabudnutých slovenských obetí.

LACKO, Martin: Pracovníci ÚPN na hornej Orave.

SPEVÁKOVÁ, Jana: Sila svedectva - ďalší projekt ÚPN podporený Európskou komisiou.

ČARNOGURSKÝ, Ján: Prejav Jána Čarnogurského na tlačovej besede ÚPN venovanej návrhu nového zákona o činnosti Ústavu pamäti národa.

NEUPAUER, František: Učitelia prekročili železnú oponu.

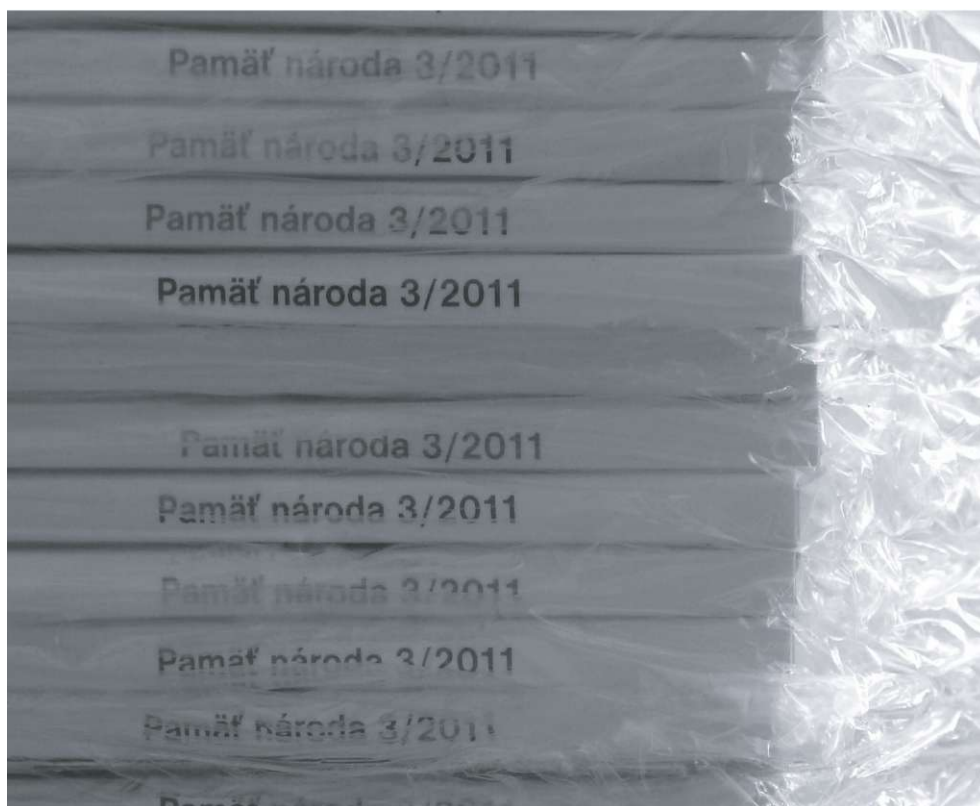
LACKO, Martin: Slovensko stratilo doktora Deáka.

KOŠÍKOVÁ, Marta: Za Karolom Noskovičom.

HRUBOŇ, Anton: Mičev, S. a kol.: Slovenské národné povstanie 1944.

MITÁČ, Ján: Spišiak, J.: Spomienky z Budapešti 1939 -1945.

KINČOK, Branislav: Hanzlík, F.: Bez milosti a slitování. B. Reicin - fanatik rudého teroru.

ELEKTRONICKÁ KNIŽNICA ÚPN

V roku 2010 bol spustený projekt Elektronická knižnica ÚPN. Záujemcom z radov historikov, študentov i širokej verejnosti sú na internetovej stránke ÚPN k dispozícii v elektronickej podobe publikácie ústavu, predovšetkým tie, ktorých náklad už bol vypredaný. V roku 2011 bolo na internet v plnej verzii umiestnených 5 publikácií ÚPN. Celkovo sa tak v elektronickej knižnici nachádzalo 17 publikácií.

012345678910111213

9 AUDIOVIZUÁLNA TVORBA

PRODUKCIA A DISTRIBÚCIA DOKUMENTÁRNYCH FILMOV

V rámci výroby audiovizuálnych formátov sa ÚPN zameriava na produkciu dokumentárnych filmov s cieľom prezentovať ich postupne širokej verejnosti prostredníctvom televízneho vysielania, filmových festivalov, verejných prezentácií a vydávania DVD nosičov. V roku 2011 ÚPN dokončil v koprodukcii dva dokumentárne filmy:

Tóny v tichu (32')

Rekonštrukčný portrét významného dirigenta Zdenka Bílka. Protagonista filmu zažíval veľké úspechy, ale aj sklamanie. Za svoj neoblomný postoj voči ľudským a kresťanským hodnotám sa ocitol v komunistických väzeniach. Po prepustení na slobodu stratil všetky príležitosti a zomrel v ústraní. Účinkovali Zdeněk Bílek, Lukrécia Bílková, Mária Bílková, Jana Bílková, Veronika Bílková. Vedúci výroby Ondrej Krajňák. Námet Igor Sivák. Odborná spolupráca Jerguš Sivoš, Branislav Kinčok, Sylvia Urdová. Zvuk Štefan Badura. Strih Alan Bezák. Kamera Ondrej Krajňák. Druhá kamera Martin Gazík. Hudba Pavol Malovec. Dramaturgia Anna A. Hlaváčová. Scenár a réžia Igor Sivák. Vyrobili © Pamäť národa a Ústav pamäti národa 2011.

Tiene barbarskej noci (39')

Dokument o zásahoch proti reholiam v Československu rozpráva osudy piatich mužov, ktorým barbarská noc prekazila životné rozhodnutia. Pretavení v ohni komunistických väzení hľadali nové možnosti, ako naplniť svoje povolanie. Účinkovali Anton Srholec, Ján Janok, Ján Brichta, Marcel Martinko, Teodor Hlaváč. Vedúci výroby Ondrej Krajňák. Námet Patrik Dubovský. Komentár František Kovár. Produkcia a odborná spolupráca Patrik Dubovský. Zvuk Štefan Badura. Strih Alan Bezák. Kamera Martin Gazík. Druhá kamera Ondrej Krajňák. Hudba Róbert Gašparík. Dramaturgia Ondrej Krajňák. Scenár a réžia Igor Sivák. Vyrobili © Pamäť národa a Ústav pamäti národa 2011.

Pokračovali aj práce na výrobe koprodukčného dokumentárneho filmu s pracovným názvom Pohraničie a koprodukčného dokumentárneho filmu s pracovným názvom Salto mortale. ÚPN odborne spolupracoval aj na výrobe hraného celovečerného koprodukčného slovensko-česko-poľského filmu eŠteBák. Odborne ÚPN spolupracoval aj na ďalších projektoch, medzi ktoré patril dokumentárny film Slovenskej televízie o živote kardinála Jána Chryzostoma Korca Na Metodovom stolci a dokumentárny film spoločnosti InFlame media 22 hláv (príbeh odporcov komunistického režimu Bernarda Jaška a Pavla Kalinaja).

Vďaka technickému vybaveniu si ÚPN sám zabezpečoval produkčné a postprodukčné práce. Týka sa to nahrávacej aj prepisovej techniky, kamery, strižne, osvetľovacej, zvukovej a premietacej techniky.

V roku 2011 odvysielala Slovenská televízia dokumentárny film ÚPN Junáci z prachu. Spravodajská televízia TA3 odvysielala film ÚPN November + 20. Na obrazovkách českej televízie Noe sa objavili dokumentárne filmy ÚPN V tieni času, Prežili sme GULAG,

012345678910111213

November + 20, Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok, Ako som mal začať 3. svetovú vojnu, Bohom zabudnuté kúty, Jozef a jeho bratia a Junáci z prachu.

Filmy ÚPN boli prezentované na festivaloch. Na Festivale slobody v Bratislave v dňoch 22. - 24. novembra 2011 predstavili filmy ÚPN Tóny v tichu, Junáci z prachu a premiérový film Tiene barbarskej noci. Festival Jeden svet, ktorý sa konal v Bratislave v dňoch 29. novembra - 4. decembra 2011 a následne v regiónoch Slovenska, uviedol dokumentárne filmy ÚPN Junáci z prachu a V tieni času.

Okrem toho boli filmy ÚPN premietnuté na desiatkach podujatí (prednášky, besedy, sympóziá, spomienkové stretnutia), ktoré po celom Slovensku i v zahraničí usporiadal ÚPN či iné inštitúcie.

V roku 2011 ÚPN zorganizoval oficiálne premiéry svojich dvoch nových filmov. Predpremiéra dokumentárneho filmu režiséra Igora Siváka Tóny v tichu sa uskutočnila 3. júna 2011 v kinosále Filmovej fakulty VŠMU v Bratislave. Dňa 16. septembra 2011 ÚPN v spolupráci s občianskym združením Pamäť národa zorganizoval v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave premiéru tohto filmu. Po filme nasledovala diskusia s tvorcami filmu a prítomnými hosťami. Dokumentárny film režiséra Igora Siváka Tiene barbarskej noci mal oficiálnu premiéru na Festivale slobody dňa 22. novembra 2011 v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave.

V roku 2011 vydal ÚPN na DVD nosičoch dvojjazyčnú slovensko-anglickú verziu dvoch svojich dokumentárnych filmov: Prežili sme GULAG a V tieni času. DVD nosiče sú distribuované samostatne i ako súčasť časopisu Pamäť národa.

ZAZNAMENÁVANIE VÝPOVEDÍ SVEDKOV OBDOBIA NESLOBODY

Ústav pamäti národa pokračoval v projekte, ktorého cieľom je komplexne a systematicky zachytávať svedectvá prenasledovaných osôb. V roku 2011 nakrútil 47 svedeckých výpovedí. Nakrúcanie pamätníkov sa realizovalo s podporou programu Európskej únie Európa pre občanov v rámci projektu Svedkovia z obdobia neslobody. V súčasnosti má ÚPN nakrútených 309 svedeckých výpovedí v celkovej dĺžke viac ako 600 hodín audiovizuálneho záznamu. Zaznamenali sa výpovede politických väzňov, vojakov, kňazov a rehoľníkov, intelektuálov, emigrantov, ľudí odvečených do koncentračných táborov alebo do gulagov. Výpovede slúžia na bádateľské, osvetové a vzdelávacie účely, prípadne na výrobu dokumentárnych filmov. Ich prehľad a ďalšie využívanie umožňuje podrobná databáza svedectiev.

Koncom roka 2011 ÚPN začal s realizáciou ďalšieho projektu podporeného Európskou úniou s názvom Sila svedectva, ktorý má za cieľ rozšíriť spracované svedectvá medzi čo možno najširšie spektrum európskych záujemcov. Cieľom projektu je publikovať slovensko-anglickú publikáciu s rovnomeným názvom, ktorá bude zahŕňať príbehy ľudí prenasledovaných počas neslobody. Súčasťou publikácie, ktorá vyjde v roku 2012, bude DVD. Projekt finančne podporuje nakrúcanie svedeckých výpovedí spoluprácu so študentmi vysokých škôl.

012345678910111213

Pre zlepšenie prístupu širokej verejnosti k záznamom svedectiev sa ÚPN zapojil do medzinárodného projektu Pamäť národa (Memory of Nation, www.memoryofnation.eu), ktorého cieľom je prehľadnou a zrozumiteľnou formou sprístupniť bádateľom aj širokej verejnosti formou internetového portálu individuálne svedectvá pamätníkov významných dejinných udalostí dvadsiateho storočia (celé nahrávky, ukážky nahrávok, fotografie, denníky, archívne dokumenty a i.). Všetky materiály sú prekladané aj do anglického jazyka. V roku 2011 bolo publikovaných 50 životopisných profilov pamätníkov. Umiestnili sa na portál www.memoryofnation.eu a stránku ÚPN. Dňa 15. februára 2011 sa v priestoroch ÚPN konal medzinárodný workshop portálu Pamäť národa. Hlavnými hosťami boli českí kolegovia z organizácií Post Bellum, Český rozhlas a Ústav pre štúdium totalitných režimov. Na workshope sa tiež zúčastnili viacerí štážiisti (vysokoškolskí študenti) a externí pracovníci zaoberajúci sa projektom ÚPN Svedkovia z obdobia neslobody, ktorý je súčasťou portálu. Dňa 19. októbra 2011 ÚPN v spolupráci s partnermi z Ukrajiny zorganizoval na vlastnej pôde ďalší medzinárodný workshop internetového portálu Pamäť národa. Na podujatí sa zúčastnili hostia z Ukrajiny, Poľska a Česka, ktorí mali možnosť prezentovať výsledky svojej práce v oblasti nakrúcania a spracúvania výpovedí obetí totalitných režimov 20. storočia.

Workshop projektu Pamäť národa na pôde ÚPN vo februári 2011

V roku 2011 ÚPN začal postupný a systematický proces digitalizácie všetkých audiovizuálnych záznamov uložených v audiovizuálnom archíve ÚPN. Dokumenty už zdigitalizované sú vo formáte AVI zrkadlovo uložené na externých HDD diskoch s kapacitou spolu 4 TB. Obsahy externých HDD diskov tvoria digitálny archív audiovizuálneho archívu ÚPN.

Na základe zmluvy ÚPN s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied sa realizoval prepis zaznamenaných zvukových výpovedí do písomnej elektronickej podoby. Prepisy ďalej slúžia na podrobné spracovanie jednotlivých záznamov, na vedecké a bádateľské účely historikov, študentov, žurnalistov a pod. Do konca roka 2011 bolo realizovaných 120 prepisov. V roku 2011 sa oddelenie Slovenského národného korpusu JÚLŠ SAV podieľalo na prepise 40 svedeckých výpovedí. Pre zaregistrovaných užívateľov sú prepisy dostupné spolu s uverejnenými životopisnými svedectvami pamätníkov na stránke portálu www.memoryofnation.eu.

012345678910111213

10 POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY

PODUJATIA PRI PRÍLEŽITOSTI VÝROČÍ

Sviečková manifestácia 1988

V marci 2011 uplynulo 23 rokov od Sviečkovej manifestácie, ktorá bola významným prejavom občianskeho nesúhlasu so smerovaním spoločnosti na sklonku komunistického systému na Slovensku. ÚPN bol jedným z organizátorov osláv tohto výročia pod názvom Naša cesta k slobode spolu s Fórum kresťanských inštitúcií, občianskym združením Hlbiny, hlavným mestom SR Bratislavou a ďalšími organizátormi. V rámci osláv sa v Bratislave uskutočnila 25. marca 2011 svätá omša v Dóme sv. Martina, spomienkové zhromaždenie na Hviezdoslavovom námestí, kde vystúpil aj predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský, a modlitbové zhromaždenie. Podujatie vyvrcholilo premietnutím dokumentárneho filmu ÚPN Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok od Ondreja Krajňáka. Na projekcii a následnej diskusii sa zúčastnili tvorcovia filmu, jeho protagonisti a historici z ÚPN.

November 1989

V novembri 2011 sa ÚPN podieľal na viacerých podujatiach pri príležitosti 22. výročia Nežnej revolúcie. Dňa 16. novembra 2010 sa pri pamätnej tabuli, ktorú ÚPN a Univerzita Komenského osadili v roku 2009 na priečelí budovy UK v Bratislave, uskutočnilo slávnostné pripomenutie pochodu študentov zo 16. novembra 1989. Na stretnutí odzneli príhovory rektora Univerzity Komenského Karola Mičietu a predsedu Správnej rady ÚPN Ivana A. Petranského.

Pripomenutie si manifestácie študentov zo 16. novembra 1989 pri pamätnej tabuli, ktorú v roku 2009 odhalili ÚPN a Univerzita Komenského

0123456789**10**111213

ÚPN sa podieľal na organizácii Dňa otvorených dverí v NR SR 17. novembra 2011. Návštevníci si mohli pozrieť film ÚPN Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok, ktorý rekonštruje zásah bezpečnostných zložiek proti pokojnému zhromaždeniu veriacich na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave v roku 1988. Vo vstupných priestoroch NR SR bola inštalovaná výstava fotografií November 89 - Deň boja za slobodu a demokraciu, ktorá vznikla v spolupráci s ÚPN.

ÚPN bol jedným z partnerov projektu Festival otvorených dialógov - REFRESH + 89, ktorý sa uskutočnil v Košiciach v dňoch 15. - 19. novembra 2011. V rámci festivalu sa uskutočnila séria prednášok odborníkov z ÚPN, diskusie a projekcie filmov o období neslobody.

ÚPN sa v rámci regiónov Slovenska podieľal na ďalších akciách spojených s výročím Nežnej revolúcie prostredníctvom prednášok, premietania filmov či diskusií. Akcie sa konali okrem iného v Banskej Štiavnici, vo Fiľakove, v Hlohovci, Košiciach, Kremnici, Piešťanoch, Prievidzi, Trnave či Rajeckých Tepličiach.

VÝSTAVY

Ústav pamäti národa, občianske združenie Pamäť národa a Slovenské národné múzeum pripravili v roku 2011 výstavu Prísne tajné! Dejiny ŠtB na Slovensku. Výstava si kládla za cieľ priblížiť verejnosti pôsobenie tohto represívneho mocenského nástroja KSČ. Opísala vznik, organizačnú štruktúru, personálne obsadenie a činnosť ŠtB na Slovensku v rokoch 1945 - 1989. Prostredníctvom archívnych dokumentov, fotografií, dobových predmetov a odborných textov približovala vnútropolitickú situáciu po II. svetovej vojne, počiatky a organizáciu Štátnej bezpečnosti na Slovensku, metódy jej práce, personálne budovanie a agentúrnu sieť, ale aj spoluprácu ŠtB so sovietskou KGB a s tajnými službami krajín východného bloku. Návštevníci sa taktiež dozvedeli o pôsobení Štátnej bezpečnosti v období tzv. normalizácie a v čase novembrových udalostí roku 1989. Brutálne metódy činnosti dokumentovali konkrétne akcie Štátnej bezpečnosti. Mementom praktík ŠtB boli výpovede jej obetí, ktoré si návštevníci mohli vypočuť a pozrieť zo záznamov natočených Ústavom pamäti národa. Expozícia odhaľovala aj tváre vysokých funkcionárov ŠtB. Súčasťou výstavy boli dokumentárne filmy z produkcie ÚPN. Zaujímavý pohľad dovnútra bezpečnostných zložiek ponúkali dobové inštruktážne filmy, ktoré slúžili ako učebná pomôcka pre príslušníkov ŠtB, a tiež autentické zábery z akcií útvarov sledovania a zásahov proti demonštrantom v rokoch 1969 a 1989. V rámci expozičie si návštevníci mohli pozrieť generálsku uniformu 1. námestníka ministra vnútra ČSSR Jána Hanuliaka, domáce i zahraničné vyznamenania a odznaky udelené príslušníkom tajnej polície, preukazy pracovníkov ŠtB, pečiatky, učebné texty a ďalšie predmety. Mimoriadne zaujímavé boli technické prostriedky útvarov sledovania a spravodajskej techniky. Išlo vôbec o prvú komplexnú výstavu o ŠtB na Slovensku. Jej prvá inštalácia sa uskutočnila v priestoroch Slovenského národného múzea na Vajanského nábřeží v Bratislave v dňoch 12. mája - 11. septembra 2011. Počas výstavy sa uskutočnila séria prednášok o dejinách Štátnej bezpečnosti, ktoré zabezpečili pracovníci ÚPN. Ďalšími miestami expozičie výstavy (okrem technických prostriedkov útvarov sledovania a spravodajskej techniky) boli Banská Štiavnica (od 17. novembra 2011 do 15. januára 2012) a Prievidza (od 7. novembra 2011 do 22. novembra 2011).

012345678910111213

Pred vernisážou výstavy Prísne tajné! v máji 2011

Ústav pamäti národa poskytnutím archívnych dokumentov participoval aj na výstave Komunistické tajné služby a propaganda počas studenej vojny, ktorú v rámci svojho predsedníctva v Európskej sieti úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície pripravila rumunská Národná rada pre štúdium archívov Securitate. Výstava bola odhalená 14. júla 2011 v budove rumunského parlamentu v Bukurešti.

V dňoch 22. - 24. novembra 2011 bola v DK Zrkadlový háj v Bratislave v rámci Festivalu slobody v spolupráci s Českým centrom otvorená výstava Praha objektívom tajnej polície. Výstava ponúkala sériu fotografií o činnosti štátnej polície a je z dielne Ústavu pre štúdium totalitných režimov v Prahe.

FILMOVÉ FESTIVALY

Po nultom ročníku, ktorý sa konal v roku 2010, zorganizoval ÚPN v spolupráci s občianskym združením Pamäť národa a Kultúrnymi zariadeniami Petržalky v dňoch 22. - 24. novembra 2011 v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave prvý ročník filmovej prehliadky Festival slobody. Festival bol spojený s diskusiami s historikmi, autormi a aktérmi uvedených filmov. Diváci mohli vidieť 18 hraných a dokumentárnych filmov z domácej aj zahraničnej produkcie. Dopoludňajší program spojený s diskusiami historikov patrilo študentom. Filmy boli predstavené v troch základných dopoludňajších blokoch: A - Holokaust a odboj, B - Prenasledovanie cirkvi, C - Od normalizácie k demokracii. Večerné premietania boli určené pre širokú verejnosť. Prehliadka priniesla napríklad aj filmy Ob-

012345678910111213

chod na korze (réžia J. Kadár, E. Klos), P. F. 77 (réžia J. Brabec), Dobré ráno, Slovensko! (réžia M. Hanzlíček), Katyň (réžia A. Wajda), Krátká dlouhá cesta (réžia M. Hanzlíček) či premiéru nového dokumentu Tíne barbarskej noci (réžia I. Sivák). Sprievodným podujatím festivalu bola výstava Praha objektívom tajnej polície, ktorá dokumentovala tajné fotografie z prostredia pražských ulíc, nafotené vtedajšou tajnou políciou. Výstava bola umiestená v priestoroch festivalu a návštevníkom vyplňala čas medzi jednotlivými programami prehliadky. Návštevnosť počas troch festivalových dní bola viac ako 2 000 divákov, predovšetkým zástupcov mladej generácie.

V novembri 2011 ÚPN už po druhý raz zorganizoval filmovú prehliadku Festival slobody

DISKUSNÉ PODUJATIA

V zmysle úloh ÚPN definovaných zákonom o pamäti národa ústav usporadúval diskusné fóra zamerané na prezentáciu výsledkov vedeckého výskumu a názorov na historické udalosti obdobia neslobody. V roku 2008 sa vytvoril pravidelný cyklus diskusií v Bratislave s názvom Diskusné večery Ústavu pamäti národa. Diskusie v rámci tohto cyklu sa konali v mesačných intervaloch (s výnimkou decembra) spravidla posledný štvrtok v mesiaci. Besedy sa uskutočnili v priestoroch Poľského inštitútu v Bratislave. V roku 2011 sa v Bratislave konali nasledujúce Diskusné večery Ústavu pamäti národa:

Počiatky komunizmu na Slovensku. 90. výročie vzniku komunistickej strany na Slovensku

Hostia: Karol Fremal (UMB Banská Bystrica), Juraj Benko (HÚ SAV), Tomáš Klubert (ÚPN), 27. 1. 2011.

012345678910111213

Ochrana štátnej hranice

Hostia: Marcel Šuštiak (Vojensko-historický klub Erika Brno), Ľubomír Morbacher (ÚPN), 24. 2. 2011.

Nenaplnené plány česko-slovensko-poľskej federácie v 20. storočí

Hostia: Stanislaw Lukasiewicz (IPN Varšava), Matej Medvecký (ÚPN), 24. 3. 2011.

János Esterházy (Fakty a otázky)

Hostia: Ladislav Deák, Ferdinand Vrábek, František Mikloško, 28. 4. 2011.

Diskusný večer o Jánosovi Esterházym v Bratislave v apríli 2011 vyvolal veľký záujem verejnosti

Voľby 1946. Demokrati verzus komunisti

Hostia: Jan Rychlík (Univerzita Karlova Praha), Milan Zemko (HÚ SAV), Matej Medvecký (ÚPN), 26. 5. 2011.

Slováci na východnom fronte. 70. výročie operácie „Barbarossa“

Hostia: Jevgen Rogovoj (Charkovská národná univerzita), Pavel Mičianik (UMB Banská Bystrica), Tomáš Klubert (ÚPN), 30. 6. 2011.

Ferdinand Ďurčanský

Hostia: Ivan Kamenec (HÚ SAV), Matej Medvecký (ÚPN), 29. 7. 2011.

012345678910111213

Intelektuálny kontraband. Pašovanie literatúry z Poľska pred rokom 1989

Hostia: Andrzej Jagodziński (Poľský inštitút Bratislava), Tomáš Konc (OFM Cap), Norbert Kmet' (ÚPV SAV), 24. 8. 2011.

Štátna bezpečnosť v období normalizácie

Hostia: Ľubomír Morbacher (ÚPN), Peter Jašek (ÚPN), 29. 9. 2011.

70. výročie prijatia tzv. Židovského kódexu

Hostia: Martina Fiamová (ÚPN), Tomáš Gábriš (UK Bratislava), Michal Malatinský (UK Bratislava), 27. 10. 2011.

Udalosti v Poľsku v rokoch 1980 - 1981 a ich ohlas v Československu

Hostia: Jan Rychlík (Univerzita Karlova Praha), Patryk Pleskot (IPN Varšava), Peter Jašek (ÚPN), 1. 12. 2011.

Od septembra 2011 začal ÚPN s mesačnou periodicitou realizovať v spolupráci s Verejnou knižnicou Jána Bocatia v Košiciach a Dejepisným spolkom v Košiciach aj cyklus diskusných večerov v Košiciach. Besedy sa uskutočnili v priestoroch Verejnej knižnice Jána Bocatia v Košiciach. V roku 2011 sa v Košiciach konali nasledujúce Diskusné večery Ústavu pamäti národa:

Prešovský sobor v roku 1950

Hostia: Peter Borza (GTF PU v Prešove), Daniel Atanáz Mandzák (Kláštor redemptoristov Michalovce), Alexander Cap (Úrad Prešovskej pravoslávnej eparchie v Prešove), Václav Ježek (PBF PU v Prešove), 22. 9. 2011.

Diskusný večer ÚPN o Prešovskom sobore v septembri 2011 preniesol sériu týchto podujatí aj do metropoly východného Slovenska

012345678910111213

Košice po Viedenskej arbitráži

Hostia: Štefan Šutaj (Spoločenskovedný ústav SAV Košice, FF UPJŠ Košice), Vojtech Kárpáty, Ján Mitáč (ÚPN), 13. 10. 2011.

Životné míľniky Vasila Biľaka

Hostia: Richard Pavlovič (ŠA v Prešove, pobočka Svidník), Peter Jašek (ÚPN), 8. 11. 2011.

Okrem tohto projektu ÚPN zorganizoval desiatky ďalších diskusných podujatí, prednášok a besied na Slovensku aj v zahraničí, ktoré boli zamerané na najrôznorodšie cieľové skupiny.

EXKURZIE

V roku 2011 sa uskutočnili exkurzie predovšetkým do Archívu ÚPN. Cieľom exkurzií bolo oboznámiť záujemcov s prácou ústavu. Dňa 27. apríla navštívili ÚPN 3 účastníci z Attack Film, 11. mája 2 účastníci (plus sprievod) z Ústavu pre štúdium totalitných režimov v Prahe, 8. júna 13 účastníkov z Katedry žurnalistiky Pedagogickej fakulty UK v Bratislave, 24. októbra 20 účastníkov z Bratislavskej medzinárodnej školy liberálnych štúdií, 24. októbra 7 účastníkov z organizácie Človek v ohrození, 3. novembra 17 účastníkov z Katedry histórie Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a 8. decembra 10 účastníkov - študentov kurzu Pramene k dejinám totalitných inštitúcií na Slovensku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Celkovo bolo v rámci exkurzií v roku 2011 v ÚPN viac ako 70 návštevníkov.

INÉ AKTIVITY

Medzi popularizačné a osvetové aktivity ÚPN v roku 2011 patrili aj prezentácie vydaných publikácií za účasti autorov a ďalších hostí. Podujatia boli spojené s besedou na tému, ktorou sa zaoberala prezentovaná kniha. V roku 2011 sa uskutočnilo 9 samostatných knižných prezentácií. Konali sa predovšetkým v Bratislave, v priestoroch kníhkupectva Svet knihy, tiež v rámci knižného veľtrhu Bibliotéka 2011, ale aj na miestach spojených s témou jednotlivých publikácií. Dňa 10. februára 2011 sa v priestoroch kníhkupectva Svet knihy v Bratislave uskutočnila prezentácia knihy Michala Schvarca a Davida Schriff-la „Tretia ríša“ a vznik Slovenského štátu. Dokumenty II. Prezentácia publikácie Petra Kubíka Slovensko-talianske vzťahy 1939 - 1945 v priestoroch Slovenského inštitútu v Prahe sa konala 12. apríla 2011. Prezentáciu knihy Mateja Medveckého: Za červené Slovensko zorganizoval ÚPN 19. mája 2011 v kníhkupectve Svet knihy v Bratislave. Prezentácia knihy Ernesta Hausera Štiavničan sa uskutočnila 15. júna 2011 v kníhkupectve Svet knihy v Bratislave a 2. júna 2011 vo výstavnej sieni Domu kultúry v Revúcej. Dňa 27. septembra 2011 sa konala prezentácia knihy Martina Lacka a Jána Saba Žandár troch režimov v priestoroch kníhkupectva Ezop v Prievidzi a 5. októbra 2011 v kníhkupectve Svet knihy v Bratislave. V rámci knižného veľtrhu Bibliotéka 2011 v Bratislave zorganizoval ÚPN 4. novembra 2011 prezentáciu knihy Mateja Medveckého Za červené Slovensko a 5. novembra 2011 prezentáciu zborníka Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti.

012345678910111213

ÚPN sa snaží svojimi aktivitami, najmä vedeckými i populárno-vedeckými výstupmi, preniknúť medzi širokú verejnosť, predovšetkým medzi mládež. Jeho činnosť a knižné publikácie boli prezentované v rámci rôznych spoločenských podujatí na celom Slovensku, okrem iného na festivale Bažant Pohoda v Trenčíne v júli 2011, na podujatí Boje na Hrone 1945 v Starom Tekove v júli 2011 či na oslavách 67. výročia Povstania v Banskej Bystrici v auguste 2011.

ÚPN prezentoval svoju činnosť aj na hudobnom festivale Bažant Pohoda v Trenčíne

ÚPN sa stal v roku partnerom projektu Asociácie Divadelná Nitra Paralelné životy - 20. storočie očami tajnej polície. Záverečným plánovaným produktom projektu má byť vytvorenie inscenácie koprodukčného diela s pracovným názvom Paralelné životy - 20. storočie očami tajnej polície v roku 2013.

ÚPN po štvrtýkrát predstavil svoju knižnú produkciu aj na najväčšom slovenskom knižnom veľtrhu Bibliotéka, ktorý sa uskutočnil v Bratislave 3. - 6. novembra 2011. Súčasťou prezentácie bol aj sprievodný program - prezentácie kníh ÚPN za účasti ich autorov.

V spolupráci s partnermi začal ÚPN v roku 2011 realizáciu prípravnej fázy projektu vybudovania pamätného miesta pri rieke Morava. Po uskutočnení projektu má pri slovensko-rakúskej hranici vzniknúť miesto, ktoré bude verejnosti prostredníctvom pamätných tabúľ pripomínať smrť 42 ľudí, ktorí boli zabití pri pokuse o útek z Československa cez železnú oponu.

ÚPN sa stal partnerom súťaže mladých reklamných tvorcov Žiarovka. V rámci jeho 2. ročníka bol ÚPN jedným z troch zadávateľov, pre ktorých vysokoškolskí študenti pripravovali koncept reklamnej kampane.

012345678910111213

11 VZDELÁVACIE AKTIVITY

Ústav pamäti národa zabezpečuje širokú škálu prednášok pre žiakov a študentov všetkých typov škôl. Školy si môžu vybrať približne z 50 tém prednášok pracovníkov ÚPN. V roku 2011 sa v rámci tohto projektu realizovalo 97 prednášok:

- KLUBERT, Tomáš: Nacistické Nemecko, SOŠ Farského, Bratislava, 27. 1. 2011.
- NEUPAUER, František: Obdobie komunistickej totality, ZŠ Sereď, 7. 2. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, ZŠ Sereď, 7. 2. 2011.
- MEDVECKÝ, Matej: Vznik ŠtB na Slovensku, o. z. Ars Preuge, Prievidza, 18. 2. 2011.
- MEDVECKÝ, Matej: Nástup komunizmu, o. z. Ars Preuge, Prievidza, 18. 2. 2011.
- DUBOVSKÝ, Patrik: Likvidácia reholí, SOŠ Levice, 1. 3. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, SZŠ sv. Bazila Veľkého, Prešov, 8. 3. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Evanjelická základná škola, Martin, 15. 3. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Biblická škola, študenti Bc. programu Misijná práca s deťmi a mládežou, Martin, 15. 3. 2011 (2 prednášky).
- JAŠEK, Peter: Normalizácia, Pedagogická a kultúrna akadémia, Modra, 15. 3. 2011 (2 prednášky).
- FIAMOVIÁ, Martina: Osudy slovenských Židov, Pedagogická a kultúrna akadémia, Modra, 15. 3. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium sv. Františka z Asissi, Žilina, 16. 3. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Akcia K a R, Gymnázium sv. Františka z Asissi, Žilina, 16. 3. 2011 (2 prednášky).
- JAŠEK, Peter: Normalizácia, Trnavská univerzita v Trnave, 23. 3. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, ZŠ s MŠ Ivana Bukovčana, Devínska Nová Ves, 31. 3. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, ZŠ, Devínska Nová Ves, 31. 3. 2011 (2 prednášky).
- FIAMOVIÁ, Martina: Osudy slovenských Židov, ZŠ, Jedľové Kostolany, 6. 4. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium Jozefa Lettricha, Martin, 7. 4. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v našom regióne, Gymnázium Jozefa Lettricha, Martin, 7. 4. 2011.
- NEUPAUER, František: František Paňák SJ. Katolícka univerzita a Ústredie slovenskej kresťanskej inteligencie, Ružomberok, 7. 4. 2011.
- SIVOŠ, Jerguš: Tábory nútenej práce na Slovensku v rokoch 1948 - 1953, gymnázium, Želiezovce, 12. 4. 2011.
- SIVOŠ, Jerguš: ŠtB na Slovensku, gymnázium, Želiezovce, 12. 4. 2011.
- MIKLOVIČ, Michal: ŠtB a problematika „voľnej mládeže“, gymnázium, Želiezovce, 12. 4. 2011.

012345678910**11**1213

- MIKLOVIČ, Michal: ÚPN a vyrovnávanie sa s komunistickou minulosťou, gymnázium, Želiezovce, 12. 4. 2011.
- PALKO, Vladimír: Monsterprocesy v 50. rokoch. Prípad B. Jaško a spol., gymnázium, Želiezovce, 12. 4. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium Jána Papánka, Bratislava, 14. 4. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia a Berlínsky múr, Gymnázium Jána Papánka, Bratislava, 14. 4. 2011.
- KINČOK, Branislav: Politické procesy na Slovensku po roku 1948, o. z. Ars Preuge, Prievidza, 15. 4. 2011.
- NEUPAUER, František: Akcia K. Noc kostolov, Rímskokatolícky arcibiskupský úrad, Trnava, 27. 4. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, ZŠ, Zborov, 5. 5. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Vykreslenie obdobia komunistickej totality na príklade „nenápadného hrdinu". Gymnázium Varšavská cesta, Žilina, 5. 5. 2011.
- NEUPAUER, František: Páter Vendelín Javorka a i. bývalí politickí väzni. Gymnázium Varšavská cesta, Žilina, 5. 5. 2011.
- MORBACHER, Ľubomír: ŠtB na Slovensku, Slovenské národné múzeum, Bratislava, 14. 5. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, SOU, Piešťany, 18. 5. 2011.
- NEUPAUER, František: Akcia K, SOU, Piešťany, 18. 5. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, SOU, Piešťany, 27. 5. 2011.
- MEDVECKÝ, Matej: Vznik ŠtB a nástup komunizmu, Slovenské národné múzeum, Bratislava, 18. 5. 2011.
- KINČOK, Branislav: Štruktúra a činnosť ŠtB na Slovensku v rokoch 1954 - 1968, Slovenské národné múzeum, Bratislava, 3. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: „Akcia K" a dialóg s internovanými, gymnázium, Turzovka, 8. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, gymnázium, Turzovka, 8. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: „Akcia K" a dialóg s internovanými, Gymnázium J. M. Hurbana, Čadca, 8. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, Gymnázium J. M. Hurbana, Čadca, 8. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Akcia K, Cirkevná ZŠ, Sereď, 8. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, Cirkevná ZŠ, Sereď, 8. 6. 2011.
- GULA, Marian: Štruktúra a činnosť ŠtB na Slovensku v 70. a 80. rokoch, Slovenské národné múzeum, Bratislava, 10. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Projekt Nenápadní hrdinovia, ZŠ, Zvolen, 15. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, ZŠ, Zvolen, 15. 6. 2011.
- MIKLOVIČ, Michal: Spravodajské akcie ŠtB v zahraničí, Slovenské národné múzeum, Bratislava, 17. 6. 2011.
- JAKUBČIN, Pavol: ŠtB na Slovensku 1948 - 1989, o. z. Ars Preuge, Prievidza, 17. 6. 2011.
- JAKUBČIN, Pavol: Snahy komunistickej ŠtB o využitie kňazov ako tajných spolupracovníkov, o. z. Ars Preuge, Prievidza, 17. 6. 2011.

012345678910**11**1213

- DUBOVSKÝ, Patrik: Likvidácia reholí na Slovensku a 50. roky 20. storočia, ZŠ sv. Jozefa, Hlohovec, 20. 6. 2011.
- GULA, Marian: Štátna bezpečnosť - deformácia bezpečnostnej služby štátu. Vyrovnanie sa s komunistickou minulosťou na Slovensku, Slovenské národné múzeum, Bratislava, 24. 6. 2011.
- NEUPAUER, František: Vykreslenie obdobia komunistickej totality na príklade „nenápadného hrdinu“, Letná škola žurnalistiky pri KU, Ružomberok, 1. 7. 2011.
- NEUPAUER, František: Pohľady študentov a pedagógov na projekt Nenápadní hrdinovia, Letná škola žurnalistiky pri KU, Ružomberok, 1. 7. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia - inšpirácia pre nás, ZKSM, Nitra, 3. 7. 2011.
- NEUPAUER, František: Berlínsky múr a totalita, Letná univerzita, Kolégium Antona Neuwirtha, Ivanka pri Dunaji, 18. 8. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Letná univerzita, Kolégium Antona Neuwirtha, Ivanka pri Dunaji, 18. 8. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium Alberta Einsteina, Bratislava, 21. 9. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia a Berlínsky múr, Gymnázium Alberta Einsteina, Bratislava, 21. 9. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, ZŠ, Nová Dubnica, 12. 10. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Spojená škola sv. Jána Bosca, Nová Dubnica, 12. 10. 2011.
- NEUPAUER, František: Komunizmus nebol, Bilingválne gymnázium C. S. Lewisa, Bratislava, 21. 10. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium sv. Františka z Asissi, Bratislava, 22. 10. 2011.
- NEUPAUER, František: Berlínsky múr a múry na Slovensku, Gymnázium sv. Františka z Asissi, Bratislava, 22. 10. 2011.
- KRAJŇÁK, Ondrej: Sviečková manifestácia 1988, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava, 16. 11. 2011.
- DUBOVSKÝ, Patrik: November 1989 na Slovensku, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava, 16. 11. 2011.
- VITEK, Tomáš: November 89, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava, 16. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia a Berlínsky múr, Gymnázium J. B. Magína, Vrbové, 16. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Vykreslenie obdobia komunistickej totality na príklade väzneného Petra Dubovského SJ, Gymnázium J. B. Magína, Vrbové, 16. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Obdobie neslobody a nenápadní hrdinovia, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava, 16. 11. 2011.
- DUBOVSKÝ, Patrik: Spomienka na Nežnú revolúciu, Art Café, Banská Štiavnica, 17. 11. 2011.
- GULA, Marian: ŠtB na Slovensku, Regionálne kultúrne centrum, Prievidza, 17. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, Atelier Ars, Prievidza, 19. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Obdobie totality a Nenápadní hrdinovia, ZŠ sv. Františka z Asissi, Bratislava, 22. 11. 2011.
- JAŠEK, Peter: Pád komunistického režimu v Československu, gymnázium, Kremnica, 24. 11. 2011.

012345678910**11**1213

- NEUPAUER, František: Vykreslenie obdobia komunistickej totality na príklade „nenápadného hrdinu“, Gymnázium Varšavská cesta, Žilina, 29. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium Kráľovnej Pokoja, Žilina, 29. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Akcia K, Gymnázium Kráľovnej Pokoja, Žilina, 29. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, OA sv. Tomáša Akvinského, Žilina, 29. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Emigranti v Austrálii, OA sv. Tomáša Akvinského, Žilina, 29. 11. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Dopravná akadémia, Žilina, 8. 12. 2011.
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, Gymnázium J. M. Hurbana, Čadca, 8. 12. 2011 (2 prednášky).
- NEUPAUER, František: Obdobie neslobody, SLH, Bratislava, 13. 12. 2011.
- NEUPAUER, František: Silvo Krčméry a mlčiaca Cirkev, SLH, Bratislava, 13. 12. 2011.

Ústav pamäti národa každoročne organizuje odborné kurzy pre vysokoškolských študentov. Jedným z nich je odborný kurz pre študentov Filozofickej fakulty UK v Bratislave pod názvom Pramene k dejinám totalitných inštitúcií. Kurz sa otvára každoročne od školského roka 2007/2008 a trvá dva semestre. Prednášajúcimi sú pracovníci ÚPN. Úvodná prednáška je venovaná legislatíve zaoberajúcej sa vyrovnávaním s totalitnou minulosťou po roku 1989 a základnými úlohami ÚPN. Prvý semester je zameraný na archívnicstvo - študenti sa zoznámia s archívnymi fondmi i akvizičnou činnosťou Archívu ÚPN. Témami ďalších prednášok sú sprístupňovanie prameňov modernými metódami, digitalizácia archívnych dokumentov a ich miesto v informačnom systéme ÚPN. Zoznámia sa aj so zložkami ŠtB na centrálnej, krajskej a okresnej úrovni, ich premenami aj typmi vytváraných dokumentov. Pozornosť je venovaná aj vojenskej kontrarozvedke či procesu rekonštrukcie zničených dokumentov z proveniencie ŠtB. Časť kurzu sa uskutočňuje v priestoroch archívu ÚPN a výklad je priamo doplnený ukázkami prameňov. Druhá časť kurzu sa zaoberá konkrétnymi problematikami obdobia neslobody. Jednotliví historici sprostredkujú študentom svoje praktické skúsenosti pri práci s prameňmi k otázkam, na ktoré sa špecializujú. Prednášky sa zaoberajú aj inštitúciami, ktoré tvorili politický systém a režim Slovenskej republiky (1939 - 1945). V rámci obdobia komunistickeho režimu sa pozornosť koncentruje okrem iného na vznik, vývoj a organizáciu ŠtB, politické monsterprocesy či kolektivizáciu poľnohospodárstva.

Ďalším z kurzov v roku 2011 bol odborný kurz pre študentov Filozofickej fakulty UK v Bratislave Pramene k dejinám špeciálnych služieb v Československu 1918 - 1992 (s dôrazom na Slovensko). Odborným garantom a prednášajúcim kurzu bol pracovník ÚPN Matej Medvecký. Dvojsemestrálny kurz bol zameraný na vývoj štruktúry a metód práce tajných služieb, ktorých činnosť sa dotýkala Slovenska. Súčasťou kurzu boli prednášky o zaujímavých spravodajských prípadoch z obdobia Slovenskej republiky (1939 - 1945), o pôsobení Ústredne štátnej bezpečnosti, nemeckých tajných služieb i spravodajských aktivitách londýnskej vlády. Druhý semester bol zameraný na pôsobenie ŠtB na Slovensku v rokoch 1945 - 1989 od jej úlohy pri komunistickej prevrate popri pôsobení sovietskych tajných služieb i najvýznamnejších spravodajských služieb západných krajín až po pád komunistického režimu.

012345678910111213

Tretí kurz pre vysokoškolákov - Perzekúcie občanov komunistickým režimom na Slovensku bol určený študentom Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Zaoberal sa vývojom štruktúr komunistického režimu (predovšetkým komunistickej strany a štátnej bezpečnosti) od roku 1948 až po normalizáciu predovšetkým z pohľadu perzekúcie občanov. Oboznámil študentov aj s osobitosťami komunistickej legislatívy a so zneužívaním justície v komunistických monsterprocesoch. Osobitne sa zaoberal perzekúciou cirkví či zabíjaním občanov pri pokusoch o útek z krajiny.

V rámci práce so študentmi ÚPN v spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska a občianskym združením Nenápadní hrdinovia v roku 2011 realizoval tretí ročník projektu Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 - 1989. V rámci projektu mali študenti základných a stredných škôl dokumentovať život generácie svojich starých rodičov, ktorých sa bytostne dotýkali udalostí nástupu komunistickej totality. Mali nájsť, zaznamenať a spracovať životné osudy tých, ktorí boli v zápase s totalitou prenasledovaní, väznení alebo prišli o život. Projekt sprevádzali prednášky a odborné konzultácie, ktoré pre študentov zabezpečil ÚPN. Tretí ročník projektu bol okrem všeobecnej kategórie zameraný na problematiku hraníc a železnej opony. Celkovo sa do projektu zapojilo 37 študentov zo 16 tímov, z ktorých komisia ocenila 10 tímov (za tri roky projektu to predstavuje už 149 študentov a 59 príbehov nenápadných hrdinov nielen zo Slovenska, ale aj z Česka a Ukrajiny). Vybraní študenti navštívili v novembri 2011 Bratislavu. Dňa 18. novembra 2011 sa tu pod záštitou predsedníčky vlády SR Ivety Radičovej a s podporou poslancov Európskeho parlamentu Petra Šťastného a Anny Záborskej konala študentská konferencia, na ktorej študenti z 10 tímov prezentovali svoje práce. Na základe vyhodnotenia odbornou komisiou a čestnou komisiou boli najkvalitnejšie práce ocenené.

Aj v roku 2011 ÚPN pokračoval v projekte pre vysokoškolákov s názvom Po stopách slobody. Úlohou projektu je realizovať workshopy a semináre spojené s prednáškami a projekciou filmových dokumentov. ÚPN sa v projekte opieral o aktívnu spoluprácu slovenských vysokých škôl, najmä katedier histórie, žurnalistiky, masmediálnej komunikácie, prípadne sociológie, politológie a práva. V rámci projektu pracovníci ÚPN navštívili sedem univerzít: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Prešovská univerzita, Katolícka univerzita v Ružomberku, Trnavská univerzita, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre a Univerzita Komenského v Bratislave. Študentom predstavili dokumentárnu tvorbu o období neslobody, činnosť ÚPN a podnietili záujem o spoluprácu na podobných projektoch.

V roku 2011 bol úspešne ukončený niekoľkoročný dokumentačno-vzdelávací projekt Ústavu pre štúdium totalitných režimov v Prahe, týkajúci sa kolektivizácie československého vidieka, na ktorom sa podieľal ako hlavný partner Ústav pamäti národa. Výsledkom projektu je multimediálne didaktické DVD Obrazy [z] kolektivizácie s bonusovým diskom, ktoré poskytuje doplnkový výučbový materiál učiteľom dejepisu a spoločenských vied v základných a stredných školách. DVD je štruktúrované do niekoľkých základných oddielov (Chronológia, Témy, Obrazy vidieka, Ikonografia a Príbeh Vyhnancí) zahŕňajúcich množstvo filmového, obrazového a textového materiálu doplneného komentármi, metodickými a pracovnými listami a návrhmi na ich použitie v rámci vyučovania o násilnej socializácii československého vidieka. Rôznorodosť materiálov tak umožňuje splnenie jedného z cieľov DVD, ktorým je predstaviť proces kolektivizácie z odlišných perspektív.

012345678910111213

12 INFORMATIKA

INFORMAČNÝ SYSTÉM ÚPN

ÚPN prevádzkuje niekoľko elektronických systémov, ktoré spolu vytvárajú informačný systém ÚPN.

Jeden z kľúčových systémov je Digitálny archív ÚPN (DA ÚPN). Je to dokumentačný systém archívnych materiálov ústavu, kde sú uložené a z neho sú sprístupňované dokumenty, ktoré ÚPN digitalizoval od roku 2004. Do konca roka 2011 obsahoval tento dokumentačný systém celkovo 1 700 000 digitalizovaných strán dokumentov. V roku 2011 pribudlo 200 987 strán dokumentov, z toho 154 557 strán papierových a 35 339 mikrofíšových. Skenovalo sa na skeneroch Fujitsu fi-4340 (3 ks) a Agfa SR24iT (1 ks), čiastočne tiež na kancelárskom skeneri HP8200 (1 ks).

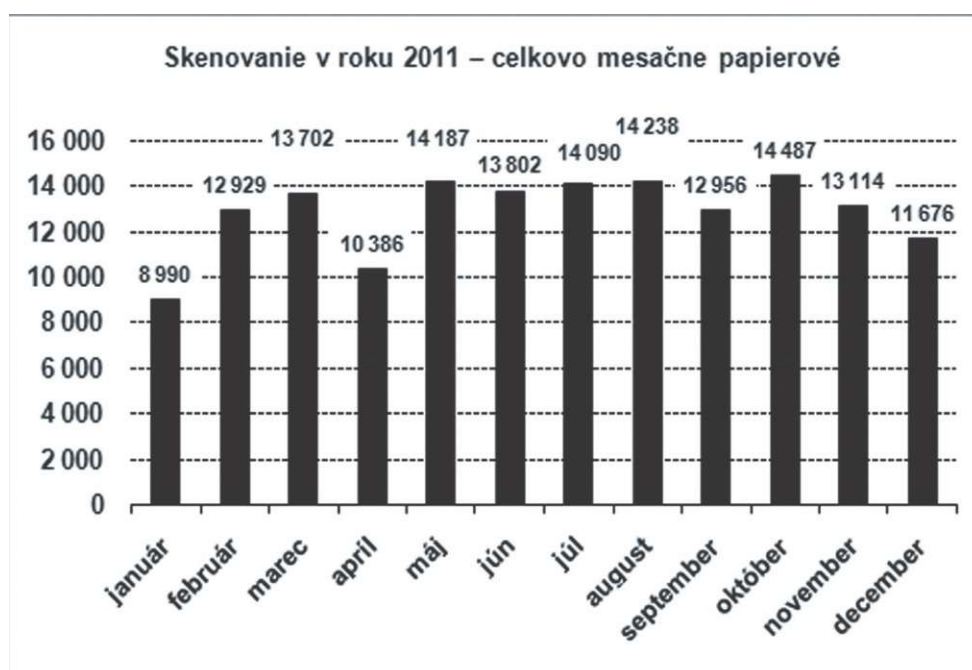
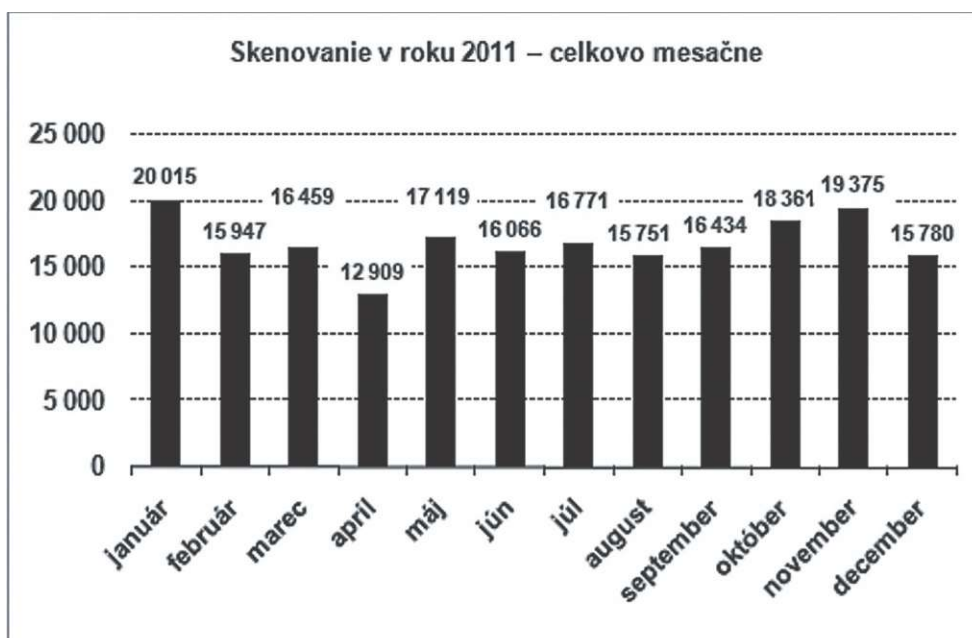
Prioritne sa skenovali archívne dokumenty z archívu ÚPN, pre potreby bádateľov boli skenované aj materiály z iných archívov. V roku 2011 to bolo približne 11 000 strán archívnych dokumentov z archívov ABS v Brne-Kaniciach a zo Slovenského národného archívu v Bratislave.

V súvislosti s plnohodnotným pripojením Archívu ÚPN do počítačovej siete ÚPN v roku 2011 bola v archíve ÚPN vyriešená prvá verzia elektronickej bádateľne ÚPN. Ide o ďalší príspevok do DA ÚPN - počítačový prístup k digitalizovaným dokumentom ÚPN nielen pre interných, ale aj pre externých bádateľov. Elektronická bádateľňa znamená výrazný pokrok v sprístupňovaní archívnych materiálov. Umožní vyhnúť sa manipulačným prácam s archívными dokumentmi a zníži riziko ich poškodenia pri bádateľskom štúdiu dokumentov. Systém bol uvedený do skúšobnej prevádzky a umožňuje prácu s dokumentmi, ktoré boli doteraz v ÚPN digitalizované.

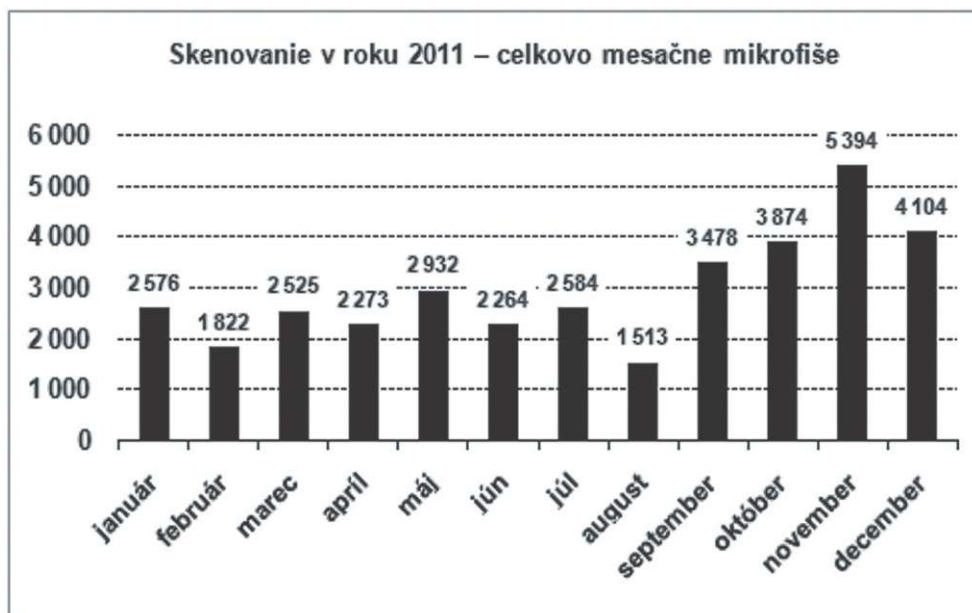
DA ÚPN obsahuje niekoľko aplikačných systémov, ktoré bolo potrebné priebežne spravovať: systém Hummingbird DM (prístup k zašifrovaným digitalizovaným dokumentom pre bádateľov), systém Record Uploader (ukladanie digitalizovaných dokumentov, ale aj metadát k nim na bezpečné úložisko a do databázy Oracle), systém Anotation Editor (editovanie - „začierňovanie“ osobných údajov v digitalizovaných dokumentoch), systém Gscan (inteligentné skenovanie a opis skenovaných dokumentov - metadáta) a Digitalny_archiv (prístup k nezašifrovaným digitalizovaným dokumentom pre bádateľov).

Okrem DA ÚPN boli prevádzkované ďalšie systémy, najmä tie, ktoré umožňujú elektronickú komunikáciu ÚPN interne aj so svetom. K nim patria systémy e-mailovej komunikácie, systém prístupu na internet pre zamestnancov ústavu, správa bezpečnosti prístupov do informačných systémov smerom dnu, ale aj von (pravidlá firewallu, antivírusová ochrana počítačov a poštového servera) a správa sieťovej infraštruktúry v ÚPN (prepínače - switche, záložný zdroj elektrického prúdu a pod.). V roku 2011 sa zabezpečilo elektronické prepojenie hlavného pracoviska ÚPN na Námestí slobody v Bratislave s Archívom ÚPN na Miletičovej ulici v Bratislave prostredníctvom virtuálnej privátnej siete.

012345678910111213

012345678910111213

V neposlednom rade sú do informačného systému ÚPN zaradené všetky softvérové aplikácie, ktoré využívajú zamestnanci na svoju činnosť. K nim patrí napr. Lustrátor - softvérový systém na vyhľadávanie informácií v rôznych evidenciách ústavu týkajúcich sa evidencie osôb zložkami bývalých tajných služieb. Tento systém bol priebežne dopĺňaný záznamami z aktualizovaných evidencií. Aktualizované boli najmä informácie v tabuľke digitalizovaných dokumentov a v tabuľke osoby v spisoch. V roku 2011 sa začalo s programovaním novej verzie produktu Lustrátor. So softvérovou aplikáciou Lustrátor súvisí aj správa databázového systému Oracle, kde sú uložené údaje pre túto aplikáciu.

Ďalšie softvérové aplikácie sú Softip Profit (správa ekonomického balíka informácií), WinAsu (správa registratúry), Prove (správa aplikácie evidovania archívnych vyšetrovacích spisov), ASPI (správa systému právnych noriem), všetky klientske aplikácie systému Microsoft na počítačoch a serveroch (napr. MS Office), ako aj správa operačných systémov Microsoft, Linux a HP Unix na serveroch v ÚPN.

Aj zálohovací a archivačný systém informačného systému ÚPN bol v roku 2011 aktualizovaný. Zálohovanie na LTO magnetické pásky prebiehalo denne rutinne podľa harmonogramu. Pri archivácii údajov sa však postupne prechádzalo z napaľovania údajov na DVD nosiče na zápis na externé USB disky s kapacitou 1 TB.

ZVEREJŇOVANIE INFORMÁCIÍ NA INTERNETOVÝCH A INTRANETOVÝCH STRÁNKACH

V roku 2011 bola priebežne aktualizovaná a dopĺňaná internetová stránka ÚPN www.upn.gov.sk - slovenská aj anglická mutácia. Z dokumentačného hľadiska bolo významné najmä: doplnenie údajov útvarov a príslušníkov ŠtB a pohraničnej stráže (doplnených ďalších 204 záznamov zo spravodajského oddelenia 11. brigády PS); prídanie

012345678910111213

záznamov z projektu oral history na slovenskú aj anglickú verziu stránky (55 príbehov osôb); prídanie ďalších publikácií ÚPN v elektronickej podobe (5 nových kníh a 7 časopisov) na internetovú stránku; priebežné zverejňovanie všetkých nových zmlúv a faktúr v predpísanom formáte (celkovo 54 zmlúv a 14 faktúr); zverejňovanie rozsudkov, ktoré nadobudli platnosť v roku 2011 (celkovo 5 rozsudkov). Internetová stránka bola denne aktualizovaná o nové informácie z činnosti ÚPN.

V roku 2011 sa naďalej udržiavali aktualizované stránky www.november1989.sk a www.november1989.eu, kde sa pridávali nové informácie. V roku 2011 ústav zakúpil vlastnú doménu upn.sk, ktorá bola namapovaná na stránku upn.gov.sk z domény siete Govnet, takže internetoví používatelia sa dostanú k informáciám z ÚPN už aj na stránke www.upn.sk. Denne bola aktualizovaná aj interná - intranetová - stránka ÚPN, ktorá poskytuje informácie pre zamestnancov ústavu - aktualizoval sa denný monitoring tlače, smernice a pokyny pre zamestnancov.

ÚPN prezentoval svoje aktivity aj prostredníctvom svojej stránky na sociálnej sieti Facebook.

012345678910111213

13 ZÁVER

V roku 2011 ÚPN v plnom rozsahu plnil úlohy, ktoré mu ukladá zákon č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa, a to napriek tomu, že ani po deviatich rokoch od vzniku ústavu nedošlo k naplneniu ustanovenia zákona, podľa ktorého má ÚPN dostať k dispozícii od štátu vlastnú budovu. Ústav tak aj naďalej sídlil na dvoch miestach, v prenajatých a vypožičaných priestoroch, čo zásadne sťažovalo jeho prácu.

Pracovníci ÚPN pokračovali v napĺňaní dlhodobých projektov i v rozvíjaní nových aktivít. Venovali sa dlhodobým činnostiam, akými sú vedecký výskum, vytváranie evidencií, dokumentácia činnosti Štátnej bezpečnosti, sprístupňovanie dokumentov z činnosti represívnych zložiek, spracovávanie archívnych fondov, služby pre bádateľov, poskytovanie informácií štátnym orgánom pre plnenie ich zákonom stanovených úloh, vzdelávacie a popularizačné aktivity, publikačná činnosť a pod.

ÚPN v roku 2011 samostatne alebo v spolupráci s inými inštitúciami zorganizoval 8 konferencií, kolokvií, seminárov, dokončil dva dokumentárne filmy, nakrútil 47 svedeckých výpovedí v rámci zaznamenávania výpovedí svedkov obdobia neslobody, vydal 11 publikácií, ktoré boli prezentované verejnosti. V rámci osvetových a vzdelávacích aktivít pripravil v rozsahu pravidelného cyklu 14 diskusných večerov, viac ako sto prednášok vo všetkých typoch škôl. Ústav prijal viac ako 70 návštevníkov v rámci exkurzií a obslúžil 739 bádateľských návštev. Pracovníci ústavu mali 24 vystúpení na vedeckých konferenciách a seminároch a viac ako 120 publikačných výstupov v rôznych typoch vedeckých a odborných časopisov, zborníkov a iných publikácií.

Vydal
Ústav pamäti národa
Námestie slobody 6
817 83 Bratislava 15
www.upn.sk

© Ústav pamäti národa 2012

ISBN 978-80-89335-55-8